

Baigiantis kadencijai 2018 metais Lietuvos mokslų akademijos prezidiumo nariai dalijosi patirtimi ir atsakė į kelis klausimus apie savo veiklą ir LMA laukiančius iššūkius. Tie atsakymai buvo išspausdinti informacinio leidinio „LMA žinios“ 2018 m. pirmame numeryje. Tęsdami tradiciją, paprašėme atsakyti į tuos pačius klausimus:

1. Ką svarbaus Jums asmeniškai ir Jūsų vadovaujamam skyriui pavyko nuveikti per kadenciją?
2. Kurią LMA veiklos sritį reikėtų stiprinti ir kodėl?
3. Kokių mokslo politikos sprendimų pasigendate ir kodėl?
4. Kaip LMA galėtų prisidėti prie šalies ūkio problemų (darbo našumo didinimas, pramonės inovatyvumo stiprinimas ir pan.) sprendimo?
5. Kokie svarbiausi iššūkiai laukia Jūsų atstovaujamos mokslo srities ir LMA artimiausiais metais?

LIETUVOS MOKSLŲ AKADEMIJOS PREZIDENTAS JŪRAS BANYŠ

1. Ką svarbaus Jums asmeniškai ir Jūsų vadovaujamam kolektyvui pavyko nuveikti per kadenciją?

Nuveikėme daug reikšmingų darbų. Labai džiaugiuosi, kad 2018 m. draugai ir valingai, nesiveldami į painias biurokratinės pinkles, įkūrėme LMA Jaunąją akademiją ir ėmėme telkti aktyvius, perspektyvius šalies jaunuosius mokslininkus. Lietuvoje Jaunoji akademija ėmė veikti anksčiau nei Latvijoje, Estijoje ar Vokietijoje ir tapo pavyzdžiu kitiems. Hamburgo tikslųjų ir humanitarinių mokslų akademija perėmė mūsų sugalvotą Jaunosios akademijos struktūrą, narių rinkimo modelį.

Kitas svarbus pasiekimas – sustiprėjęs LMA ekspertinis vaidmuo: akademikų balsas tapo daug labiau girdimas, į jų ekspertizes, siūlymus atsižvelgia LR Vyriausybė, Seimas ir kitos aukščiausios šalies institucijos. Kiekviena akademikų parengta rezoliucija sulaukia valdžios institucijų atsako. Pasiekėme, kad LMA nariai būtų įtraukti į įvairius LR Seimo ir kitų institucijų komitetus, darbo grupes ir atstovautų mokslininkų pozicijai, keltų jiems aktualius klausimus, teiktų siūlymus. Mūsų pastangomis padidintos išmokos LMA nariams emeritams.

Pradėjome leisti Lietuvos autorių mokslo populiarinimo knygas. 2021 m. knygų seriją „Mokslas visiems“ papildė keturios akademikų knygos: Algirdo Vaclovo Valiulio „Medžiagų ir technologijų istorinė raida“, Jono Grigo „Pažinimo šaknys ir vaisiai“, Romualdo Karazijos „Šiuolaikinė fizika smalsiems“ ir Rūtos Dubakienės „Alergijos labirintais“. Jose patraukliai ir daugeliui suprantamai pateikta naujausia mokslinė informacija, nagrinėjamos mūsų visuomenei aktualios temos.

Stiprinome bendradarbiavimą su Lietuvos savivaldybėmis, tarptautinėmis organizacijomis ir užsienio šalių mokslų akademijomis. Pasirašėme bendradarbiavimo sutartis su Pakruojo rajono savivaldybe, Lenkijos Punsko valsčiaus savivaldybe ir Lenkijos lietuvių bendruomene. LMA tapo labiau matoma tarptautiniu mastu, aktyviai reiškė savo nuomonę Europos mokslų akademijų federacijoje (ALLEA), Europos Sąjungos šalių akademijų mokslo konsultacinėje taryboje (EASAC), Tarptautinėje mokslo taryboje (ISC), Tarptautinėje mokslų akademijų sąjungoje (IAP) ir kitose tarptautinėse organizacijose. Bendradarbiaujame su Lenkijos, Latvijos, Estijos, Bulgarijos, Švedijos, Vokietijos ir kitų šalių mokslų akademijomis, siekiame užmegzti ryšius su Serbijos mokslų akademija.

Pastarieji dveji metai paženklinti pandemijos žyme. Buvo suburta COVID-19 komisija, kuri aktyviai teikė siūlymus politikams ir visuomenei, vertino naujausią mokslinę informaciją apie pandemijos eigą, skiepus ir pan. Paskelbus karantiną, teko ieškoti naujų būdų auditorijai pasiekti ir mokslo žinioms skleisti: pradėjome organizuoti renginius nuotoliniu būdu, aktyviau skelbėme naujienas internete. >>>

>>>

2. Kurią LMA veiklos sritį reikėtų stiprinti ir kodėl?

Svarbu tęsti pradėtus darbus, todėl reikia dar labiau didinti LMA ekspertinės veiklos mastą ir reikšmę, siekti, kad akademikų balsas taptų dar labiau girdimas LR Vyriausybėje, Seime ir kitose valstybės institucijose. Turime stengtis kuo geriau atlikti šią funkciją, generuoti ir siūlyti pažangias idėjas, patarti, kaip kuo efektyviau spręsti opiausias šalies problemas.

Taip pat turime populiarinti mokslą, pristatyti jaunimui iškiliausius šalies mokslininkus ir jų pasiekimus, didinti mokslininko profesijos patrauklumą. Svarbu organizuoti mokslininkų vizitus į mokyklas, ypač atokesniuose šalies regionuose, sudaryti sąlygas mokiniam apsilankyti mokslo centruose, iš arti pamatyti, kaip atrodo šiuolaikinės laboratorijos, kokie tyrimai jose vykdomi, ir pan.

Nors šiemet baigiasi Europos Sąjungos struktūrinių fondų finansuojami projektai, sieksime, kad nenutrūktų periodinių mokslo žurnalų ir Lietuvos autorių mokslo populiarinimo knygų leidyba.

Be to, dar labiau stiprinsime bendradarbiavimą su užsienio šalių mokslų akademijomis, Lietuvos savivaldybėmis ir kitomis organizacijomis.

3. Kokių mokslo politikos sprendimų pasigendate ir kodėl?

Džiugu, kad politinės partijos pagaliau susitarė didinti finansavimą

švietimui ir mokslui. Akademija nuosekliai kėlė šį klausimą, akcentuodama, kad valstybės biudžeto lėšos, atsižvelgiant į BVP rodiklius, turi būti adekvačiai paskirstomos ne tik krašto gynybai, sveikatos ar socialinei apsaugai, bet ir mokslui. Tikimės, kad kitąmet mokslo finansavimas dar labiau didės. Deja, vis dar neskiriama lėšų mokslinių tyrimų infrastruktūrai palaikyti ir plėsti. Finansavimas yra nukreiptas į praeitį, t. y. lėšos skiriamos pagal mokslininkų prieš metus ar dvejus pasiektus mokslo rodiklius, o ne naujoms mokslinių tyrimų grupėms kurti ar įrangai įsigyti. Atsiranda vis naujų mokslo krypčių, galėtume inicijuoti naujas tyrimų temas, kviešti sugrįžti užsienyje dirbančius lietuvių mokslininkus, tačiau pirmiausia turime įrengti laboratorijas.

4. Kaip LMA galėtų prisidėti prie šalies ūkio problemų (darbo našumo didinimas, pramonės inovatyvumo stiprinimas ir pan.) sprendimo?

Mokslas ir pramonė yra glaudžiai tarpusavyje susiję: be kokybiško mokslo nebus aukštųjų technologijų pramonės, be aukštųjų technologijų pramonės – kokybiško mokslo. Kad valstybė klestėtų, pirmiausia reikia gabių, protingų ir aktyvių žmonių, kuriančių startuolius, pumpurines (angl. *spin-off*) įmones. Jiems ugdyti būtinas kokybiškas vidurinis ir aukštasis mokslas, taip pat svarbu sudaryti palankias sąlygas siekti mokslininko karjeros, pasiūlyti konkurencingą atlyginimą.

LMA vienija iškiliausius šalies mokslininkus, įskaitant įkūrusius Lietuvos pažangai svarbias lazerių, biotechnologijų ir kitų sričių įmones. Atlikdama ekspertinį vertinimą ir teikdama siūlymus valstybės institucijoms, inicijuodama ir vykdydama įvairias veiklas, Akademija prisideda prie Lietuvos mokslinio technologinio potencialo stiprinimo ir jo panaudojimo ūkio problemoms spręsti.

5. Kokie svarbiausi iššūkiai laukia jūsų atstovaujamos mokslo srities ir LMA artimiausiais metais?

Vidurinis švietimas susiduria su rimtomis problemomis. Laukia vidurinių mokyklų reforma, kurią vykdan itin svarbu tinkamai įvertinti mokytojų vaidmenį. Lietuvoje nepasiteisino ir visuotinis aukštasis mokslas: turime orientuotis ne į kiekybę, bet į kokybę, susitelkti į gabių, perspektyvių jaunuolių ugdymą. Taigi, pagrindinis iššūkis – stiprinti mokslinį potencialą Lietuvoje. Tai ilgalaikis procesas, pokyčiams pasiekti prireiks 10–15 metų.

LMA ir toliau sieks kuo geriau vykdyti savo ekspertinę funkciją. Tik aukščiausio lygio, tarptautinės patirties turintys mokslininkai gali visapusiškai analizuoti šiuolaikines tendencijas, teikti pagrįstus siūlymus, kuriuo keliu toliau eiti. Viltinai žvelgiu į LMA Jaunąją akademiją, kurioje matau daug potencialo. Turime padėti jam atskleisti ir nukreipti tinkama linkme, didinti jaunųjų akademikų žinomumą ir pripažinimą. •

HUMANITARINIŲ IR SOCIALINIŲ MOKSLŲ SKYRIAUS PIRMININKAS DOMAS KAUNAS

Skyrius per praėjusią ketverių metų kadenciją nuosekliai laikėsi išbandytos strateginės krypties: vertinti humanitarinių ir socialinių mokslų būklę bei perspektyvas, skleisti lituanistikos, tautiškumo ir valstybės dermės idėjas, puoselėti humanistinės kultūros tradicijas ir paveldą, ugdyti teisės, teisingumo ir pilietiškumo vertybes, formuoti šalies ekonominės ir socialinės pažangos prioritetus.

Visuotiniame narių susirinkime ne pirmą kartą svarstyta idėja, atsižvelgiant į kintančią tyrimų struktūrą,

papildyti skyriaus įvardijimą: pavadinti Humanitarinių, socialinių mokslų ir menų skyriumi. Taip būtų galima didinti mokslo ir meno santalką, daryti teigiamą įtaką veikiant viešąją erdvę ir visuomenės požiūrį į mokslų vaidmenį siekiant valstybės pažangos.

Praėjusiais metais LMA užsienio nariu inauguruotas Talino universiteto profesorius humanitaras, žymus intelektualas, lietuvių kalbos mokovas Reinas Raudas (Rein Raud), tačiau Akademija neteko ilgamečio nario, pasaulinio garso baltisto, JAV kalbininko Viljamo Šmolstygo (William Riegel Schmalstieg). Dėl įvairių priežasčių, ypač dėl brandaus amžiaus, bendradarbiavimas su kai kuriais užsienio nariais nėra aktyvus. >>>

>>>

Šią veiklą būtų galima pagyventi pandemiam laikotarpiui būdingu nuotoliniu ryšiu. Gerais pavyzdžiais laikytume Pizos universiteto profesorių baltistą Pietrą Umbertą Dinį (Pietro Umberto Dini; Italija) ir Ohajo universiteto profesorių filosofą Algį Mickūną (JAV).

Vadovaujantis 2021 m. planu, vyko tradiciniai skyriaus narių visuotiniai susirinkimai, biuro posėdžiai, grupėmis dalyvauta Akademijos dienos Šilutės r. savivaldybėje ir Ignalinos dienos Akademijoje renginiuose. Biuro posėdžiuose buvo svarstomi klausimai ir priimti nutarimai dėl įvairių komisijų sudarymo, kandidatų teikimo apdovanoti LMA atminimo medaliu. Lietuvos banko monetos iš serijos „Lietuvos mokslas“, skirtos socialiniams mokslams, projekto kūrimo užduotyje dalyvavo akad. A. V. Matulionio vadovaujama darbo grupė. Moneta nukaldinta metų pabaigoje.

Vis dažniau prireikė kone visuotinės akademikų mobilizacijos konkursiniams darbams vertinti. Akademia organizavo vardinių premijų konkursus, skyriui teko užduotis sudaryti komisiją, pritraukti recenzentus ir pateikti sprendimą dėl Kazimiero Būgos kalbotyros premijos nugalėtojo. Kadangi pretendentai atstovauja Vilniaus universitetui ir Lietuvių kalbos institutui, iškilo sunkumų pritraukiant recenzentų. Dėl interesų konflikto grėsmės teko atsisakyti beveik visų žymiausių kalbos mokslininkų Lietuvoje įsitraukimo, jų ieškota ir užsienyje. Problemą būtų galima spręsti lengviau, jei recenzentai būtų skatinami atlygiu: mokamas honoraras.

Skyriaus darbotvarkėje viena iš tęstinių ir aktualiausių užduočių yra leidybinė veikla. Nuosekliai leisti žurnalai „Lituanistica“ ir „Filosofija. Sociologija“. Pastarajame daugiausia publikacijų sudaro užsienio autorių anglų kalba rašyti darbai. Taip siekiama užtikrinti žurnalų tarptautinę sklaidą ir pripažinimą. Nepaisant to, publikacijoms valstybine kalba turėtų būti skiriamas didesnis dėmesys. Praėjusių metų antrojoje pusėje

komplikuoti aukšto mokslo lygio žurnalo „Menotyra“ padėtis. Problema susiformavo redkolegijos viduje, kuri apėmė ir dalį autorių. Ji kilo dėl autorių turtinių teisių perdavimo leidėjui – Mokslų akademijai – sutarties turinio.

Svaraus įdirbio pasiekta įgyvendinant LMA pasirašytas bendradarbiavimo sutartis su Lietuvos rajonų savivaldybėmis. Skyrius produktyviai bendradarbiavo su Ignalinos ir Šilutės savivaldybėmis. Ignalinoje vyko Skyriaus dienos, viena iš reikšmingesnių laikytina ta, kuria Ignalina buvo paskelbta Lietuvių kalbos dienų sostine. Jos renginiuose akademikai bendravo su administracijos vadovais, dalyvavo susitikimuose su visuomene, skaitė pranešimus kalbos, meno ir kultūros temomis. Kolektyvinio įdirbio ir trukmės prireikė Šilutės rajono savivaldybėje surengtoms Akademijos dienoms „Paveldas ateičiai“, kurios skirtos Europos paveldo dienoms. Jose dalyvavo skyriaus akademikų ekspertų darbo grupė, turėjusi tikslą atlikti įvairių užduočių. Viena iš sudėtingiausių buvo parengti Šilutės senųjų evangelikų liuteronų kapinių būklės vertinimus ir rekomendacijas dėl regeneravimo. Kartu su savivaldybės paveldo specialistais, muziejininkais ir paveldo globėjais visuomenininkais stebėti ir fiksuoti memorialinio paveldo objektai, analizuoti šaltiniai, svarstyti ir įvardyti sprendimai. Akademikų vertinimai bei rekomendacijos parengtos ir savivaldybei įteiktos po mėnesį trukusios ekspertinės veiklos.

Per kelerius pastaruosius metus susiklostė gyvybinga akademikų tradicija kas metai publikuoti vidutiniškai po 15–16 autorių knygų: monografijų, mokslo informacinių, šaltiniotyrinių ir publicistinių. Savitu leidybinio darbo tęsinu galima laikyti akademikų publikacijas mokslinėje, visuomeninėje ir profesinėje žiniasklaidoje. Ši kūrybinė veikla daro įtaką visuomenės humanistikos ir kultūros brandai, ugdo Lietuvos gyventojų, ypač jaunosios kartos, pilietiškumą, valstybės matomumą tarptautinėje erdvėje.

Kasmet planuojamos dvi trys didesnės konferencijos, konferencijos-diskusijos, apskritojo stalo diskusijos. Metų pradžioje įvyko kūrybinei industrijai skirta konferencija „Kultūra, vartojimas ir kūrybos ekonomika“, metų pabaigoje – apskritojo stalo diskusija „Lietuvos ekonominės strategijos svertai“. Diskusijoje buvo aptarti finansinio stabilumo užtikrinimo ir tvarumo, mokestinių galimybių išnaudojimo, deficito, infliacijos, ekonomikos ir socialinės politikos prieštaros bei kiti klausimai. Akcentuota, kad, aptariant Lietuvos ekonominės politikos tikslus, pirmiausia būtina atsižvelgti į pradedamos rengti *Valstybės pažangos strategijos 2024–2050 programos* reikšmes bei jos viziją.

Kita lapkritį vykusią konferenciją-diskusiją atliepė į Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos vieną iš tikslų – stiprinti humanitarinių ir socialinių mokslų vaidmenį, remti tas mokslo sritis, kurios svarbios valstybingumui užtikrinti, pažangios minties raidai palaikyti ir valstybės gerovei stiprinti (52.5 punktas). Skyriaus atramine baze tampa akad. Egidijaus Aleksandravičiaus iniciatyva integruojama VDU Lietuvių išeivijos instituto ir Prezidento Valdo Adamkaus bibliotekos-muziejaus veikla Kaune. Reikšmingu universitetinio mokslo ir humanitarinio intelektualinio potencialu išsiskiriančiame mieste įvyko išeivijos filosofui ir kultūros istorikui Vytautui Kavoliui skirta konferencija-diskusija „Vytauto Kavolio pėdsakai intelektualiniame lietuvių žemėlapyje“.

Ne viskas padaryta, kas buvo HSM skyriaus darbų planuose įrašyta, tačiau bendras pasiekimų rezultatas nusveria trūkumus. Būtina sparčiau didinti Akademijos, kaip vienos svarbiausių Lietuvos Respublikos ekspertinės institucijos, žinomumą ir reikšmingumą. Siekti, kad akademikų, turinčių beveik valstybinės reikšmės mokslo ekspertų statusą, veiklos rezultatai, ypač publikuojami ir kitaip viešinami, turėtų ir Akademijos prieskyrą. •

>>>

MATEMATIKOS, FIZIKOS IR CHEMIJOS MOKSLŲ SKYRIAUS PIRMININKAS LEONAS VALKŪNAS

1. Ką svarbaus Jums asmeniškai ir Jūsų vadovaujamam skyriui pavyko nuveikti per kadenciją?

Kadencijos metu skyriaus veikla toliau buvo vykdoma laikantis nusistovėjusių tradicijų: skyriaus organizuojamuose posėdžiuose, diskusijose ir bendrų problemų aptarimuose, taip pat sekcijų iniciatyva vykdomuose renginiuose. Skyrius palaiko glaudžius kontaktus su pagrindiniais partneriais: VU Matematikos ir informatikos, Fizikos, Chemijos ir geomokslų fakultetais, Fizinių ir technologijos mokslų centru bei Kauno technologijos universiteto chemikais. Kartu su Technikos mokslų skyriumi ir asociacija „InfoBalt“ jau daugelį metų organizuoja jaunųjų mokslininkų konferenciją „Fizinių ir technologijos mokslų tarpdalykiniai tyrimai“. Šios kadencijos metu įvyko 10-oji konferencija. Skyriaus nariai kasmet dalyvauja LMAJA narių rinkimuose, o išrinktieji nariai kviečiami dalyvauti skyriaus organizuojamuose renginiuose. Skyriaus narių iniciatyva vyksta kasmetiniai akad. Adolfo Jucio skaitymai.

Šios kadencijos metu įvyko LMA buvusių prezidentų Juozo Matulio ir Zenono Rudziko bei ilgamečio VU rektoriaus Jono Kubiliaus jubiliejų minėjimai. Taip pat pažymėtina, kad skyriaus nariai intensyviai dalyvauja mokslo populiarinimo veikloje, leidžia knygas, skaito paskaitas plačiajai auditorijai,

dalyvauja radijo ir TV laidose. Jie iniciuoja diskusijas apie gamtos ir tikslųjų mokslų mokymą gimnazijose ir vidurinėse mokyklose, studijų problemas universitetuose. Taip pat šiais klausimais teikia siūlymus atitinkamoms organizacijoms. Svarstomos problemos dėl dalyvavimo tarptautinėse programose. Pavyzdžiui, dėl Lietuvos asocijuotos narystės CERN. Dėl COVID-19 pandemijos dauguma posėdžių vyko nuotoliniu būdu. Tačiau skyriaus nariai ir toliau vykdė savo veiklą: matematikai pradėjo vystyti modelius, padedančius prognozuoti pandemijos eigą.

Vertėtų pažymėti, kad skyriaus iniciatyva šios kadencijos metu LMA užsienio nariais buvo išrinkti iškili pasaulio mokslininkai: Nobelio premijos laureatas lazerių fizikos specialistas Žeraras Muru (Gérard Albert Mourou) ir chemikas Ričardas Komptonas

(Richard Guy Compton). Aš šios kadencijos metu tapau LMA mokslinių tyrimų ir tarptautinio bendradarbiavimo labdaros ir paramos fondo pirmininku.

2. Kurią LMA veiklos sritį reikėtų stiprinti ir kodėl?

Manychiau, kad LMA turėtų imtis didesnės iniciatyvos, formuojant Lietuvos mokslo politiką. Atitinkami žingsniai šia kryptimi yra žengiami, LMA nariai yra kviečiami dalyvauti įvairiose komisijose. Reikėtų ir toliau siekti, kad LMA dalyvautų šioje veikloje.

3. Kokių mokslo politikos sprendimų pasigendate ir kodėl?

Manychiau, būtų racionalu, jei ekspertinė veikla programoms ir projektams, kuriuos koordinuoja Lietuvos mokslo taryba, būtų patikėta Lietuvos mokslų akademijai. Taip nebekiltų interesų konflikto juos finansuojant.

4. Kaip LMA galėtų prisidėti prie šalies ūkio problemų (darbo našumo didinimas, pramonės inovatyvumo stiprinimas ir pan.) sprendimo?

Siekdamas stiprinti skyriaus narių ryšius su Lietuvos pramonės įmonėmis, skyrius organizuoja ekskursijas į įvairias aukštųjų technologijų pramonės įmones, asociacijas, tokias kaip „InfoBalt“, „Teltonika“ ir pan.

5. Kokie svarbiausi iššūkiai laukia jūsų atstovaujamos mokslo srities ir LMA artimiausiais metais?

Pagrindiniai iššūkiai siejami su įvairių projektų, taip pat ir europinių, vykdymu. •

BIOLOGIJOS, MEDICINOS IR GEOMOKSLŲ SKYRIAUS PIRMININKAS VAIDUTIS KUČINSKAS

1. Ką svarbaus Jums asmeniškai ir Jūsų vadovaujamam skyriui pavyko nuveikti per kadenciją?

Kadencijos metu skyriaus veikla toliau buvo vykdoma laikantis nusistovėjusių tradicijų: skyriaus organizuojamuose posėdžiuose, diskusijose ir bendrų problemų aptarimuose, taip pat sekcijų iniciatyva vykdomuose renginiuose. Skyriaus biuro

pastangomis buvo aiškiau apibrėžta sekcijų veiklą apimtis ir kuruojamos mokslo sritys, nes buvo nemažai chaoso. Skyrius palaiko glaudžius kontaktus su pagrindiniais partneriais: Inovatyvios medicinos centru, Gamtos tyrimų centru, VU Gyvybės mokslų centru, VU Medicinos fakultetu, Lietuvos sveikatos mokslų universitetu, Klaipėdos universitetu. Kartu su jais buvo organizuotos Lietuvos kasmetinės jaunųjų mokslininkų konferencijos „Bioateitis“. Kadencijos metu ji tapo visos Lietuvos jaunųjų mokslininkų forumu.

Su LR Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, LR Sveikatos apsaugos ministerija ir kitų institucijų atstovais organizuota diskusija apie biomedicinos mokslo iššūkius Lietuvoje. Buvo priimta rezoliucija, kurioje aiškiai suformuluoti pagrindiniai trūkščiai, stabdantys Lietuvos mokslą. Nutarta įteisinti neformalų biomedicinos mokslo institucijų forumą. Pirmą kartą 2021 m. organizuotas nuotolinis susitikimas su LMA užsienio nariais, kuriuos iškėlė BMGMS. Jie supažindino skyriaus narius su vykdomais moksliniais

>>>

tyrimais. 2021 m. skyriaus iniciatyva pasirašyta LMA bendradarbiavimo sutartis su Lenkijos lietuvių bendrija. Dalyvaujame žurnalo „Jotvingių kraštas“ leidyboje, bendruose susitikimuose Vilniuje ir Punske. Toliau buvo plėtojamas ryšys su Lietuvos biologijos mokytojais: organizuojamos kasmetinės konferencijos. Pandemijos metu vyko konferencijos, skirtos COVID-19 problemoms. Todėl prie skyriaus įkurta komisija, padedanti spręsti su COVID-19 susijusius klausimus, o informacija apie tai viešinama LMA tinklalapyje. Skyrius kartu su Lietuvos žmogaus genetikos draugija kasmet mini DNR dieną. Organizuoja paskaitas, seminarus, ekskursijas. Nemažai teko pasidaryti, pertvarkant skyriaus kuruojamų žurnalų leidybą. Šiandien jo pastangomis leidžiami moksliniai žurnalai „Biologija“ ir „Acta medica

Akad. Vaidutis Kučinskas

Lituanica“. Pastarasis indeksuojamas pagrindinėje biomedicinos duomenų bazėje „PubMed“.

2. Kuria LMA veiklos sritį reikėtų stiprinti ir kodėl?

LMA statute parašyta, kad LMA tikraisiais nariais renkami tam tikrų mokslo šakų ekspertai. Todėl pageidautina, kad būtų išrinkta daugiau įvairesnių sričių ekspertų. Tą skyrius stengėsi įgyvendinti.

3. Kokių mokslo politikos sprendimų pasigendate ir kodėl?

Tai esame surašę minėtoje rezoliucijoje.

4. Kaip LMA galėtų prisidėti prie šalies ūkio problemų (darbo našumo didinimas, pramonės inovatyvumo stiprinimas ir pan.) sprendimo?

Tai išdėstyta LMA statute. •

VICEPREZIDENTAS, ŽEMĖS ŪKIO IR MIŠKŲ MOKSLŲ SKYRIAUS PIRMININKAS ZENONAS DABKEVIČIUS

1. Ką svarbaus Jums asmeniškai ir Jūsų vadovaujamam skyriui pavyko nuveikti per kadenciją?

Metai buvo tikrai nelengvi, nes pusę kadencijos truko COVID-19 pandemija. Tačiau sunkumai grūdina. Norėčiau pakalbėti iš dviejų pareigybės pozicijų – viceprezidento ir Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus pirmininko. Kaip viceprezidentas džiaugiuosi, kad visiems pavyko bendromis jėgomis sukurti operatyvią ir, mano požiūriu, įdomią bei spalvingą LMA interneto svetainę. Joje galima rasti naujausios informacijos apie akademikus, vykusius ir vykiančius renginius, leidinių, akademikų straipsnių ir pamąstymų bei jų išsakytų kalbų įvairiausiose informavimo priemonėse. Taip pat norėčiau akcentuoti, kad išmokome dirbti nuotoliniu būdu.

Kitas svarbus dalykas – per ketverius metus suformuota Jaunoji akademija, įsibėgėja jų mokslo populiarinimo veikla tiek šalyje, tiek tarptautiniu mastu. ŽŪMM skyriuje, kuris 2020 m. atšventė savo veiklos 25-metį, suformuotas kolektyvas iš 18 tikrųjų ir 8 emeritų bei 9 užsienio narių, o moterų skaičius

padidėjo net keturis kartus... Džiugu, kad akademikais rinkome net keturis jaunesnius nei 50 metų narius. Kad ir sunkiomis sąlygomis, skyrius aktyviai bendravo, išleidome knygą apie skyriaus veiklą „Žemės ūkio mokslai Lietuvos mokslų akademijoje“.

2. Kuria LMA veiklos sritį reikėtų stiprinti ir kodėl?

Per pandemijos sumaištį kiek mažiau bendravome su savivaldybėmis ir moksleiviais, apribojome viešų renginių skaičių, akademikai priprato

dirbti nuotoliniu būdu, tad atgaivinti kontaktinius renginius, diskusijas bus sunku ir tam prireiks šiek tiek laiko.

3. Kokių mokslo politikos sprendimų pasigendate ir kodėl?

LMA nariai, ypač prezidentas Jūras Banys, aktyviai dalyvauja LR Seimo Švietimo ir mokslo komiteto, Prezidentūros, Vyriausybės, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos, teisės aktų ir kitų projektų, pandemijos valdymo strategijos svarstymuose. Teikė pasiūlymus dėl kibernetinio saugumo, genų redagavimo technologijų naudojimo, siūlė įgyvendinti partijų susitarimą dėl švietimo politikos ir finansavimo gerinimo. Tačiau ne visuomet įsiklausoma į mokslininkų sprendimus. Vis dėlto džiaugiamės, kad palaipsniui didėja LMA finansavimas – tai leis labiau aktyvinti leidybos, mokslo populiarinimo, Jaunosios akademijos ir emeritų veiklą.

4. Kaip LMA galėtų prisidėti prie šalies ūkio problemų (darbo našumo didinimas, pramonės inovatyvumo stiprinimas ir pan.) sprendimo?

Didesnis bendradarbiavimas su Ekonomikos ir inovacijų bei kito mis šakinėmis ministerijomis, tokio mis kaip Žemės ūkio, Energetikos, Sveikatos apsaugos ir kt., pramonininkų, >>>

>>>

darbdavių asociacijomis, verslo partneriais galėtų padėti spręsti šias problemas.

5. Kokie svarbiausi iššūkiai laukia jūsų atstovaujamos mokslo srities ir LMA artimiausiais metais?

Europai pasukus žaliuoju kursu, turime galimybę stabdyti klimato kaitą, tausoti aplinką, naudoti atsinaujinančią energiją, gaminti tvarius produktus, tačiau kyla pavojus, kad gali mažėti gamybos mastas, brangti

produktai. Todėl būtina daugiau dėmesio skirti inovacijų ir sumanių bei tausojančių technologijų taikymui, ne tik mokslinių straipsnių rašymui, bet ir praktiniam žinių pritaikymui, produktų kūrimui. •

TECHNIKOS MOKSLŲ SKYRIAUS PIRMININKAS GINTAUTAS ŽINTELIS

1. Ką svarbaus Jums asmeniškai ir Jūsų vadovaujamam skyriui pavyko nuveikti per kadenciją?

Buvo parengti ir išplatinti (ne viena kart ir įvairiais formatais) pasiūlymai dėl informacinių technologijų infrastruktūros (skaitmenizavimo) Lietuvoje tobulinimo, pereinant nuo gausaus tuščiažodžiavimo prie konkretaus apibrėžtų tikslų sprendimo fiksuoto laiko intervaluose. Deja, realių rezultatų, išskyrus klasikinę atsirašinėjimą iš valdžios institucijų, nebuvo pasiekta.

Dalyvauta organizuojant ir išleidžiant knygą „Lietuvos ryšiai 1918–2018 m.“.

2. Kurią LMA veiklos sritį reikėtų stiprinti ir kodėl?

Ekspertinę, tačiau tai ne LMA, bet valdžios požiūrio į mokslą klausimas.

3. Kokių mokslo politikos sprendimų pasigendate ir kodėl?

Kaip ir kitose srityse, nėra tikros politikos ir supratimo apie mokslo ir švietimo svarbą, o tik nesibaigianti

kosmetinių „reformų“ karuselė kaip savitikslių objektas.

4. Kaip LMA galėtų prisidėti prie šalies ūkio problemų (darbo našumo didinimas, pramonės inovatyvumo stiprinimas ir pan.) sprendimo?

Reikia realaus, ne deklaruojamo, valdžios noro, tada galima nesunkiai rasti tinkamus metodus ir formatus.

5. Kokie svarbiausi iššūkiai laukia jūsų atstovaujamos mokslo srities ir LMA artimiausiais metais?

Tokie patys kaip ir anksčiau – siekti, kad valdžios institucijos veidu atsigręžtų į švietimą, mokslą, inovacijas. •

Parengė dr. Rolandas Maskoliūnas, vyr. specialistas ryšiams su visuomene, ir Evelina Baronienė, LMA prezidento vyr. referentė

LMA prezidento ir prezidiumo veikla

Paskutinįjį 2021 m. ketvirtį posėdžiai, konferencijos, renginiai, susitikimai buvo organizuojami nuotoliniu būdu ir tiesiogiai, taikant valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valdymo priemones.

Prezidentūroje lapkričio 10 d. LMA prezidentas Jūras Banys dalyvavo renginyje, kuriame LR Prezidentas Gitanas Nausėda apdovanojo geriausius 2020 m. mokslinių disertacijų autorius.

J. Banys dalyvavo nuotoliniuose LRS Švietimo ir mokslo komiteto posėdžiuose (spalio 6 d., lapkričio 17, 24 d., gruodžio 15, 22 d.) dėl mokslo politiką įgyvendinančių institucijų stiprinimo koncepcijos, Švietimo, Mokslo ir studijų, Technologijų ir inovacijų įstatymų

pakeitimo projektų, dėl misijomis grįstos mokslo ir inovacijų programos. Ateities komiteto posėdžiuose (lapkričio 26 d., gruodžio 3, 10 d.) buvo gvilde-nami Lietuvos mokslo ir inovacijų politikos, konceptualios švietimo reformos, Lietuvos inovacijų sistemos klausimai.

LMA prezidentas, būdamas Lietuvos mokslo premijų komisijos pirmininku, gruodžio 28 d. LR Vyriausybės kvietimu dalyvavo nuotoliniame tarpinstituciniame pasitarime ir kalbėjo dėl Lietuvos mokslo premijų nuostatų pakeitimo projekto.

LMA prezidentas J. Banys ir viceprezidentas Zenonas Dabkevičius atstovavo LMA įvairiose tarptautinėse organizacijose. Spalio 12 d. vyko

nuotolinis susitikimas su Jungtinių Amerikos Valstijų ambasados Lietuvoje antrąja sekretore ponios Andrea Kay Swanson Lindgren, spalio 11–15 d. nuotoliniu būdu LMA vadovai dalyvavo Tarptautinės mokslo tarybos II generalinėje asamblėjoje. Spalio 27 d. LMA prezidentas J. Banys ir viceprezidentas Z. Dabkevičius susitiko ir aptarė švietimo klausimus su Taivano mokslo ir technologijų ministru Tsung-Tsong Wu, Taivano atstovybės Bonoje direktoriumi prof. Yian Tai ir kitais delegacijos nariais. Susitikime taip pat dalyvavo Lietuvos mokslo tarybos pirmininkas akad. Romas Baronas. Lapkričio 4 d. vyko susitikimas su Čekijos mokslų akademijos prezidente >>>

LMA prezidento ir prezidiumo veikla

>>>

prof. Eva Zažímalová. Lapkričio 18 d. LMA lankėsi Europos molekulinės biologijos laboratorijos generalinė direktorė prof. Edith Heard ir tarptautinių ryšių vadovė Plamena Markova-Anderson, gruodžio 2–3 d. vyko nuotolinis Europos akademijų mokslo patariamosios tarybos, mininčios veiklos 20-metį, vadovų susirinkimas.

J. Banys dalyvavo LMA bei mokslo ir studijų institucijų organizuojamuose renginiuose ir konferencijose: skaitė pranešimą Lietuvos nacionalinėje fizikų konferencijoje (spalio 6 d.), tarė įžangos žodį akad. Eugenijaus Jovaišos knygų sutiktuvėse (lapkričio 3 d.) ir Ignalinos rajono savivaldybės dienoje LMA (lapkričio 11 d.), pasveikino tarptautinės konferencijos „Kaip palengvinti energetikos transformaciją? Energijos pakeičiamumo vaidmuo“ dalyvius (lapkričio 10 d.) ir geriausių mokslo populiarinimo projektų laureatus (gruodžio 1 d.), dalyvavo LMA išvažiujamojoje konferencijoje „Studijos: nuo profesinės mokyklos iki magistro“ (gruodžio 7 d.), vedė LMA narių visuotinius susirinkimus (spalio 26 d., gruodžio 21 d.).

Prezidentas dalyvavo Studijų kokybės vertinimo centro tarybos, Aukštojo mokslo tarybos, Valstybinės lietuvių kalbos komisijos, Lietuvos-Vokietijos forumo valdybos, bendradarbiavimo su CERN tarptautinės patarėjų tarybos, Lietuvos mokslo premijų komisijos, Lietuvos mokslo tarybos posėdžių veikloje.

J. Banys buvo kviečiamas į Čekijos, Norvegijos, Rumunijos ambasadų Lietuvoje priėmimus, susitiko su JAV ambasadės atstovais.

• • •

Spalio mėn. LMA prezidiumo posėdžiuose buvo sprendžiami rinkiminio LMA narių visuotinio susirinkimo klausimai, aptariama ir tikslinama darbotvarkė, patvirtintas LMA prezidento ir prezidiumo narių išankstinio balsavimo aprašas.

Lapkričio 4 d. LMA prezidiumo posėdyje akad. Gintautas Žintelis informavo apie Kauno miesto mokslo premijoms pateiktų paraiškų vertinimo komisijos siūlymus Kauno miesto

2021 m. spalio 25 d. Lietuvos mokslų akademijos didžiojoje konferencijų salėje buvo pristatyta Moldovos nacionalinio istorijos muziejaus fotodokumentikos darbų paroda „Vaikystė Gulage“. Iš kairės: LMA prezidentas Jūras Banys ir Moldovos Respublikos Nepaprastasis ir įgaliotasis ambasadorius J. E. Serghei Mihov.

2021 m. lapkričio 4 d. LMA prezidento akad. Jūro Banio susitikimas su Čekijos mokslų akademijos prezidente prof. Eva Zažímalová.

savivaldybei skirti 2021 m. Kauno mokslo premijas, kuriems bendru sutarimu pritarė visi prezidiumo nariai, patvirtinta Lietuvos ir Bulgarijos mokslų akademijų bendrų mokslinių tyrimų 2022–2024 m. projektų paraiškų vertinimo komisija. Lapkričio 11 ir

23 d. LMA prezidiumo nariai patvirtino LMA narių visuotinio susirinkimo gruodžio 21 d., LMA išvažiujamosios konferencijos „Studijos: nuo profesinės mokyklos iki magistro“ darbotvarkes, kandidatų į LMA Jaunosios akademijos narius sąrašą, komisijas

>>>

LMA prezidento ir prezidiumo veikla

>>>

LMA ir LMT vadovai spalio 27 d. susitiko su Taivano mokslo ir technologijų ministro vadovaujama delegacija.

LMA Jaunosios mokslų akademijos nariams rinkti, LMA mokslų skyriuose sudarytas komisijas vardinių premijų – Kazimiero Būgos (kalbotyra), Juozo Matulio (chemija), Adolfo Jucio (teorinė fizika), Kazimiero Baršausko (elektronika ir elektrotechnika) – konkursams pateiktoms paraiškoms vertinti, LMA siūlomus kandidatus valstybės apdovanojimams bei pritartė teikimams akademikus apdovanoti LMA atminimo medaliais. Gruodžio 7 ir 21 d. LMA prezidiumo nariai patvirtino LMA Jaunosios akademijos narius, ekspertų atrinktus pretendentes Pasaulio mokslininkų federacijos stipendijai gauti bei ekspertų atrinktas paraiškas bendriems Lietuvos ir Bulgarijos mokslų akademijų mokslinių tyrimų 2022–2024 m. projektams. •

*Parengė Lyda Milošienė,
LMA vyriausioji referentė*

VISUOTINIAI SUSIRINKIMAI

Rinkiminis Lietuvos mokslų akademijos narių visuotinis susirinkimas

2021 m. spalio 26 d. įvyko rinkiminis Lietuvos mokslų akademijos narių visuotinis susirinkimas. Jo pagrindinis akcentas – LMA prezidento ir prezidiumo rinkimai. Renginyje taip pat dalyvavo Anykščių r. savivaldybės meras Sigutis Obelevičius.

Susirinkimo pradžioje LMA prezidiumas ir skyrių nariai pasveikino akad. Rimantą Kačianauską 70 metų jubiliejaus proga ir įteikė jam sveikinimo adresą. LMA Teodoro Grotuso fondo valdybos pirmininkas akad. Aivaras Kareiva įteikė fondo apdovanojimą – T. Grotuso medalį ir pažymėjimą akad. Virginijui Šikšniui,

pabrėždamas išskirtinius jo mokslinius pasiekimus ir Lietuvos vardo garsinimą. Buvo pristatyti išrinktieji LMA Jaunosios akademijos pirmininkas Vaidas Palinauskas ir vicepirmininkė Viktorija Vaštakaitė-Kairienė.

LMA viceprezidentas Zenonas Dabkevičius perskaitė pranešimą, kuriame apžvelgė Akademijos bendradarbiavimo su įvairiomis Lietuvos savivaldybėmis istoriją. Iš viso yra pasirašyta dešimt sutarčių su Lietuvos miestų ir rajonų savivaldybėmis, o viena – su Lenkijos Punsco valsčiaus savivaldybe ir Lenkijos lietuvių bendruomene. Kai kurios sudarytos

sutartys buvo terminuotos, sutartis su Anykščių r. savivaldybe baigėsi 2020 metais. Pirmoji tokia sutartis pasirašyta su Panevėžio m. savivaldybe dar 2003 m. Tokios sutartys skatina įvairiapusių akademikų ir šalies regionų bendradarbiavimą. Atliekamos ekspertizės, skaitomos paskaitos, konsultuojama aktualiais mokslo, verslo, kultūros, ekologijos klausimais. Bendradarbiaujant su Anykščiais buvo plėtojamos turizmo, žemės ūkio temos. Šilutės rajone sprendžiamos problemos, susijusios su vandens išteklių, polderiais, kultūros paveldu; nemažai paskaitų įvairiomis temomis perskaityta >>>

Rinkiminis Lietuvos mokslų akademijos narių visuotinis susirinkimas

»»

Ignalinos rajone. Klaipėdos miesto vadovams akademikai pataria dėl Baltijos jūros krantų erozijos, Klaipėdos uosto vystymosi perspektyvų, ieškoma būdų spartinti mėlynosios ekonomikos plėtrą regione. Alytaus rajone kartu sprendžiamos atliekų tvarkymo problemos. Bendradarbiaujant su Kauno miesto savivaldybe, nuo 2013 metų atrenkami kandidatai Kauno miesto mokslo premijoms, o laureatai apdovanojami Akademijoje. Naujausia sutartis pasirašyta su Pakruojo r. savivaldybe. Jos iniciatorius akad. A. Kareiva pasiekė, kad 2022 metų pradžioje Žeimelyje pagaliau bus pastatytas paminklas šiame krašte gimusiam žymiam mokslininkui T. Grotusui. Baigdamas pristatymą Z. Dabkevičius pabrėžė, kad reiktų stiprinti šį įvairiapusį bendradarbiavimą, todėl paprašė aktyvesnio Akademijos narių dalyvavimo.

Tai tapo įžanga iškilmingai pasirašyti atnaujintą Lietuvos mokslų akademijos ir Anykščių r. savivaldybės bendradarbiavimo sutartį. Ją pasirašė LMA prezidentas Jūras Banys ir Anykščių r. meras S. Obelevičius. Meras savo kalboje pažymėjo, kad sutarties dėka per tuos metus įvyko nemažai prasmingų susitikimų. LMA narių patirtis labai pravertė kuriant medžių lajų taką, svarstant miesto architektūros projektus, talkinant rajono ūkininkams, miškininkams, kultūros darbuotojams. Jis sakė tikintis, kad ir mokslininkams šie susitikimai leido geriau pajusti visuomenės pulsą, ir įteikė LMA prezidentui J. Baniui savo knygą apie imunitetą stiprinančius grybus ir augalus. LMA prezidentas J. Banys pritarė, kad LMA misija – padėti regionams, ir pakvietė, kilus problemoms, klausimams, drąsiai kreiptis pagalbos į akademikus.

Prezidento rinkimų procedūra prasidėjo nuo vienintelio kandidato į šį postą – akad. J. Banio programos pristatymo. Buvo pasiūlyta, kad rinkiminei susirinkimo daliai pirmininkautų akad. Gintautas Tamulaitis. LMA nariams vienbalsiai pritarus, pirmininkas pakvietė akad. J. Banį pristatyti programą. Kandidatas savo kalboje pabrėžė svarbiausias veiklos gaires:

LMA prezidentas Jūras Banys (dešinėje) ir Anykščių rajono savivaldybės meras Sigutis Obelevičius pasirašo atnaujintą Lietuvos mokslų akademijos ir Anykščių rajono savivaldybės bendradarbiavimo sutartį.

toliau stiprinti LMA mokslo konsultacinę veiklą, padedant LR Vyriausybei ir kitoms valstybės institucijoms, priimti geriausius sprendimus; siekti, kad viena svarbiausių Akademijos veiklų išliktų mokslo populiarinimas, įskaitant knygų leidybą ir mokslo festivalio „Erdvėlaivis Žemė“ organizavimą. 2021 metais pavyko gauti daugiau lėšų LMA Vrublevskių bibliotekos pristatymo statybai, įrangai ir tai galbūt leis 2022-aisiais baigti jos renovaciją. Taip pat būtina efektyviau išnaudoti LMA užsienio narių potencialą, stiprinti LMAJA veiklą ir jos ryšius su kitų šalių analogiškoms organizacijoms. Bus toliau siekiama nuosekliai didinti išmokas LMA nariams emeritams.

Po to įvyko kandidato į prezidentus programos aptarimas. Akad. Vytauto Nekrošiaus paprašytas pristatyti savo komandą, J. Banys atsakė, kad viceprezidentu kvies likti akad. Z. Dabkevičių, o į LMA prezidiumą siūlo įtraukti akademikus Raimundą Šiaučiūną ir Rimvydą Petrauską.

Pasiūlius balsų skaičiavimo komisiją abiem balsavimams, pirmininkas paskelbė pertrauką balsuoti. Suskaičiavus balsus paaiškėjo, kad LMA

prezidentu išrinktas akad. J. Banys. Atviru balsavimu priimtas nutarimas Nr. 1 „Dėl MA prezidento išrinkimo“. Prezidiumo rinkimuose kandidatais į LMA prezidiumo narius įvardyti akademikai R. Petrauskas ir R. Šiaučiūnas, taip pat mokslų skyriuose išrinkti mokslų skyrių pirmininkai. Balsų skaičiavimo komisijos pirmininkui paskelbus slapto balsavimo rezultatus renkant (tvirtinant) LMA prezidiumą, jie patvirtinti atviru balsavimu: priimtas nutarimas dėl LMA mokslų skyrių pirmininkų akademikų Leono Valkūno (Matematikos, fizikos ir chemijos mokslų skyrius), Limo Kupčinsko (Biologijos, medicinos ir geomokslų skyrius), Vidmanto Stanio (Žemės ūkio ir miškų mokslų skyrius) ir Gintauto Dzemydos (Technikos mokslų skyrius), akademikų R. Petrausko ir R. Šiaučiūno išrinkimo (patvirtinimo) LMA prezidiumo nariais. •

Parengė dr. Rolandas Maskoliūnas, vyr. specialistas ryšiams su visuomene, ir dr. Andrius Bernotas, Organizacinio skyriaus vadovas

2022-ųjų išvakarėse: LMA narių visuotinis susirinkimas

2021 m. gruodžio 21 d. įvyko iškilmingas LMA narių visuotinis susirinkimas. Jame dalyvavo Kauno m. savivaldybės mero pavaduotojas Andrius Palionis, Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos generalinė sekretorė prof. Marija Drėmaitė ir „L'Oréal Baltic“ Vilniaus biuro vadovė Ilona Sugintienė, naujieji jaunieji akademikai ir akademikės, „L'Oréal Baltic“ programos „Moterims moksle“ 2020 ir 2021 m. laureatės.

Renginio pradžioje tylos minute buvo pagerbtas akademiko, astronomo prof. habil. dr. Vytauto Pranciškaus Straižio atminimas. Po to LMA prezidentas ir mokslų skyrių nariai pasveikino jubilatus. LMA atminimo medaliai įteikti Kauno miesto savivaldybei (skirtas 2020 m.), akademikams Zenonui Norkui, Gediminui Motuzai Matuzevičiui, Algirdui Jonui Railai (dalyvavusiam nuotoliniu būdu). LMA sveikinimo adresai 60-mečių proga skirti akad. Algirdui Kaliatkai ir akad. Žydrėi Kadžiulienei.

LMA prezidentas Jūras Banys apžvelgė besibaigiančių 2021 m. rezultatus ir įvairiapusę akademikų bei pačios Akademijos veiklą. Nepaisant iššūkių 2021-aisiais, pavyko atsilaukyti, įvyko daug turiningų renginių. Galima pasidžiaugti, kad praėjusiais metais išleista ir lietuvių autorių, LMA narių mokslo populiarinimo knygų. Šią tradiciją ketinama tęsti. Tiesa, nerimą kelia tai, kad baigiasi ES struktūrinių fondų projektai (mokslo populiarinimo ir žurnalų leidybos), bet viliamasi, jog veikla bus vykdoma ir 2022 metais.

Kauno m. vicemeras savo kalboje pasidžiaugė, kad mieste nuo 2013 m. teikiami apdovanojimai geriausiems Kauno mokslininkams. Ir jų vis nepritrūksta. Taip Kaunas patvirtina akademinio miesto reputaciją.

Po to buvo pagerbti 2021 m. Kauno miesto mokslo premijos laureatai. LMA prezidentas J. Banys perskaitė posėdžio protokolą. Premijomis įvertinti Vytauto Didžiojo universiteto profesorius akad. Egidijus Aleksandravičius už aktyvią veiklą ir aktyvią minties sklaidą Kaune, kuriant diplomato

Apdovanoti 2021 metų Kauno miesto mokslo premijos laureatai. Iš kairės: Kauno miesto mokslo premijos laureatas akad. Raimundas Šiaučiušas, Kauno miesto mero pavaduotojas Andrius Palionis, LMA prezidentas Jūras Banys.

Čijunės Sugiharos namus, Prezidento Valdo Adamkaus biblioteką ir už kitus reikšmingus darbus. Antrasis laureatas – Kauno technologijos universiteto profesorius akad. Raimundas Šiaučiušas įvertintas už mokslinę ir ekspertinę veiklą, diegiant Lietuvos pramonėje inovatyvius sprendimus, įgyvendinant „Santakos“ slėnio projektus. Diplomus laureatams teikė Kauno m. savivaldybės vicemeras A. Palionis, sveikino LMA prezidentas J. Banys ir viceprezidentas Zenonas Dabkevičius.

Premijos laureatas akad. E. Aleksandravičius savo kalbą pradėjo taręs, kad padėkai skirtos penkios minutės – geriausia forma banaliausiems dalykams. Ir pridūrė, jog ši premija jam leis dosniau pasitikti šv. Kalėdas. Tuo metu, kai sužinojo apie premiją, jis skaitė akad. Viktorijos Daujotytės knygą, skirtą akad. Arvydo Šliogerio filosofijai. Būtent A. Šliogeris tapo vienu iš laureato mentorių ir bičiulių.

2021 metų Kauno miesto mokslo premijos laureatas akad. Egidijus Aleksandravičius.

Formavo jo elgseną, stilių, mintis. E. Aleksandravičius pabrėžė pavojų, gresiantį valstybei, kai ji virsta skaičiavimo mašina. Taip pat humanizmo, prasmingo mąstymo reikšmę. Svarbiausia vietos, kurioje gyvename, savybė – tai draugai, su kuriais galime prasmingai mąstyti. Dar vienas jį paveikęs žmogus – tai Vytautas Kavolis, teigęs, kad reikšmingą ar objektą tiriantis mokslininkas pats privalo keistis

2022-ųjų išvakarėse: LMA narių visuotinis susirinkimas

Pirmoje eilėje – dešimt 2021 metais išrinktų Lietuvos mokslų akademijos Jaunosios akademijos narių.

»»

šio proceso metu. Trečioji asmenybė, keitusi E. Aleksandravičiaus gyvenimą ir mąstymą, buvo fizikas, rašytojas Kazys Almenas, taip pat pabrėžęs mokslų ir kitų žmogaus veiklos sričių harmoniją. Baigdamas laureatas linkėjo susirinkusiesiems nesulaukti ateities, kuri būtų nuobodi ir beprasmė.

Kitas Kauno miesto mokslo premijos laureatas akad. R. Šiaučiūnas pasidžiaugė, kad mokslininkai Kaune vertinami taip pat, kaip ir menininkai bei „įvairios kitos popžvaigždutės“. Pastaraisiais metais laureatas domisi įvairių cementų tipų gamybos procesais. Pavyzdžiui, plačiausiai pasaulyje naudojamo portlandcemenčio gamyba labai tarši, jos metu išskiriama daug šiltnamio dujų, sunaudojama daug energijos. Ieškodamas alternatyvų, R. Šiaučiūnas ėmė kurti anglies dioksido aplinkoje kietėjančių betonų technologiją. Viena iš tokių ekologiškų alternatyvų – nehidrauliniai cementai, kurių gamyba kur kas mažiau kenksminga aplinkai. Pavyzdžiui, gamybai reikalinga žymiai mažesnė temperatūra. Lietuvoje tam yra užtektinai žaliavų, nesunku pritaikyti ir technologinius procesus. Gamybą galima organizuoti ir

Kaune. Baigdamas LMA tikrasis narys pasiūlė Kauno vicemerui, kai 2022 m. mieste bus atidaryta „Mokslo sala“, pakviesti akademikus į bendrą posėdį šiame išskirtiniame Lietuvos objekte.

Pažymėjimus ir Lietuvos mokslų akademijos Jaunosios akademijos narių (LMAJA) ženklus 2021 m. išrinktai ketvirtajai dešimčiai mokslininkų įteikė LMA prezidentas ir LMA viceprezidentas. LMAJA nariais išrinkti: Tomas Čelkis, Rūta Ubarevičienė, Ieva Plikusienė, Mantas Šimėnas, Tomas Lapinskas, Petras Prakas, Monika Toleikienė, Jonas Viškelis, Anatolijus Eisinas, Mantas Povilaitis.

Vėliau buvo pagerbtos „L'Oréal Baltic“ programos „Moterims mokslė“ laureatės. Jas sveikino „L'Oréal Baltic“ Lietuvos biuro vadovė I. Sugintienė ir Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos generalinė sekretorė prof. M. Drėmaitė. I. Sugintienė dėkojo Mokslų akademijai už galimybę pasveikinti laureates. Jos manymu, šiuo metu gyvybiškai svarbu skatinti mokslą ir tyrimus. Be to, tai artima jos atstovaujamos kompanijos veiklai, nes mokslo dėka gimsta inovatyvūs produktai. Svarbu remti ne tik patį

mokslą, bet ir skatinti lyčių lygybę. Todėl kompanija remia jaunąsias perspektyvias mokslininkes, padeda laureatėms įgyti pripažinimą. 2021 m. „L'Oréal“ šventė penktąsias šios stipendijos teikimo metines Lietuvoje.

Prof. M. Drėmaitė taip pat pasidžiaugė, kad yra šis apdovanojimas. Ji tikisi, kad ateityje humanitarinių ir socialinių mokslų atstovės taip pat bus įvertintos šia stipendija taip, kaip dabar įvertintos gamtos mokslų srities mokslininkės. Paskatinimas padeda įveikti stereotipus, kad moteris negali būti lygiavertė. Tikėtina, kad ateityje toks siekis kovoti dėl lygių vyrų ir moterų galimybių atrodys kaip anachronizmas, nes problema bus išnykusi.

Apdovanotos „L'Oréal Baltic“ programos „Moterims mokslė“ 2020 ir 2021 m. laureatės: Dominyka Dapkutė – 2020 m. laureatė tarp mokslų magistrų, Rima Budvytytė – 2020 m. laureatė tarp mokslų daktarių, Joana Smirnovienė – 2021 m. laureatė tarp mokslų magistrų, Ieva Plikusienė – 2021 m. laureatė tarp mokslų daktarių. I. Plikusienė, kalbėdama visų laureatėjų vardu, pabrėžė, kad šis įvertinimas yra ne tik garbė, bet ir atsakomybė.

»»

2022-ųjų išvakarėse: LMA narių visuotinis susirinkimas

Iš kairės: LMA prezidentas Jūras Banys ir „L'Oréal Baltic“ programos „Moterys mokslė“ 2020–2021 metų laureatės Joana Smirnovienė, Ieva Plikusienė, Dominyka Dapkutė, Rima Budvytytė, Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos generalinė sekretorė prof. Marija Drėmaitė ir „L'Oréal Baltic“ Lietuvos biuro vadovė Ilona Sugintienė.

»»»

Vykdamas šią programą prisidedama ir prie visuomenės švietimo. Tai ypač svarbu per pandemiją. Laureatė pažadėjo skatinti kitas mokslininkes teikti paraiškas šiai stipendijai gauti.

Toliau LMA narių visuotiniame susirinkime vyko išrinktojo Humanitarinių ir socialinių mokslų skyriaus (HSMS) pirmininko akad. Vytauto Nekrošiaus tvirtinimas. HSMS nutarimą dėl išrinkto pirmininko pristatė skyriaus pirmininkas akad. Domas Kaunas. Buvo pasiūlyta balsų skaičiavimo komisija. Kitas klausimas, kuriam reikėjo visuotinio susirinkimo sprendimo, – LMA prezidento atlyginimo nustatymas ir tvirtinimas. LMA viceprezidento teiktam siūlymui buvo pritarta bendru sutarimu. Išdalijus slapto balsavimo biuletenius, vyko balsavimas gyvai, nuotoliniu būdu susirinkime dalyvavę LMA nariai gavo balsavimo biuletenius e. paštu ir balsavo internetu.

Prof. Vladimiras Prudnikovas (kairėje) ir jo studentai.

Kol buvo skaičiuojami balsai, šventinio susirinkimo dalyviai klausėsi muzikinės programos, kurią atliko prof. Vladimiras Prudnikovas ir jo vadovaujami Lietuvos muzikos ir teatro akademijos studentai Kamilė Bontė (sopranas), Giedrius Gečys (tenoras), Regimantas Gabšys (baritonas), Alfredas Miniotas (bosas), akompanavo koncertmeisteris Julian Germanovič.

Paskelbus slapto balsavimo rezultatus, paaiškėjo, kad HSMS pirmininku patvirtintas akad. V. Nekrošius. LMA narių visuotinio susirinkimo dalyviai

vieningai patvirtino ir viso LMA prezidiumo narių sudėtį ketverių metų kadencijai, kuri prasidės nuo 2022 m. vasario 1 d. Baigdamas susirinkimą, LMA prezidentas išreiškė viltį, kad kitąmet pandemija baigsis ir visiems dalyviams linkėjo gražių švenčių, o 2022-aisiais – naujų kūrybinių idėjų ir sėkmės. •

Parengė dr. Rolandas Maskoliūnas, vyr. specialistas ryšiams su visuomene, ir dr. Andrius Bernotas, Organizacinio skyriaus vadovas

SKYRIŲ VEIKLA

Humanitarinių ir socialinių mokslų skyriuje

Skyriaus veikla buvo labai intensyvi: skyriaus pirmininko, LMAJA jaunųjų akademikų rinkimai, konferencijos, apskritojo stalo diskusijos, paskaitos, knygų sutiktuvių ir t. t. Vienas pirmųjų šio ketvirčio skyriaus organizuotų renginių – akad. Algirdo Gaižučio 80-mečiui skirti akademiniai skaitymai „Trupiniai iš rašomos knygos „Elitų šviesa ir šešėliai“. Kitas svarbus įvykis – spalio 26 d. HSMS narių visuotinis susirinkimas, kuriame buvo renkamas skyriaus pirmininkas. Dabartiniam skyriaus pirmininkui Domui Kaunui nusprendus baigti aktyvią pareigybę, HSMS nariai pirmininko pareigoms užimti išskėlė akad. Vytautą Nekrošį ir akad. Bonifaciją Stundžią. HSMS pirmininku išrinktas akad. V. Nekrošius. LMA prezidiume atstovauti humanitariniams ir socialiniams mokslams vieninai išrinktas akad. Rimvydas Petrauskas.

Remiantis LMA statutu, HSMS pavesta vertinti humanitarinių ir socialinių mokslų būklę, raidos perspektyvas, skleisti lituanistikos, tautiškumo ir valstybės dermės idėjas, puoselėti humanistinės kultūros tradicijas ir paveldą, ugdyti teisės, teisingumo ir pilietiškumo vertybes. Kaip pažymi skyriaus pirmininkas D. Kaunas, efektyviau plėtoti HSMS veiklą įpareigoja ir Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programa. Todėl lapkričio 4 d. skyrius organizavo konferenciją-diskusiją „Humanitariniai mokslai: būklė ir perspektyvos“. Renginio kvietime dalyviai raginti svarstyti, ar per pastaruosius naujosios Vyriausybės veiklos metus įvyko poslinkių įgyvendinant numatytus siekius, aptarti galimų būdų ir priemonių juos efektyviau taikyti, pasidalyti naujomis įžvalgomis, išskirti dar neįvardytas humanitarinių mokslų atstovams aktualias užduotis. Konferencijoje-diskusijoje pranešimus skaitė prof. habil. dr. Gintautas Mažeikis (Vytauto Didžiojo universitetas, VDU): „Kultūros politika ir humanitarinių mokslų vertybės“, prof. dr. Aušra Martišiūtė-Linartienė (Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, LLTI): „Humanitariniai ir socialiniai mokslai

2021 m. lapkričio 4 d. konferencija-diskusija „Humanitariniai mokslai: būklė ir perspektyvos“. Iš dešinės: LMA prezidentas Jūras Banys, HSMS pirmininkas Domas Kaunas ir dr. Aušra Martišiūtė-Linartienė.

Vyriausybės programoje bei strateginiuose dokumentuose“, akad. Jūratė Sprindytė (LLTI): „Retorikos perteklius, sprendimų stygius“, akad. Dainora Pociūtė (Vilniaus universitetas, VU): „Humanitariniai mokslai Lietuvoje ir archyviniai tyrimai“, dokt. Karolina Bagdonė (LLTI, VU): „Kodėl nereikėtų didinti doktorantų skaičiaus, bet gerinti kokybę?“, diskusijose doc. dr. Tomas Petreikis (VU, LMAJA) kalbėjo tema „Takoskyra tarp humanitarinių ir socialinių mokslų bei pasekmės bibliografijos tyrimų atečiai“. LMA pranešimų tekstus išleido atskiru leidiniu, jie skelbiami ir LMA interneto svetainėje.

2021-aisiais buvo baigiama formuoti LMA Jaunoji akademija ir mokslų skyriuose rinkti nauji nariai. Humanitarinių ir socialinių mokslų sričių jaunieji mokslininkai aktyviausiai dalyvauja LMAJA narių rinkimuose: įregistruota 15 paraiškų, iš jų 6 – humanitarinių mokslų, 9 – socialinių mokslų atstovų. Lapkričio 23 d. vyko nuotoliniai rinkimai. HSMS sudarytos komisijos nariai – akad. D. Kaunas, (pirmininkas), akad. V. Nekrošius (pavaduotojas), akad. Dalia Klajumienė, akad. Romas Lazutka, akad. Zenonas Norkus, akad. R. Petrauskas, LMAJA narė dr. Olga Mastianica-Stankevič

(patariamasis balsas) – susipažino su kandidatų paraiškėmis ir išklauė jų prisistatymų. Komisijos nariai atkreipė dėmesį į tai, kad LMAJA nariai turi būti ne tik puikūs mokslininkai, bet ir aktyvūs organizatoriai. Bendru sutarimu komisija pasiūlė LMA prezidiumui tvirtinti LMAJA nariais dr. Tomą Čelkį (istorija, VU) ir dr. Rūtą Ubarevičienę (sociologija, Lietuvos socialinių mokslų centras).

Gruodžio 8 d. akad. Arvydo Virgilijaus Matulionio iniciatyva surengta apskritojo stalo diskusija „Lietuvos ekonominės strategijos svertai“. Joje dalyvavo Lietuvos banko valdybos pirmininkas Gediminas Šimkus, akademikai Antanas Buračas ir R. Lazutka, dr. Margarita Starkevičiūtė, dr. Birutė Teodora Visokavičienė. Diskusiją vedė akad. A. V. Matulionis.

Dar vienas nuotolinis renginys – gruodžio 16 d. Prezidento Valdo Adamkaus bibliotekoje-muziejuje vyko kartą per metus Vytauto Kavolio (1930–1996) atminimui organizuojama konferencija-diskusija, 2021-aisiais pavadinta „Kavolis apie laisvę ir pilietinį užsiąngavimą“. Joje siekta per skirtingų disciplinų (istorijos, filosofijos, sociologijos,

Humanitarinių ir socialinių mokslų skyriuje

>>>

kultūrologijos, politikos) sampratas aiškintis šios simbolinės lietuvių figūros idėjas, skatinti atminties diskusijas, jas aktualizuoti, prisidėti prie mokslo populiarinimo. Pranešimus skaitė ir diskutavo akad. Egidijus Aleksandravičius, dr. Ramūnas Čičelis, Laura Varnauskaitė, Martynas Butkus, LMA užsienio narys prof. Algis Mickūnas, dr. Darius Kuolys ir kiti. Konferenciją-diskusiją kartu su partneriais organizavo LMA, įgyvendinant projektą „Nacionalinės mokslo populiarinimo sistemos plėtra ir įgyvendinimas“, finansuojamą Europos socialinio fondo lėšomis. Daugiau apie renginį paskelbta LMA svetainės [Naujienų skiltyje](#).

Lapkričio 23 d. visuomenė buvo pakviesta į LMAJA narės doc. dr. Paulinos Želvienės paskaitą „Kaip įveikti psichologinę traumą? Šiuolaikinės psichotraumatologijos įžvalgos“. Paskaitą organizavo VU Psichotraumatologijos centras, HSMS ir LMAJA. Renginio vedėjas HSM skyriaus pirmininkas D. Kaunas supažindino su LMAJA veikla, humanitarinių ir socialinių mokslų sričių nariais ir pristatė jaunąją akademikę P. Želvienę. Doc. dr. P. Želvienė atkreipė dėmesį į tai, kad tarp LMA ir LMAJA narių pirmą kartą yra išrinkta psichologijos srities atstovė. Paskaitoje ji supažindino su psichotraumatologijos srities moksliniais tyrimais ir aptarė šios tyrimų tematikos raidą tarptautiniame ir Lietuvos kontekste. Daugiau apie tai rašyta LMA svetainės [Naujienų skiltyje](#).

Lapkričio 11 d. LMA įvyko Ignalinos rajono savivaldybės diena. Joje HSMS pirmininkas D. Kaunas perskaitė pranešimą „Ignalinos krašto knygrišys Leonas Panavas (1942–2011)“. Akademikas supažindino klausytojus su L. Panavo biografija. Nedaug yra su juo susijusių dokumentų, todėl jo gyvenimo ir veiklos istorijos liudytojai – įrištos knygos, kurių parengė kelis šimtus. Knygrišystė buvo meistro pomėgis. Jo klientai buvo įvairūs kolekcininkai, įskaitant Prezidentą Gitaną Nausėdą, taip pat ir pranešėją. L. Panavui mirus, po kelerių metų D. Kaunas iš įpėdinių įsigijo visą įrišų kolekciją. Apie trisdešimt gražiausių kolekcijos knygų buvo eksponuota renginio metu. LMA svetainėje

Iš dešinės: HSMS pirmininkas Domas Kaunas ir dr. Paulina Želvienė.

2021 m. lapkričio 11 d. akad. Grasildos Blažienės (dešinėje) ir dr. Onos Aleknavičienės (centre) parengtų mokslo leidinių sutiktuvės.

Naujienų skiltyje taip pat buvo paskelbtas akad. D. Kauno [straipsnis „Meistras. kūres profesinį knygrišystės meną“](#).

Šį ketvirtį skyrius surengė penkių knygų sutiktuvės. Lygiai prieš metus buvo pasirengta LMA sutikti ką tik išleistas Seimo nario akad. Eugenijaus Jovaišos knygas – „Kapai ir žmonės“ ir knygą anglų kalba „The Aestii. The Western Balts“. Pandemijos vingiai pakoregavo ketinimus ir pagaliau 2021 m., lapkričio 3-įją, Mokslų akademijoje buvo proga pristatyti ir pasidžiaugti naujais akademiko leidiniais. Renginį vedė akad. Albinas Kuncevičius. Sveikinimo žodį tarė LMA prezidentas Jūras Banys, kalbėjo knygų autorius, HSMS pirmininkas D. Kaunas. Susirinkusieji galėjo išvysti

akad. E. Jovaišos sukurta iliustruotą pasakojimą-filmą „Pirmieji aisčiai. Dauglaukis“. Apie renginį rašyta LMA svetainės [Naujienų skiltyje](#).

2021-ųjų gegužę Lietuvoje išleisti du kapitaliniai mokslo leidiniai – dr. (HP) Onos Aleknavičienės ir akad. Grasildos Blažienės parengta „Povilo Frydricho Ruigio gramatika ‘Anfangsgründe einer Littauischen Grammatick’, 1747. Faksimilė, kritinis leidimas, vertimas“, kuri iki šiol nebuvo išversta į lietuvių kalbą ir palyginti mažai tirta, bei pirmą kartą paskelbta minėtų mokslininkų monografija apie Povilą Frydrichą Ruigį „Povilas Frydrichas Ruigys. Monografija, gramatikos indeksai“. Lapkričio 11 d. šie svarūs mokslo leidiniai buvo sutikti Lietuvos

>>>

Humanitarinių ir socialinių mokslų skyriuje

>>>

mokslų akademijoje. Lietuvių kalbos instituto ir HSMS organizuotame renginyje dalyvavo akad. G. Blažienė, dr. O. Aleknavičienė, akad. D. Kaunas, doc. dr. Vilma Zubaitienė, dr. Kotryna Rekašiūtė. Renginį vedė dr. Inga Strungytė-Liugienė. Daugiau apie monografijas autorių rašyta „LMA žinių“ 3 numeryje, straipsnyje „Leidiniai apie Povilą Ruigį“. Skelbta ir LMA svetainės [Naujienų skylyje](#).

Dar 2020 m. pavasarį skyrius, akad. Antano Andrijausko iniciatyva, planavo kviesti visuomenę į knygos „Albertas Gurskas. Kaligrafijos meno versmės: tekstai Lietuvai“ (sud. A. Andrijauskas, Daliutė Ivanauskaitė, 2020), kurią išleido Lietuvos nacionalinis muziejus, sutiktuves. Dėl pandemijos renginys buvo ilgam atidėtas ir pagaliau 2021-ųjų lapkričio 17-ąją įvyko susitikimas su dailininku prof. A. Gursku, knygos sudarytojais, leidėjais. Į knygos pristatymą susirinko ypač gausus būrys profesoriaus mokinių, bičiulių ir bendraminčių, šiuo menu besidominčių. Apie renginį aprašyta LMA tinklalapyje [Naujienų skylyje](#).

Kitas akad. A. Andrijausko iniciatyva 2020 m. planuotas renginys įvyko 2021-aisiais lapkričio 24 d. Ne tik mokslo, bet ir meno ar menu susidomėjusios visuomenės atstovai rinkosi susipažinti su tapytoja Meda Norbutaite ir 2020 m. Dailininkų sąjungos leidyklos „Artseria“ išleistu albumu „Meda Norbutaitė“ (sud. A. Andrijauskas). Daugiau apie albumo sutiktuves rašyta LMA tinklalapyje [Naujienų skylyje](#).

Spalio 27 d. sukako 100 metų, kai gimė Alfonsas Žilėnas (1921–2005). Mokslų akademijos nario korespondento prof. habil. dr. A. Žilėno atminimui skirtus renginius iniciavo jo buvę studentai ir bendradarbiai, organizavo HSMS kartu su VU Ekonomikos ir vadybos fakultetu bei Lietuvos banku. Spalio 26 d. Šv. Jonų bažnyčioje buvo aukojamos šv. Mišios. Spalio 27 d., prieš minėjimą Akademijoje, buvo aplankytas profesoriaus kapas Antakalnio kapinėse, kur LMA vardu žodį tarė HSMS pirminkas D. Kaunas. Atminimo popietę Akademijoje pradėjo Vilniaus mokytojų

Prof. Albertas Gurskas.

Iš kairės: tapytoja Meda Norbutaitė ir akad. Antanas Andrijauskas.

Iš kairės: akad. Arvydas Virgilijus Matulionis, akademiko Alfonso Žilėno dukra Dalia Žilėnaitė-Kurlavičienė ir Kovo 11-osios akto signataras dr. Stasys Kropas.

namų žemaičių, profesoriaus Žilėno žemiečių, folkloro ansamblis (vadovė Vitalija Brazaitienė). Įžangos žodį tarė renginio vedėjas akad. A. V. Matulionis. Prisiminimais dalijosi Kovo 11-osios

akto signatarai dr. Vladas Terleckas ir dr. Stasys Kropas, buvęs profesoriaus studentas bankininkas Romualdas Visokavičius, profesoriaus dukra Dalia Žilėnaitė-Kurlavičienė. Vilniaus miesto >>>

Humanitarinių ir socialinių mokslų skyriuje

>>>

savivaldybei užbaigus darbus, rengiamasi ant namo Vilniuje, Vykinto g. 27, atidengti A. Žilėno atminimui skirtą lentą. LMA svetainės [Naujųjų skiltyje](#) straipsnelį apie renginius parašė akad. A. V. Matulionis.

Didelio skaitytojų susidomėjimo sulaukė Naujųjų skiltyje skelbti akad. Rūtos Janonienės straipsniai – „[Nauja apie senąją Riešės bažnyčią](#)“, taip pat – apie LMA Vrublevskių Rankraščių skyriuje saugomą rankraštį, kadaise priklausiusį Platerių rinkiniams „[Nustatyta XIX a. pradžios rankraščio autorytė](#)“.

Minėtoje lapkričio 4-osios konferencijoje-diskusijoje akad. J. Sprindytė, skaitydama pranešimą „Retorikos perteklius, sprendimų stygius“, pažymėjo: „Juk humanitarika nėra toks mokslas, kur tyrimai vykėtų tik laboratorijose, uždaruose kabinetuose ar prie kompiuterių. Humanitarikos turiniai privalo funkcionuoti, skliti visuomenėje kaip kraujas smulkiais kapiliarais iki pat tolimiausių pakraščių. Humanitarikoje nėra iškaltų tiesų,

Humanitarikoje nėra iškaltų tiesų, ji yra slanki, judri, kaiti, dialoginė iš prigimties.

AKAD. JŪRATĖ SPRINDYTĖ

ji yra slanki, judri, kaiti, dialoginė iš prigimties. <...> Mokslininkai esmingai formuoja nacionalinės kultūros kanoną ir bendruomenės savimonę, svarsto ir įtvirtina paveldo, etninio savitumo, tapatybės klausimus, interpretuoja reiškinių prasmes, kritiškai aiškina viešumoje vyraujančius naratyvus. <...> Mokslininkas turėtų reikštis kaip viešas intelektualas, kurio dėmesio taškas nuolat sutelktas į jautriausias, opiausias bendruomenės gyvenimo vietas. Intelektualo požymiai – kritinis mąstymas ir kūrybinumas, o jo veikla turėtų prisidėti prie kiekvieno bendruomenės nario kūrybinio potencialo skatinimo ar atskleidimo.“ HSMS nariai tą kruopščiai ir atsakingai vykdo, dalyvaudami viešajame Lietuvos gyvenime. LMA svetainės skiltyje „LMA ir akademikai žiniasklaidoje“ ir toliau skelbiama ypač daug tos veiklos nuorodų (per 40 kas mėnesį). •

*Aurika Bagdonavičienė,
skyriaus mokslinė sekretorė*

Matematikos, fizikos ir chemijos mokslų skyriuje

Paskutiniame 2021 m. ketvirtyje įvyko du skyriaus narių visuotiniai susirinkimai ir du biuro posėdžiai, organizuoti keturi renginiai. Skyriaus biuro posėdžiuose buvo aptariami aktualūs klausimai, sudaromos komisijos konkursiniams darbams vertinti, aptariami jau įvykę renginiai ir tartasi dėl būsimų, vyko pasiruošimas skyriaus ataskaitai, kitų metų plano sudarymas.

Spalio 14 d. įvyko kartu su „Mokslininkų rūmais“ organizuotas renginys, kuriame pristatyta akad. Romualdo Karazijos mokslo populiarinimo knyga „Šiuolaikinė fizika smalsiems“. Ši knyga priklauso Lietuvos mokslų akademijos leidžiamų knygų serijai „Mokslas visiems“, kurių leidimas finansuojamas ES lėšomis. Renginį vedė skyriaus pirmininkas akad. Leonas Valkūnas kartu su „Mokslininkų rūmų“

vadove Aldona Daučiūniene. Knygos autorius akad. R. Karazija pristatė savo knygos, kurioje jis siekė populiariai apžvelgti šiuolaikinės fizikos pasiekimus, idėją, pažymėdamas, kad knyga skirta aukštesniųjų klasių mokiniams, besidomintiems fizika, taip pat fizikos mokytojams kaip parankinė knyga ir šiaip smalsiems žmonėms.

Akad. Gintautas Tamulaitis pasidžiaugė išleista knyga. Jis prisipažino, kad yra skaitęs ne vieną ankstesnę populiarią autoriaus knygą ir pažymėjo, kad knygos vertė Lietuvos skaitytojui kelia knygoje pateiktos fizikos raidos sąsajos su fizikos mokslo pasiekimais Lietuvoje. Akad. L. Valkūnas teigė neabejojantis, kad sulauksime dar ne vienos akademiko knygos. Renginyje taip pat skambėjo muzikiniai kūriniai, kuriuos atliko Balio Dvariono muzikos mokyklos moksleiviai.

Spalio mėnesį skyriui buvo pavesta sudaryti laikinąją komisiją, kuri įvertintų pretendentes, pateikusias paraiškas dalyvauti 71-ajame susitikime su Nobelio premijos laureatais chemijos srityje Lindau mieste 2022 m. birželio ir liepos mėnesiais, ir rekomenduotų tinkamiausius kandidatus. Buvo sudaryta komisija: Albertas Malinauskas (komisijos pirmininkas), Aivaras Kareiva ir Gediminas Niaura. Spalio 21 d. komisijos nariai e. paštu iš LMA gavo pretendentų pateiktus dokumentus – paraiškas, išplėstinius gyvenimo ir mokslinės veiklos aprašymus bei rekomendacijas. Iš viso paraiškas pateikė šeši asmenys: dr. Aldona Balčiūnaitė (Fizinių ir technologijos mokslų centras), dr. Vytautas Klimavičius (Vilniaus universitetas), dokt. Greta Varkalaitė (Lietuvos sveikatos mokslų universitetas), dokt. Edvinas Skliutas

>>>

Matematikos, fizikos ir chemijos mokslų skyriuje

>>>

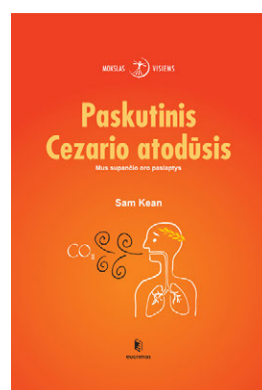
(VU), dokt. Edvinas Radiunas (VU) ir studentas Lukas Naimovičius (VU). Gauti Lindau susitikimų organizatorių pateikti pretendentų atrankos kriterijai, pagal kuriuos siūloma rinkti kandidatus. Iš šešių pretendentų turėjo būti atrinkti trys kandidatai, po vieną trijose kategorijose: postdoktorantų, doktorantų ir studentų.

Komisijos nariai, vadovaudamiesi atrankos kriterijais, rekomendavo susitikimui su Nobelio premijos laureatais 2022 metais: postdoktorantų kategorijoje – dr. A. Balčiūnaitę (FTMC). Ji yra itin aktyvi ir produktyvi mokslininkė, dirbanti elektrochemijos ir elektrokatalizės srityse, paskelbė per 60 mokslinių straipsnių, turi tris išradimų patentus, yra kelis kartus apdovanota įvairiais prizais, aktyviai dalyvauja mokslinėse konferencijose. Jos darbai yra pacituoti per 330 kartų, h indeksas 11. Doktorantų kategorijoje – doktorantę G. Varkalaite (LSMU). Studijuodama doktorantūroje, aktyviai dirba skrandžio vėžio molekulinio biožymenų srityje, jau turi paskelbusi net keliolika mokslinių straipsnių, dalyvauja mokslinėse konferencijose, dirba moksliniuose projektuose, yra gavusi kelis apdovanojimus. Studentų kategorijoje – studentą L. Naimovičių (VU). Gabus ir perspektyvus studentas nuo 2019 m., aktyviai įsitraukęs į VU mokslinę veiklą molekulinės fizikos srityje, jau turintis vieną mokslinę publikaciją, dalyvauja projektuose ir konferencijose, aktyvus mokslo visuomenininkas.

Spalio 26 d. skyriaus narių visuotiniame susirinkime vyko pirmininko rinkimai. Slaptu balsavimu skyriaus pirmininku naujai kadencijai išrinktas akad. L. Valkūnas. Susirinkime aptarti veiklos plane dar neįvykę renginiai. Dėl įtemptos situacijos, esant COVID-19 pandemijai, kol kas neįvyko planuotos konferencijos visuomenei, vykdam projektą „Nacionalinės mokslo populiarinimo sistemos plėtra ir įgyvendinimas“. Posėdžio metu svarstyta galimybė organizuoti konferenciją mišriu (kontaktiniu ir nuotoliniu) būdu. Aptarta galimybė dėl siūlymo pristatyti visuomenei Sam Kean knygą „Paskutinis Cezario atodūsiai: mus supančio oro paslaptys“,

2021 m. spalio 14 d. akad. Romualdo Karazijos mokslo populiarinimo knygos „Šiuolaikinė fizika smalsiems“ sutiktuvės. Iš kairės: knygos autorius, MFChMS pirmininkas Leonas Valkūnas ir akad. Gintautas Tamulaitis.

2021 m. lapkričio 16 d. diskusija „Tarpkryptiniai tyrimai ir doktorantūra“ ir mokslo populiarinimo knygos – Sam Kean „Paskutinis Cezario atodūsiai: mus supančio oro paslaptys“ – pristatymas.

>>>

Matematikos, fizikos ir chemijos mokslų skyriuje

>>>

išleistą LMA pagal ES finansuojamą projektą iš serijos „Mokslas visiems“.

Lapkričio 16 d. organizuota diskusija „Tarpkryptiniai tyrimai ir doktorantūra“ ir mokslo populiarinimo knygos – Sam Kean „Paskutinis Cezario atodūsis: mus supančio oro paslaptys“ iš ciklo „Mokslas visiems“ – pristatymas. Diskusijos pradžioje trumpus pranešimus perskaitė Lietuvos mokslo tarybos Mokslo politikos ir analizės skyriaus vedėjas dr. Eugenijus Stumbrys, KTU mokslo ir inovacijų prorektorius doc. dr. Leonas Balaševičius ir VU Doktorantūros ir rezidentūros skyriaus vedėja dr. Virginija Uksienė. Pranešėjai atstovavo skirtingoms mokslo ir studijų institucijoms, turinčioms savitą patirtį dėl tarpdalykinių tyrimų ir doktorantūros organizavimo. Diskusijose dalyvavo LMA prezidentas akad. J. Banys, LMA viceprezidentas akad. Zenonas Dabkevičius, Lietuvos mokslo tarybos pirmininkas akad. Romas Baronas, akademikai Jurgis Kazimieras Staniškis, Eugenijus Butkus, Valdas Laurinavičius.

Buvo konstatuota, kad tarpdalykiniai tyrimai doktorantūroje nėra panacėja, ne visada pasiekiami gerų rezultatų, nes kai kuriais atvejais nelieka laiko gilesniems tyrimams, „nuslystama paviršiumi“. Tačiau yra ir gerų pavyzdžių, kai tarpdalykiniai tyrimai duoda akivaizdžią pridėtinę vertę. Tokiu pavyzdžiu gali būti tarpsritiniai tyrimai darnaus vystymosi tematika. Buvo pabrėžta, kad organizuojant tarpdalykinius tyrimus doktorantūroje daugiausia problemų kyla doktorantūros tematiką priskiriant konkrečiai mokslo krypciai. Pagal dabartinę Doktorantūros reglamentą tematika gali būti priskirta tik vienai mokslo krypciai. Tarpdalykiniai tyrimai doktorantūroje formaliai neįteisinti ir neparodyti, nes ir šiuo atveju temą reikia priskirti tik vienai krypciai. Problemos tęsiasi ir toliau, pvz., spausdinant tarpdalykinių tyrimų rezultatus aprašančius mokslinius straipsnius, kuriuos registruojant reikia priskirti tam tikrai mokslo krypciai. Buvo įvairių siūlymų – ieškoti galimybių įteisinti dvikryptę doktorantūrą, tarpsritinę doktorantūrą arba doktorantūros visai nepriskirti prie mokslo srities (krypties). Pastaroji mintis – doktorantūrą

organizuoti įteisinant individualią doktoranto programą, nepriskiriant temos konkrečiai mokslo krypciai – sulaukė daugiausia palaikymo. Norint tai realizuoti, reikia pakeisti bent keletą dokumentų, įteisinančių doktorantūrą – visų pirma, Doktorantūros reglamentą bei Mokslo ir studijų įstatymą. Pažymėta, kad tam reikia sutelktų Lietuvos mokslų akademijos ir Lietuvos mokslo tarybos pastangų.

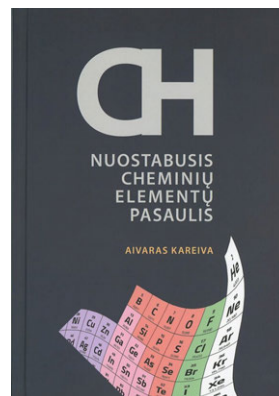
Lapkričio 22 d. sudarytos 2021 m. LMA vardinių akad. Adolfo Jucio (teorinė fizika) ir akad. Juozo Matulio (chemija) premijų konkursams atrankos komisijos. Akad. A. Jucio konkurso komisijos sudėtis: akad. L. Valkūnas (pirmininkas), akad. Vidmantas Gulbinas (pavadootojas), akad. Arūnas Krotkus, akad. Algirdas Petras Stabinis, akad. G. Tamulaitis.

A. Jucio premijai gauti pateikti du darbai: Gedimino Gaigalo, Pavelo Rynkuno, Laimos Radžiūtės darbas „Antrinis kvantavimas ir papildomos simetrijos atomo fizikoje: teorija ir praktinis pritaikymas“ ir Vido Regelskio – „Simetrijos daugiadalelės sistemose“. Lapkričio 25 d. komisija susipažino su pateiktais darbais ir parinko po du recenzentus kiekvienam darbui. Akad. J. Matulio atrankos komisijos sudėtis: akad. A. Malinauskas (pirmininkas), akad. Eugenijus Norkus (pavadootojas), akad. Vytautas Getautis, akad. G. Niaura, akad. Gediminas Račiukaitis. Premijai pateikti du darbai: Mariaus Dagio, Juozo Kulio, Daliaus Ratauto darbas „Organinių junginių ir deguonies biokatalizinių elektrocheminių virsmų tyrimas“ ir Sigitos Tumkevičienės – „Funkcinių heterociklinių organinių medžiagų kūrimas, sintezės metodų vystymas, savybių tyrimas ir taikymas“. Lapkričio 24 d. komisija svarstė ir atrinko šiemis darbams vertinti po du recenzentus pagal kiekvieną paraišką.

Kasmet LMA skelbia LMA Jaunųjų mokslininkų ir doktorantų bei aukštųjų mokyklų studentų geriausių mokslinių darbų konkursus ir skiria premijas. Fizinių mokslų srityje gautos keturios paraiškos jaunųjų mokslininkų ir doktorantų bei trys paraiškos aukštųjų mokyklų studentų

konkursui. Pateiktiems darbams vertinti sudaryta viena komisija. Komisijos sudėtis: akademikai G. Niaura (pirmininkas), V. Getautis, V. Gulbinas, A. Malinauskas, G. Račiukaitis.

Kasmetinė užduotis skyriams gruodį – vertinti LMA stipendiatų ataskaitas. MFChM skyriaus komisija gruodžio pabaigoje susipažino su Simos Rekštytės (VU), Aleksejaus Kononovičiaus (VU) ir Jevgenijaus Chmeliovo (FTMC) pateiktomis ataskaitomis, įvertino jas ir pasiūlė tvirtinti, nors ir su išlygomis.

Lapkričio 23 d. skyriaus nariai sveikino skyriaus narį akad. A. Kareivą su naujai pasirodžiusia knyga „Nuostabūs cheminio elementų pasaulis“, kurią išleido LMA. Tai populiariai ir kiekvienam suprantamai parengta nedidelė enciklopedija apie cheminius elementus.

Lapkričio 30 d. vyko visuotinis skyriaus narių susirinkimas, kuriame pagal suderintą pranešimų darbotvarkę išklausyti aštuonių pretendentų į LMA Jaunosios akademijos narius pranešimai, vėliau vyko rinkimai. Po slapto balsavimo paaikškėjo, kad naujaisiais nariais išrinkti doc. dr. Ieva Plikusienė ir doc. dr. Mantas Šimėnas. Dr. I. Plikusienė, VU vyriausioji mokslo darbuotoja, docentė ir FTMC vyresnioji mokslo darbuotoja (chemija), yra labai aktyvi mokslininkė ir dėstytoja, kartu su bendraautoriais paskelbusi 30 mokslinių straipsnių tarptautinėje spaudoje. Jos darbai yra cituoti 698 kartus, h indeksas 16. Ji dalyvavo septyniuose mokslo projektuose, trims projektams vadovavo. Nuo 2010 m.

>>>

Matematikos, fizikos ir chemijos mokslų skyriuje

>>>

taiko spektrinės elipsometrijos bei kvarco kristalo mikrogravimetrijos metodus, kuriant optinius biologinius jutiklius. Dr. I. Plikusienė taip pat kuria ir tobulina jutiklius, tinkamus naujojo koronaviruso SARS-CoV-2 baltymų ir specifinių antikūnų sąveikoms tirti. Mokslininkė dalyvauja mokslo populiarinimo veikloje, 2021 m. laimėjo „L'Oréal Baltic“ programos „Moterims mokslė“ (angl. *For Women*

in Science, Young Talent Award) apdovanojimą. Dr. M. Šimėnas, VU vyriausiasis mokslo darbuotojas, docentas (fizika), aktyviai dalyvauja mokslinėje veikloje, turi didelę tarptautinę mokslinio darbo patirtį. Per pastaruosius aštuonerius metus kartu su bendradarbiais publikavo 65 straipsnius mokslinėje spaudoje. Jo darbai cituoti 666 kartus, h indeksas 16. Dr. M. Šimėno

pagrindinė mokslinių tyrimų kryptis – elektronų paramagnetinis rezonansas ir dielektrinė spektroskopija, naudojami tiriant hibridinių metalo-organinių medžiagų savybes. Mokslininkas taip pat dalyvauja projektinėje ir mokslo populiarinimo veikloje, prisideda prie tarptautinių konferencijų. •

Silva Aukštinaitenė,
skyriaus mokslinė sekretorė

Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriuje

Ketvirtajame 2021 m. ketvirtyje BMGMS organizavo du biuro posėdžius, du skyriaus narių visuotinius susirinkimus, dvi konferencijas ir knygos sutiktuves.

Spalio 14 d. biuro posėdyje buvo aptarti skyriaus pirmininko ir biuro rinkimai. Kandidatais į BMGMS pirmininko vietą akademikai Vytautas Basys, Juozas Kulys ir Algimantas Grigelis kėlė akademikus Limą Kupčinską ir Rimantą Jankauską. Biuro nariai vieningai kandidatūroms pritarė, aptarė skyriaus pirmininko ir sekcijų pirmininkų rinkimus. Sudarė BMGMS pirmininko rinkimų balsų skaičiavimo komisiją, apsvartė LMAJA narių rinkimus. Buvo sudarytas 14-osios Lietuvos jaunųjų mokslininkų konferencijos „Bioateitis: gamtos ir gyvybės mokslų perspektyvos“ organizacinis komitetas, paskirti sekcijų pirmininkai, diskutuota įvairiais skyriaus veiklos klausimais, o gruodžio 16 d. BMGMS biuro posėdyje sudaryta LMA jaunųjų mokslininkų ir doktorantų bei aukštųjų mokyklų studentų geriausių mokslinių darbų vertinimo komisija: pirmininkas akad. Vincas Būda, nariai – akademikai Rūta Dubakienė, Rimantas Jankauskas, Kęstutis Kilkus, Zita Aušrelė Kučinskienė, Daiva Rastenytė, Aurelija Žvirblienė, aptarta BMGMS ataskaitinio susirinkimo data, ataskaitos parengimas, 2022 m. veiklos planas, įvairūs organizaciniai bei kiti skyriui aktualūs klausimai.

Spalio 25 d. narių susirinkime skyriaus pirmininku išrinktas akad. L. Kupčinskas,

pavadojuotoju – akad. Vaidutis Kučinskas, Bendrosios biologijos mokslų sekcijos pirmininku – akad. Mečislovas Žalakevičius, Biofizinių mokslų sekcijos pirmininku – akad. Kęstutis Sasnauskas, Geomokslų sekcijos pirmininke – akad. Jūratė Kriauciūnienė, Medicinos ir sveikatos mokslų sekcijos pirmininke – akad. R. Dubakienė. Naujai išrinktas biuras pareigas pradės eiti 2022 m. vasario 1 dieną.

Lapkričio 30 d. vyko narių visuotinis susirinkimas, skirtas LMAJA rinkimams. Buvo išklausti kandidatų, dr. Ingridos Domarkienės (VU), dr. Miko Ilgūno (Gamtos tyrimų centras), dr. Tomo Lapinsko (LSMU), dr. Petro Prako (Gamtos tyrimų centras), dr. Evelinos Siavrienės (VU) ir dr. Alinos Urnikytės (VU), pranešimai. Ekspertų komisija – akad. K. Sasnauskas (pirmininkas), akad. Vilmantė Borutaitė, akad. Arūnas Bukantis, akad. R. Dubakienė, akad. L. Kupčinskas, akad. Sigitas Podėnas, dr. Vaidas Palinauskas (patariamasis balsas) – išrinko du geriausius jaunuosius mokslininkus: dr. T. Lapinską (medicina) ir P. Praką (biologija). VU prof. Osvaldas Rukšėnas pristatė 2020 m. išleistą Charles'o Graeber'io mokslo populiarinimo knygą „Proveržis: imunoterapija prieš vėžį“. Knyga išleista ir pristatoma LMA kartu su partneriais įgyvendinant projektą „Nacionalinės mokslo populiarinimo sistemos plėtra ir įgyvendinimas“, finansuojamą Europos socialinio fondo lėšomis.

Spalio 28 d. vyko mokslinė-praktinė konferencija „Lietuvos vandens ištekliai: ar jų yra užtektinai ir ar pakaks ateityje“. Konferenciją organizavo LMA Vandens taryba, Geologijos įmonių asociacija, Lietuvos vandens tiekėjų asociacija, UAB „Vandens harmonija“, LMA BMGM bei ŽŪMM skyriai, Lietuvos geologijos tarnyba. Konferencijoje pranešimą „Klimato kaitos ir antropogeninės veiklos įtaka Lietuvos vandens ištekliai“ skaitė BMGMS Geomokslų sekcijos pirmininkė akad. Jūratė Kriauciūnienė. Buvo parengta ir išsiųsta rezoliucija atsakingosioms institucijoms.

14-oji Lietuvos jaunųjų biologijos, medicinos ir geomokslų mokslininkų konferencija „Bioateitis: gamtos ir gyvybės mokslų perspektyvos“, kurią skyrius organizavo kartu su LSMU, surengta 2021 m. lapkričio 25 d. LSMU Naujausių farmacijos ir sveikatos technologijų centre. Konferencijos plenarinėje sesijoje buvo išklausti kviestiniai pranešimai: akad. V. Borutaitės „Naujos galimybės žinomiems vaistams: smegenų išemija, mitochondrijos ir antidiabetiniai vaistai“ bei LMA Jaunosios akademijos narės, 2019 m. „L'Oréal Baltic“ programos „Moterims mokslė“ laureatės doc. dr. Jurgitos Skiecevičienės „Žarnyno organoidas – *in vitro* sistema: nuo fundamentalių tyrimų iki klinikinio pritaikymo“. Konferencijoje dalyvavo ir pranešimus skaitė 29 geriausi jaunieji mokslininkai iš VU, LSMU, Gamtos tyrimų centro, KTU, Fizinių ir technologijos mokslų centro. Konferencijos darbas

>>>

Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriuje

>>>

2021 m. lapkričio 25 d. 14-osios Lietuvos jaunųjų biologijos, medicinos ir geomokslų mokslininkų konferencijos „Bioateitis: gamtos ir gyvybės mokslų perspektyvos“ geriausių pranešimų autoriai ir sekcijų pirmininkai.
Aliaus Koroliovo nuotr.

vyko trijose sekcijose. Dešimt laureatų apdovanoti diplomais ir vertingomis dovanomis. Programa ir pranešimų santraukos išleistos elektroniniu ir spausdintu leidiniu.

Spalio 8 d. LMA svetainės Naujienų skiltyje BMGMS Bendrosios biologijos sekcijos pirmininkas akad. M. Žalakevičius paskelbė straipsnį „Biologai džiaugiasi fizikams skirta Nobelio premija“, o lapkričio 16 d. publikuotas akad. A. Bukančio straipsnis „Kaip stabdyti klimato kaitą – atsakymo paieškos Glazgo klimato konferencijoje“. Atsakymo į klausimą, kaip stabdyti vis spartesnę klimato kaitą, ieškojo 25 tūkst. delegatų iš 200 šalių Glazge (Škotija, Jungtinė Karalystė) surengtoje JT Bendrosios klimato kaitos konvencijos šalių 26-ojoje konferencijoje (COP26). Debatai vyko net dvi savaites (spalio 31 d. – lapkričio 12 d.), konferencijai vadovavo britų politikas Alokas Sharma. Tik lapkričio 13-ąją, jau pasibaigus oficialiai COP26 dienotvarkei, po įtemptų derybų pavyko pasiekti bendrą susitarimą, pavadintą „Glazgo klimato paktu“ (*Glasgow Climate Pact*). Jam pritarė 197 šalys.

Gruodžio 15 d. LMA įvyko BMGMS, skyriaus „Mokslininkų rūmai“ ir Europos Sąjungos struktūrinės paramos projektų valdymo grupės bendras renginys iš ciklo „Knygų serija „Mokslas visiems“ – akad. R. Dubakienės mokslo populiarinimo knygos „Alergijos labirintais“ sutiktuvės. Knyga skirta padėti suprasti alergijos esmę, kas vyksta imuninėje sistemoje alergijos metu, kodėl vieni žmonės yra alergiški, o kiti – ne, supažindinti su alerginių ligų požymiais, mus supančiais alergenais, pristatyti Lietuvos alergologijos istoriją ir jos kūrėjus, mokslinius tyrimus, atskleidžiančius alergijos mechanizmus, lietuvių mokslininkų pasiekimus

šioje srityje. Knyga skirta įvairaus amžiaus skaitytojams, ypač jaunimui.

Gruodžio 21 d. LMA narių visuotiniame susirinkime už svarų indėlį į Lietuvos geologijos mokslo plėtrą, ypač plėtojant Lietuvos prekambro kristalino pamato sandaros tyrimus, už mokslo populiarinimą, išskirtines kompetencijas ir jaunosios kartos ugdymą, aktyvų darbą pertvarkant Lietuvos geologijos tarnybos sistemą ir veiklą Lietuvos mokslų akademijoje bei BMGMS akad. Gediminui Motuzai Matuzevičiui įteiktas LMA atminimo medalis. •

Dr. Jadvyga Olechnovičienė,
skyriaus mokslinė sekretorė

Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriuje

Skyriaus veiklą 2021 m. spalio–gruodžio mėnesiais galima išskirti į kelias kryptis – tai narių ir biuro narių susirinkimai, konferencijos, knygų sutiktuvės, ŽŪMMS sudarytų komisijų darbas ir individuali akademikų mokslinė bei visuomeninė veikla. Aktualūs klausimai buvo sprendžiami nuotoliniuose skyriaus biuro posėdžiuose: dėl kandidatų teikimo apdovanojimui Lietuvos mokslų akademijos atminimo medaliais bei Valstybės apdovanojimams, dėl 10-osios jaunųjų mokslininkų konferencijos bei rinkiminio skyriaus narių susirinkimo organizavimo, dėl ekspertų komisijos sudarymo LMA Jaunosios akademijos narių rinkimams, dėl ekspertų komisijos sudarymo jaunųjų mokslininkų ir doktorantų bei aukštųjų mokyklų studentų konkursams pateiktiems darbams vertinti.

Spalio 26 d. vyko rinkiminis ŽŪMMS narių susirinkimas, kuriame skyriaus pirmininku išrinktas akad. Vidmantas Stanys. Buvo pristatytas ŽŪMMS leidinys „[Žemės ūkio mokslai Lietuvos mokslų akademijoje](#)“, kurio tikslas – apžvelgti žemės ūkio mokslų raidą ir žemės ūkio mokslų srities akademikų veiklą Lietuvos mokslų akademijoje nuo jos įkūrimo. Lapkričio 24 d. vyko nuotoliniai LMAJA narių rinkimai, kurių metu ekspertų komisija išklaušė keturių kandidatų pranešimus ir, remiantis ekspertų komisijos LMA Jaunosios akademijos narių rinkimams slapto balsavimo rezultatais, buvo priimtas nutarimas siūlyti Lietuvos mokslų akademijos prezidiumui dr. Jono Viškelio ir dr. Monikos Toleikienės kandidatūras į LMAJA narius.

Gruodžio 22 d. vyko virtualus 2020–2021 m. jaunųjų mokslininkų, gavusių LMA stipendijas, ataskaitų vertinimo komisijos posėdis, kuriame komisijos nariai teigiamai įvertino visas pateiktas ataskaitas.

Spalio 1 d. Vytauto Didžiojo universiteto (VDU) Žemės ūkio akademijoje vyko mokslinė konferencija „Akademiniai skaitymai minint profesoriaus Mečislovo Treinio 80-ąsias gimimo metines“, kurią organizavo VDU Bioekonomikos plėtros fakultetas ir ŽŪMMS Agrarinės ekonomikos ir

2021 m. spalio 28 d. mokslinė-praktinė konferencija „Lietuvos vandens ištekliai: ar jų yra užtekčiai ir ar pakaks ateityje“. Iš kairės: LMA Vandens tarybos pirmininkas akad. Arvydas Povilaitis, UAB „Grota“ direktorius ir Geologijos įmonių asociacijos tarybos narys Antanas Marcinonis.

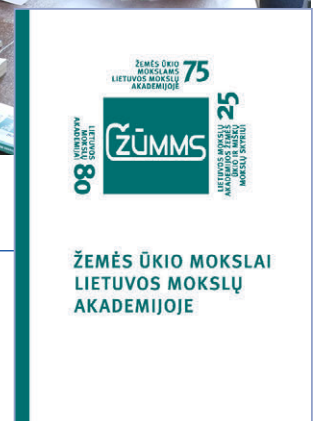

2021 m. spalio 26 d. rinkiminis ŽŪMMS narių susirinkimas.

sociologijos sekcija. Konferencijos metu akad. Algirdas Juozas Motuzas pristatė bibliografinį leidinį „Kunigas, sociologas, ekonomistas, mokslų daktaras, profesorius Fabijonas Kemėšis (1880–1954). Bibliografija“, kurį buvo sumanęs ir pradėjęs rengti profesorius M. Treinys.

Spalio 28 d. Lietuvos vandens išteklių tyrimus, naudojimą ir valdymą atliekanti bendruomenė, mokslo ir mokymo įstaigų, verslo įmonių bei visuomeninių organizacijų atstovai

dalyvavo mokslinėje-praktinėje konferencijoje „Lietuvos vandens ištekliai: ar jų yra užtekčiai ir ar pakaks ateityje“, kurią organizavo LMA Vandens taryba, Geologijos įmonių asociacija, Lietuvos vandens tiekėjų asociacija,

Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriuje

2021 m. lapkričio 18 d. 10-osios jaunųjų mokslininkų konferencijos „Jaunieji mokslininkai – žemės ūkio pažangai“ atidarymas.

»»

UAB „Vandens harmonija“, LMA Biologijos, medicinos ir geomokslų bei Žemės ūkio mokslų skyriai, Lietuvos geologijos tarnyba. Konferencijoje aptarti aktualūs paviršinio ir požeminio vandens išteklių būklės, jų naudojimo bei apsaugos teisinio reguliavimo klausimai. Dalyviai konstatavo, kad būtina atkreipti atsakingų valstybės institucijų dėmesį į neatidėliotino sprendimo reikalaujančias problemas ir parengė [rezoliuciją](#), kuri lapkričio mėnesį buvo išsiųsta Lietuvos Respublikos Prezidentui, Seimo Pirmininkei, Ministrui Pirmininkei, Lietuvos Respublikos aplinkos ministrui, Lietuvos geologijos tarnybos prie Aplinkos ministerijos direktoriui.

Lapkričio 18 d. vyko 10-oji jaunųjų mokslininkų konferencija „Jaunieji mokslininkai – žemės ūkio pažangai“. Tai jau tradicine tapusi konferencija, kurios tikslas – telkti jaunuosius mokslininkus, vykdančius agronomijos, agrobiologijos ir agroekologijos, dirvožemio ir agrochemijos, sodininkystės ir daržininkystės, miškotyros, gyvūnų mokslų ir veterinarinės medicinos, žemės ūkio inžinerijos, maisto saugos ir kokybės, agrarinės ekonomikos ir kaimo sociologijos mokslo sričių ir krypčių

Konferencijos geriausių pranešimų autoriai ir sekcijų vadovai.

tyrimus, skatinti jų bendradarbiavimą ir tyrimų rezultatų sklaidą. 36 pranešėjai iš Lietuvos mokslo ir studijų institucijų – 16 iš Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro, devyni iš Lietuvos sveikatos mokslų, šeši iš Kauno technologijos universitetų, po du iš VDU ir Gamtos tyrimų centro ir vienas iš Vilniaus universiteto – pristatė savo mokslinius tyrimus plenarinėje sesijoje

ir keturiose sekcijose. Pranešimų tezės išleistos atskiru [leidiniu](#).

LMA narė Žydrė Kadžiulienė, gruodžio 9 d. minėdama savo 60 metų jubiliejų, LMA svetainėje paskelbė straipsnį [„Pupinių augalų nauda agroekosistemose žaliojo kurso kontekste“](#). •

Reda Daukšienė,
skyriaus mokslinė sekretorė

Technikos mokslų skyriuje

Ketvirtasis 2021 m. ketvirtis prasidėjo skyriaus aktyviu bendradarbiavimu su Vilniaus Gedimino technikos universitetu – Vilnius Tech. Skyrius kartu su šio universiteto Taikomosios mechanikos katedra bei Mechanikos mokslo institutu rengė tarptautinę konferenciją „Skaiciuojamoji mechanika tarpdisciplininuose tyrimuose“ (angl. *Computational Mechanics in Multidisciplinary Research*). Trims posėdžiams pirmininkavo skyriaus nariai: akademikai Gintautas Žintelis, Rimantas Barauskas ir Gintaris Kaklauskas. Konferencijos pranešėjai – Lietuvos, Lenkijos, Ispanijos, Prancūzijos mokslininkai – aptarė skaičiuojamosios mechanikos metodų taikymą statybos inžinerijoje, transporto inžinerijoje, mechanikoje, biomechanikoje ir kt. Pranešimus skaitė LMA užsienio narys prof. Zenonas Mruzas (Zenon Mróz, Lenkija), akademikas Rimantas Kačianauskas ir G. Kaklauskas.

Spalio 12 d. buvo planuotas skyriaus narių išvažiuojamasis posėdis Vilnius Tech, siekiant derinti ir spręsti LMA artėjančių vadovybės ir mokslų skyrių pirmininkų rinkimų bei narių dalyvavimo renginiuose užtikrinimo klausimus. Akad. G. Žintelis pasidžiaugė galimybe apsilankyti solidžiam mokslų ir studijų centre, kuriame dirbo ir dabar sėkmingai dirba LMA nariais išrinkti žymūs mokslininkai. Vykdytų rinkimų metu buvo teikta informacija apie pretendentų mokslinės veiklos rezultatus, tačiau pravartu ir vėl pasidomėti jų naujais pasiekimais, susipažinti su jų išaugintais jaunaisiais mokslininkais, kurie gali tapti garsiais savo mokslų sričių tėsėjais.

Akad. G. Žintelis priminė, kad greitai Mokslų akademijoje ir jos skyriuose bus renkama nauja LMA vadovybė ir nauji LMA Jaunosios akademijos nariai. Pirmasis susirinkimo klausimas – iškelti ir aptarti tinkamus pretendentus ir rekomenduoti jiems dalyvauti būsimuose Mokslų akademijos vadovybės bei skyriaus pirmininko rinkimuose. Skyriaus pirmininko rinkimuose pretendentu iškeltas ir patvirtintas vienas mokslininkas – akad. Gintautas Dzemyda (VU). 2021 m.

2021 m. spalio 12 d. TMS narių posėdis Vilnius Tech universitete.

2021 m. spalio 26 d. rinkiminis TMS narių visuotinis susirinkimas.

rugsėjo 21 d. LMA sesijos metu akad. G. Dzemyda buvo patvirtintas naujuoju skyriaus pirmininku.

Gruodžio 2–4 dienomis buvo organizuota 12-oji tarptautinė konferencija „Duomenų analizės metodai programų sistemoms“. Skyrius atliko darbus, siekiant atrinkti ir patvirtinti ekspertus, kurie vertins Lietuvos mokslo premijų 2021 m. konkursui teiktus technologijos mokslų srities darbų ciklus. Pateiktiems keturiems mokslo darbų ciklams buvo patvirtinti aštuoni užsienyje ir Lietuvos universitetuose dirbantys recenzentai, susipažinę ir atsakingai vertinę minėtus mokslo darbų

ciklus. Jų recenzijos parengtos Lietuvos mokslo premijų komisijos posėdžiui.

Spalio 18 d. Technikos mokslų skyrius organizavo LMAJA naujųjų narių rinkimus. Buvo išklausti septynių pretendentų, atstovaujančių VU, KTU, Vilnius Tech, Lietuvos energetikos institutui, moksliniai pranešimai. Balsavimo rezultatai parodė, kad kandidatais tapti LMAJA nariais išrinkti dr. Anatolijus Eisinas (KTU) ir dr. Mantas Povilaitis (Lietuvos energetikos institutas). LMA prezidentas 2021 m. gruodžio 20 d. posėdyje patvirtino rinkimų rezultatus. •

*Dr. Bronius Jaskelevičius,
skyriaus mokslinis sekretorius*

Jaunosios akademijos veikla

Lietuvos mokslų akademijos Jaunoji akademija yra atvira bendradarbiauti, todėl palaiko vyresniųjų kolegų, LMA tikrųjų narių veiklą. To pavyzdžiu tapo 2021 m. spalio 26 d. LMA įvykęs pirmasis akademiko Jurgio Kazimiero Staniškio inicijuotos Darnaus vystymosi tarpsritinės grupės narių susitikimas. Jo metu akad. J. K. Staniškis perskaitė pranešimą „Darnaus vystymasis: kas tai yra ir kaip jį suprasti“, pristatė ir su susirinkusiais aptarė DVTG tikslus, numatomus darbus. Prie LMA Darnaus vystymosi tarpsritinės grupės jau prisijungė jaunieji akademikai Mindaugas Gedvilas, Vaidas Palinauskas, Viktorija Vaštakaitė-Kairienė ir Vidas Lekavičius.

Spalio 26 d. rinkiminiame LMA narių visuotiniame susirinkime buvo paskelbta apie neseniai išrinktus LMAJA pirmininką ir vicepirmininką. LMAJA pirmininku tapo LMAJA narys dr. V. Palinauskas, o vicepirmininke LMAJA narė dr. V. Vaštakaitė-Kairienė, kurie savo darbus pradės 2022 m. pradžioje. Pagal LMAJA nuostatus nariai susirinkime vienai, ne ilgesnei kaip dvejų metų, kadencijai renka pirmininką (-ę), vicepirmininką (-ę) iš LMAJA narių. Dabartinių LMAJA pirmininko dr. Mindaugo Gedvilo ir vicepirmininkės dr. Dianos Marčiulytės kadencijos eina į pabaigą, todėl 2021 m. rugsėjo 22 d. įvyko nuotolinis balsavimas, kurio metu buvo išrinkta naujoji Jaunosios akademijos vadovybė.

Lapkričio 9 d. Jaunosios akademijos narė istorikė dr. Olga Mastianica-Stankevič Vilniaus rotušėje susirinkusiems vilniečiams skaitė paskaitą „Vilnietės 1863–1864 m. sukilime: patirtys ir atmintys“ bei pristatė naujausius savo šiuo metu vykdomo tyrimo rezultatus. Renginyje aplinkoje vyko LMA skyriaus „Mokslininkų rūmai“ iniciatyva, tęsiant ciklą „Jaunoji akademija visuomenėi“.

Lapkričio 10 d. LMA vyko Lietuvos energetikos instituto (LEI) ir LMAJA organizuojamas tarptautinis seminaras „Kaip palengvinti energetikos transformaciją? Energijos pakankamumo vaidmuo“, skirtas energijos pakankamumo vaidmeniui energetikos transformacijoje aptarti. Seminare buvo

Išrinktieji LMAJA pirmininkas dr. V. Palinauskas ir vicepirmininkė dr. V. Vaštakaitė-Kairienė.

2021 m. lapkričio 9 d. Jaunosios akademijos narė istorikė dr. Olga Mastianica-Stankevič Vilniaus rotušėje skaitė paskaitą „Vilnietės 1863–1864 m. sukilime: patirtys ir atmintys“.

pristatyti tyrimai, atliekami pagal du tarptautinius projektus, kurie suvienijo mokslininkus ir visuomeninių organizacijų atstovus. Projektas CACTUS (angl. *Consolidating Ambitious Climate Targets with End-Use Sufficiency*), skirtas energijos pakankamumui ir jo integravimui į klimato ir energetikos strategijas Vidurio ir Rytų Europoje, finansuojamas Europos

klimato iniciatyvos EUKI. Jungtinės Baltijos ir Šiaurės šalių energetikos tyrimų programos projektu „Energijos pakankamumo integravimas į tvarys energetikos scenarijų modeliavimą“ siekiama į energetikos raidos planavimui skirtus modelius įtraukti energijos pakankamumo aspektus. Tarptautiniame renginyje įžvalgomis ir patirtimi dalijosi svečiai iš Danijos,

Jaunosios akademijos veikla

»»»

Prancūzijos, Vokietijos. Seminarą organizavo ir net du pranešimus jam skaitė LEI vyriausiasis mokslo darbuotojas, LMA Jaunosios akademijos narys dr. Vidas Lekavičius.

Lapkričio 23 d. LMAJA narė psichotraumatologė doc. dr. Paulina Želvienė skaitė paskaitą „Kaip įveikti psichologinę traumą? Šiuolaikinės psichotraumatologijos išvalgos“. Jaunoji akademikė P. Želvienė paskaitoje išsamiai supažindino su psichotraumatologijos srities moksliniais tyrimais ir aptarė šios tyrimų tematikos raidą tarptautiniame ir Lietuvos kontekste, pristatė savo mokslinių tyrimų rezultatus psichotraumatologijos, specializuotos psichotraumatologinės pagalbos, streso atsparumo paauglystėje srityse. Paskaitą organizavo VU Psichotraumatologijos centras, LMA HSMS skyrius ir Jaunoji akademija, renginį vedė HSMS pirmininkas Domas Kaunas.

Lapkričio 25 d. LSMU Naujausių farmacijos ir sveikatos technologijų centre buvo surengta 14-oji Lietuvos jaunųjų biologijos, medicinos ir geomokslų mokslininkų konferencija „Bioateitis: gamtos ir gyvybės mokslų perspektyvos“, kurią organizavo LMA BMGMS kartu su LSMU. Konferencijos plenarinėje sesijoje kviestinį pranešimą skaitė LMAJA narė 2019 m. „L'Oréal Baltic“ programos „Moterims mokslė“ laureatė doc. dr. Jurgita Skiecevičienė: „Žarnyno organoidas – *in vitro* sistema: nuo fundamentalių tyrimų iki klinikinio pritaikomumo“. Konferencijos sekcijoms pirmininkavo jaunieji akademikai Vacis Tatarūnas ir J. Skiecevičienė.

Gruodžio 16 d. vyko LMAJA ataskaitinis susirinkimas, kuris prasidėjo LMA prezidento Jūro Banio sveikinimo žodžiu jauniems akademikams ir padėka už nuveiktus darbus per 2021 metus. LMA skyriaus „Mokslininkų rūmų“ vadovė Aldona Daučiūnienė pasidžiaugė jaunųjų akademikų aktyviu įsitraukimu, vykdant renginių ciklus „Mokslo žinių dienos“ ir „Jaunoji akademija visuomenei“ bei įteikė padėkas susitikime dalyvavusiems jauniems akademikams. LMAJA pirmininkas M. Gedvilas pristatė LMAJA 2021 m. veiklos ataskaitos projektą, iš kurio matyti Jaunųjų akademikų nuveikti

2021 m. spalio 26 d. Lietuvos mokslų akademijoje įvyko pirmasis akad. Jurgio Kazimiero Staniškio (kairėje) inicijuotos LMA Darnaus vystymosi tarpsritinės grupės narių susitikimas, kuriame dalyvavo LMA Jaunosios akademijos nariai.

darbai ir puikiai įgyvendintas LMAJA 2021 m. veiklos planas. Savo ateities planus ir išvalgas pristatė naujasis LMAJA pirmininkas V. Palinauskas, kalbėjo LMA viceprezidentas akad. Zenonas Dabkevičius, atsisveikinamąjį žodį tarė kadenciją bebaigianti LMAJA vicepirmininkė D. Marčiulynienė.

Gruodžio 21 d. LMA įvyko antrasis akad. J. K. Staniškio inicijuotos Darnaus vystymosi tarpsritinės grupės narių susitikimas, kuriame dalyvavo ir jaunieji akademikai M. Gedvilas, V. Vaštakaitė-Kairienė ir D. Marčiulynienė. Kalbėta ir diskutuota dėl lietuviškos terminologijos, susisijusios su darniu, tvariu ir subalansuotu vystymusi, naudojimo.

Gruodžio 21 d. įvyko iškilmingas LMA narių visuotinis susirinkimas. Pažymėjimus ir LMAJA narių ženklus 2021 m. išrinktai ketvirtajai dešimčiai mokslininkų įteikė LMA prezidentas ir LMA viceprezidentas. LMAJA nariais išrinkti: Tomas Čelkis, Rūta Ubarevičienė, Ieva Plikusienė, Mantas Šimėnas, Tomas Lapinskas, Petras Prakas, Monika Toleikienė, Jonas Viškelis, Anatolijus Eisinas, Mantas Povilaitis. Apdovanotos

„L'Oréal Baltic“ programos „Moterims mokslė“ laureatės, tarp kurių – ir jaunoji akademikė I. Plikusienė.

Gruodžio 22 d. Fizinių ir technologijos mokslų centro Lazerinių technologijų skyriuje lankėsi verslo valdymo sistemų specialistai iš Marijampolėje įsikūrusios UAB „Apto IT“. Jiems mokslo populiarinimo paskaitą-ekskursiją „Lazerinės technologijos“ skaitė Lietuvos mokslo premijos laureatas, FTMC vyriausiasis mokslo darbuotojas, LMA Jaunosios akademijos pirmininkas dr. M. Gedvilas. Susitikimas vėl organizuotas LMA skyriaus „Mokslininkų rūmai“ kartu su LMAJA, tęsiant renginių ciklą „Jaunoji akademija visuomenei“.

Gruodžio 28 d. Vilniaus universiteto (VU) Matematikos ir informatikos (MIF) fakultete mišriuoju būdu vyko 10-asis Lietuvos jaunųjų matematikų susitikimas. Renginį organizavo Lietuvos ir užsienio universitetų jaunieji matematikai kartu su Lietuvos matematikų draugija, VU MIF ir LMAJA. •

Dr. Mindaugas Gedvilas, LMA Jaunosios akademijos pirmininkas, ir dr. Diana Marčiulynienė, LMA Jaunosios akademijos vicepirmininkė

RENGINIAI – KONFERENCIJOS – AKADEMINIAI SKAITYMAI

Algirdo Gaižučio akademiniai skaitymai

Spalio 19 d. Mokslų akademijoje HSMS surengti akad. Algirdo Gaižučio akademiniai skaitymai prasidėjo Stasio Šimkaus harmonizuota lietuvių liaudies daina „Kur bakūžė samanota“, kurią atliko solistas prof. Antanas Kiveris ir muzikologė, pianistė prof. Rita Aleknaitė-Bieliauskienė. Tai buvo muzikinis sveikinimas akademiko 80-mečio proga. Nuoširdžiausius sveikinimus akad. A. Gaižui tarė ir buvusio Lietuvos edukologijos universiteto (LEU) alumnai. Popietės vedėjas rašytojas akad. Vytautas Martinkus pažymėjo, kad ką tik nuskambėję sveikinimai išskleidė melagieną – LEU gyvas, rektorius prisimenamas. Dėkojo susirinkusiems, neišsiganusiems „karūnuotojo“ viruso, sėjamos baimės, ir kvietė pagalvoti apie dvi vertybes – žmogaus gyvenimą (kalendoriškai ilgėjantį) ir žmogiškąją kūrybą. Kaip šios vertybės susitinka, ir ar susitinka? Rašytojo nuomone, akad. A. Gaižutis – įspūdingas dviejų vertybių derinys. Neatsitiktinai ir LMA Vrublevskių bibliotekos surengta akad. A. Gaižučio jubiliejui skirta paroda įvardyta akademiko sugalvotu pavadinimu – „Svajokime ir veikime, kaip neprarasti pamatinių žmogiškųjų vertybių“. Ir akademiniai skaitymai pavadinti trupiniais. Akad. V. Martinkus pakvietė paragauti surinktų vaišių – akad. A. Gaižutis dalijosi rašomos knygos „Elitų šviesa ir šešėliai“ fragmentais. Prieš suteikdamas jubiliatui žodį, rašytojas perskaitė savo suformuluotas aštuonias tezes apie akad. A. Gaižutį, skirtas jubiliejinei popietei:

„1. *Kūdikystės*. Gimė per karą ir buvo laimingas jo sumaištyje: net iki jo pabaišos dar džiaugėsi tėvų meile ir šiluma.

2. *Vaikystės*. Taikos, o iš tiesų besitęsiančio – jau partizaninio – karo metais, augdamas senelės Elenos, arkivyskupo Mečislovo Reinio pusės, namuose, išmoko gyventi pagal Dievo valią ir taip pasirengė atlikti

Iš kairės: akademinių skaitymų vedėjas akad. Vytautas Martinkus ir akad. Algirdas Gaižutis.

didžiąją savo gyvenimo pareigą – tarnauti. Šviesai, o ne jos šešėliams.

3. *Gyvenimo filosofijos*. Kaip pats išpažįsta, jau 1948 m. tapo filosofu, kai tetos Leokadijos ir jos vyro Kazimiero Meidaus išleistas į mokslo pradinę mokyklą, Saldutiškio miestelio aikštėje išvydo gulinius nukankintų žmonių kūnus.

4. *Pašaukimo*. Utenos 2-osios gimnazijos mokytojo Rapolo Šaltenio palaimintas eiti poeto, rašytojo, kritiko keliais, vos dvejus metus studijavęs lituanistiką Vilniaus universitete, 1961 m. emigravo – iškeleliavo į Rytus, kur itin senos filosofijos ir estetikos, meno tradicijos.

5. *Išminties ir meno*. Išmintis sugrąžina į vaikystę. Sugrįžus į Lietuvą, paršivežus šiuolaikinius filosofo (daktaro, profesoriaus, akademiko) pažymėjimus, parašius beveik dešimtį monografijų, šimtus mokslo straipsnių kultūros, meno vertybių, meno filosofijos, estetikos klausimais, tenka vėl rinktis kelią: kaip išminčiai sako, jis nuo amžių eina į šlovę per rūmus, į laimę – per turgavietes, o į dorybes – per dykumas.

Išmėginti visi trys, bet pastarasis ilgiausias. Matyt, ir vaisingiausias.

6. *Darbo*. Žodis yra veiksmas: jis virto ne tik monografijomis, vadovėliais, straipsniais, bet ir doktorantų disertacijomis, diskusijomis, pareigomis Mokslų akademijoje, jos institutuose, Lietuvos universitetuose ir akademinėse institucijose.

7. *Atlygio*. Premijos, garbės vardai, Lietuvos ir kitų valstybių apdovanojimai patys susiranda tą, kuris matė, kaip jie skiriami, kur jų ženklai kaldinami. Amžius ir nuopelnai leidžia ilsėtis, bet Jubilatas žino, kad *nuodėmė nedirbti todėl, kad gali gyventi nedirbdamas* (L. Tolstojus). Be to – šalia mylima ir mylinti žmona, duktė, sūnus, anūakai.

8. *Grožio*. Grožis, anot I. Kanto, yra to, kas moraliai gera, simbolis. 80 metų tarnystės Šviesai yra pavyzdys, kaip galima tesėti senelei Elenai duotą prieką – siekti ne savo teisių, o pareigų.

Šventi ar kasdieniški žodžiai. Atidarytum indaują, dėžutę, kur sudėti būsimos knygos „Elitų šviesa ir šešėliai“ trupiniai – šviesos ir šešėlių simboliai (žaidimai). Tiek trupinių, tiek byrėtų, »»

Algirdo Gaižučio akademiniai skaitymai

»»»

o vieną fragmentą skaitėme – LMA tinklalapyje paskelbtas akademiko straipsnis „Apie gerovės valstybę“.

Akad. A. Gaižutis dėkodamas pažymėjo, kad jį sujaudino taip sudėlioti jo gyvenimo akcentai. Džiaugėsi, kad juodu su akad. V. Martinkumi suvedė į vieną bendruomenę, visada juto šilumą bendravimo plotmėse. Akademikas išsamiai pristatė savo baigiamą rašyti knygą „Elitų šviesa ir šešėliai“, atskirai apibūdindamas galios ir įtakos elitą, elitizmo raidą, cirkuliaciją, rotaciją, atranką. Išskyrė sovietinį laikotarpį, kai elitas buvo fiziškai sunaikintas,

liftoninį elitą. Kėlė klausimą ir ieškojo atsakymų, kaip atkurti elitizmą, kaip jį įtvirtinti per auklėjimą ir ugdymą, pažymėjo žurnalistų vaidmenį, kalbėjo apie transnacionalinį elitą.

Prof. Petras Bražėnas, ilgametis akademiko kolega, pasidalijo prisiminimais, kaip susitiko su jubilatu. Pažymėjo akademiko, kaip ilgamečio LEU rektoriaus, išskirtines savybes: demokratišką santykį su žmonėmis, kolektyvinių sprendimų priėmimą, humoro jausmą, prisiminė puikų dėstytojų kolektyvą. Akad. V. Martinkui paklausus, ar elitas susijęs su gerovės

valstybe, jubilatas išdėstė savo nuomonę, remdamasis idėjos „gerovės valstybės“ raida, pasaulio didžiųjų turtingųjų valstybių patirtimi, primindamas ir moralės kriterijus. Popietės pabaigoje akad. A. Gaižutis buvo pasveikintas kolegų, draugų, bendraminčių. LMA Vrublevskių biblioteka savo interneto svetainėje paskelbė [garso įrašą „Elitų šviesa ir šešėliai“ – rengiama akademiko Algirdo Gaižučio monografija](#). Akademiką tinklalaidėje kalbino Inga Berulienė. •

Aurika Bagdonavičienė,
HSMS mokslinė sekretorė

Didžiosios aisčių migracijos atradimas

Iš dešinės: knygų autorius akad. Eugenijus Jovaiša ir akad. Albinas Kuncevičius.

Lapkričio 3 d. LMA įvyko akad. Eugenijaus Jovaišos knygų „Kapai ir žmonės“ ir „The Aestii. The Western Balts“ sutiktuvės. Žymaus Lietuvos archeologo akad. E. Jovaišos mokslinių tyrimų sritis – senasis geležies amžius (I–V a. po Kr.) arba

laikai, kurie Vakarų Europoje dažniau įvardijami kaip romėniškasis laikotarpis. Pastarojo dešimtmečio akademiko mokslinės monografijos – visiškai naujas ir gerai argumentuotas požiūris į aisčius, Didžiąją aisčių migraciją, jos poveikį visai tuometei baltų visuomenei,

aisčių dalyvavimą Europos įvykiuose. Archeologija – tarpdalykinis mokslas, tai ne vien tik kasinėjimai, stratigrafinis ir tipologinis paminklų bei radinių datavimas, bet ir, ypač kai kalbame apie ikirašytinės istorijos laikus, visuomenės istorija, panaudojant kalbos, rašytinės

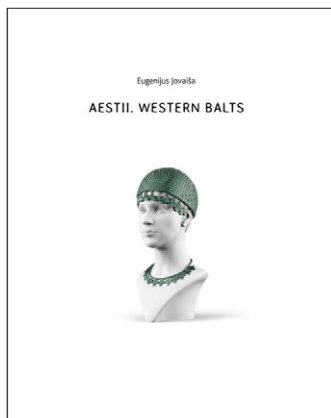
»»»

Didžiosios aisčių migracijos atradimas

»»

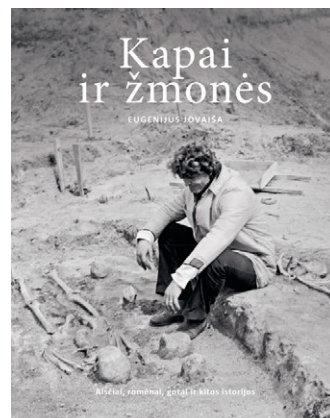
istorijos, paleogeografijos ir kitų mokslų duomenis. Akad. E. Jovaišos knygų sutiktuvėse pristatyti darbai yra tęstiniai: 2012 m. išleista pirmoji knyga „Aisčiai. Kilmė“, 2014 m. – antroji knyga „Aisčiai. Raida“, 2016 m. – trečioji knyga „Aisčiai. Lietuvių ir Lietuvos pradžia“. Šiose mokslinėse monografi-jose analizuota I–V amžių vakarų baltų, kurie ir akad. E. Jovaišos darbuose yra vadinami aisčiais, kilmė, didžioji vakarų baltų, t. y. aisčių migracija, aisčių svarba tiriant gotų judėjimo istoriją, aisčių ryšys su Vielbarko kultūra, kuri, ypač lenkiškoje istoriografijoje, iki šiol niekaip nebuvo siejama su vakarų baltais. Tokių ryšių suradimas ir įžvalgų – neabejotinas akad. E. Jovaišos darbų novatoriškumas ir originalumas.

Archeologai dažnai labai atsargiai aiškina etninius dalykus. Tai lėmė XX a. pirmosios pusės vokiečių archeologų siekiai pagrįsti savo nacistines teorijas etninės archeologijos darbais, jose tiesmukiškai ir nekritiškai archeologines kultūras susiejant su gerokai vėlesniuose rašytiniuose šaltiniuose minimomis gentimis. Tokie teiginiai, o ypač jų pasekmės, gerokai ir ilgam atbaidė Vakarų Europos archeologus nuo etninės archeologijos. Netgi buvo kalbama, kad etninė archeologija – tai nesolidu, nors akivaizdu, kad yra keltų ir romėnų, germanų ir slavų, hunų ir vikingų istorija. Sovietiniais laikais dar ir dėl politinių dalykų, darbų apie baltus, ypač apie jų milžinišką apgyventą teritoriją, baltų svarbą vėliau slavų apgyvendintoms teritorijoms, baltų / aisčių svarbą gintaro prekyboje su Romos imperija, baltų / aisčių dalyvavimą ankstyvaisiais viduramžiais įvykusiuose Europos tautų kraustymuose, nebuvo. Akad. E. Jovaišos mokslinės monografijos – kryptingai, kruopščiai sudėliotos, gerai argumentuotos. Kartu jose pastebimas ir žymiausių Lietuvos archeologų, tyrusių minėtus laikus (ypač išskirčiau prof. habil. dr. Mykolo Michelberto ir habil. dr. Adolfo Tautavičiaus), darbų tęstinumas. Akad. E. Jovaišos monografijoje „Aisčiai. Raida“ atskleidžiama galindų-sūduvių-aisčių įtaka Brūkšniuotosios keramikos kultūrai, o kartu ir jų svarba lietuvių genčių sąjungos iškilime, aisčių iškilimo

stimulus – Gintaro kelias, naujoviška K. Ptolemėjaus „Geografijos“ žinių interpretacija ir joje užkoduotų upėvardžių iššifravimas. Monografijų trilogijos paskutinėje dalyje „Aisčiai. Lietuvių ir Lietuvos pradžia“ analizuojama Didžiosios aisčių migracijos pasekmės, jos įtaka Lietuvos istorijai. Taigi, mano galva, esminis akad. E. Jovaišos didysis atradimas – Didžiosios aisčių migracijos atskleidimas, jos indėlis į VI a. antrojoje pusėje Rytų Lietuvoje susiformavusią Lietuvių pilkapių kultūrą, tiesiogiai susijusią su lietuvių kilme ir valstybės atsiradimu.

Knygų sutiktuvėse taip pat buvo pristatyta angliška akad. E. Jovaišos monografija „The Aestii. The Western Balts“, kurioje pateikti apibendrinti, į gražią loginę seką sudėlioti anksčiau minėtuose leidiniuose ištirtiniai apie aisčius, jų Didžiąją migraciją, aprašyta ir išanalizuota paslaptinių galindų istorija, Gintaro kelias. Toks angliškas leidinys – ypatingos reikšmės įvykis Lietuvos archeologijoje. Baltų archeologija tebėra menkai žinoma Europoje. Šie metai, beje, ir dėl išskirtinių akad. E. Jovaišos pastangų, buvo paskelbti archeologės Marijos Gimbutienės metais. Be daugybės labai svarbių darbų, M. Gimbutienės 1963 m. anglų kalba skelbtas darbas „The Balts“ („Baltai“) visą XX a. buvo vienintelė anglų kalba publikuota mokslinė monografija apie baltus. Dabar vakariečiams kaimynams turime ir galime pasiūlyti E. Jovaišos leidinį apie aisčius / baltus, kuriame naujai apžvelgta aisčių / baltų istorija, akivaizdžiai parodyta, kiek ir kaip Didžioji aisčių migracija paveikė, darė įtaką ir net paskatino Europos

genčių migraciją. Leidinio svarbą ir reikšmę itin gerai įvertino labai solidūs, mokslo visuomenei puikiai žinomi recenzentai prof. dr. Jurgenas Udolfas (Jürgen Udolph) ir akademikas prof. habil. dr. Vladas Žulkus.

Sutiktuvėse pristatyta ir kita akad. E. Jovaišos nauja, labai nuoširdi ir atvira knyga – „Kapai ir žmonės“. „Jau ne pirmą knygą leidžiu, tačiau jokiai neskysčiau tiek laiko ir dėmesio kalbos meninės išraiškos, nuotraukų tobulumo paieškom“, – knygos pratarmėje pažymi akademikas. Leidinys yra išskirtinio, puikaus dizaino ir leidybos, puoštas aukščiausios kokybės iliustracijomis, išskirtinio tobulumo ir įdirbio protėvių drabužių ir papuošalų rekonstrukcijomis. Knyga – tai meno kūrinys. Joje atkurtas senovės meistrystės meno pasaulis, atskleista aisčių pasaulėžiūra, jos suvokimas to meto daiktuose, gyvenamos ir laidojimo papročiuose. Knyga – mokslininko archeologo dienoraštis ir atsiminimai, labai asmeniškasis ir nuoširdus pasakojimas, jo žinojimu ir įžvalgomis pagrįstos vaizduotės pasaulis, kuriame jis „prabyla su ypatingu atvirumu, atsakomybe ir įsijautimu, nutaręs mesti šalin atsargumą“, siekdamas savo ilgamečius tyrimus ir jų išpūdžius bei apmąstymus susieti su praėjusiais Europos įvykiais.

Akad. E. Jovaišos darbai puikūs, tad nė kiek neabejoju, kad šios knygų sutiktuvės turi ir dar turės tęsinių, būsimų pristatymų ir susitikimų su skaitytojais, su Lietuvos piliečiais, kuriems svarbi ir seniausia krašto istorija, kurie moka ir nori ja didžiuotis, kurie vertina išmintingą ir nuoširdų pasakojimą. •

Akad. Albinas Kuncevičius

DAMSS-2021

Gruodžio 2–4 d. Druskininkuose įvyko 12-oji [tarptautinė konferencija „Duomenų analizės metodai programų sistemoms“](#). Žodinius pranešimus buvo galima skaityti ir internete. Posėdžiuose, taip pat ir stendinių pranešimų, buvo galima dalyvauti nuotoliniu būdu.

Konferencijos istorija prasideda nuo 2009 m., kai buvo perskaityta 16 pranešimų. Tokių dirbtuvių idėja kilo Matematikos ir informatikos institute, kuris dabar yra VU Duomenų mokslo ir skaitmeninių technologijų institutas. Idėją parėmė LMA ir

Lietuvos kompiuterininkų sąjunga. 2021 m. konferencijoje pristatyti 62 pranešimai. Užsiregistravo 92 dalyviai iš septynių šalių. Konferencijoje dalyvavo mokslininkai iš šešių Lietuvos universitetų. Tai pagrindinė kasmetinė Lietuvos informatikų susitikimo vieta. Nuo pirmosios konferencijos jos pirmininkas yra LMA akademikas Gintautas Dzemyda. Pagrindinis konferencijos tikslas – supažindinti su Lietuvos ir užsienio universitetuose vykdomais moksliniais tyrimais duomenų mokslo ir programinės įrangos inžinerijos srityse. 2021-aisiais konferenciją parėmė IT įmonės: „VTeX“,

„Novian Systems“, „Asseco Lithuania“, „Neurotechnology“, „Baltic Amadeus“.

Konferencijos tematika apima dirbtinį intelektą, didžiuosius duomenis, bioinformatiką, blokų grandinių technologijas, verslo taisyklių programinės įrangos inžineriją, duomenų mokslą, gilųjį mokymąsi, skaitmenines technologijas, didelio našumo skaičiavimus, mašininių mokymąsi, medicininę informatiką, švietimo duomenų modeliavimą, ontologinę inžineriją, optimizavimą duomenų moksle, signalų apdorojimą, daugiamačių duomenų vizualizavimo metodus. •

Organizatorių informacija

Lietuvos ekonominės strategijos svertai

Gruodžio 8 d. HSMS organizavo nuotolinę apskritojo stalo diskusiją ekonomikos klausimais „Lietuvos ekonominės strategijos svertai“. Dalyvavo Lietuvos banko valdybos pirmininkas Gediminas Šimkus, dr. Margarita Starkevičiūtė, dr. Birutė Teodora Visokavičienė, ekonomistas Ričardas Kasperavičius, akademikai Antanas Buračas ir Romas Lazutka. Diskusijai vadovavo akad. Arvydas Virgilijus Matulionis.

Diskusiją pradėjo Lietuvos banko valdybos pirmininkas G. Šimkus. Savo kalboje jis iškėlė klausimus, kurie svarbūs, nagrinėjant ekonomikos strateginius svertus, ir dėl to yra Lietuvos valstybinio banko dėmesio centre. Pirmiausia, žiūrint į ilgalaikę perspektyvą, tai finansinio stabilumo užtikrinimas. Rinkoje daug mažų žaidėjų, darbo priemonės brangios, todėl bankų vaidmuo, pritraukiant kapitalą, nepaisant krizinio laikotarpio, yra ypač svarbus. Antrasis klausimas – finansinė higiena ir finansavimo tvarumas. Lietuvos valstybės skola yra palyginti maža, tačiau sparčiai didėja. Iš krizės ekonomika išeina daug nenukentėdama, tai rodo

ir kapitalo pritraukimas. Trečiasis klausimas – mokestinių galimybių išnaudojimas, kai matoma pajamų nelygybė. Mokestinės pajamos, palyginti su BVP, yra mažos. Netolygus darbo apmokėjimas. Būtinai didesnis persikirstymas. Nėra žemės nuosavybės mokesčio. Menka pridėtinė vertė. Siūlomos trumpalaikės ekonomikos augimo priemonės, todėl pagrindinis dėmesys turi būti skiriamas tam, kad valstybė teiktų tokį išsilavinimą, kuris užtikrintų naujų aukštųjų technologijų kūrimą, inovacijas, žmogiškojo kapitalo kaupimą, kovą su korupcija. G. Šimkaus nuomone, esame aukštųjų ekonomikos pajamų valstybė, turinti išvystytą infrastruktūrą. Ekonomikos gaivinimo planas Europoje yra susijęs su žaliaja ekonomika ir Lietuva pastatyta į starto poziciją. Turime išnaudoti šią situaciją pokyčiams. Kita vertus, tai vyks neišvengiamybų kontekste: senstanti Lietuvos visuomenė, išrausta didžiulė duobė reproduktivioje visuomenėje, reemigracija – *lašas jūroje*. Sprendimas – išsilavinimas, užtikrinantis inovatyvias technologijas ir naujų produktų kūrimą.

Diskusiją tęsė apskritojo stalo organizavimo iniciatorė, ekonomistė, finansų ekspertė dr. M. Starkevičiūtė. Ji pažymėjo, kad valstybės finansinio stabilumo rodiklis yra jos gebėjimas ilguoju laikotarpiu finansuoti einamosios sąskaitos balansą (ESB), t. y. skirtumą tarp valstybės gaunamų pajamų ir išlaidų. Ankstesniais metais Lietuvoje buvo teigiamas einamųjų sąskaitų balansas, o štai 2021 m. jis tapo neigiamas. Deficitas didėja ir toliau. Šiuo metu deficitas finansuojamas investicijomis iš ES biudžeto, bet ateityje tas lėšas ES reikės grąžinti, todėl reikėtų atidžiau įvertinti valstybės svertus gauti daugiau pajamų iš ekonomikos augimo.

Ekonomistė kalbėjo, kad nepalankios demografinės tendencijos reikalauja, jog nebus galima ekonominiam augimui pasinaudoti darbuotojų skaičiaus didėjimo veiksmu. Pagal EBPO tyrimus, prastėja Lietuvos moksleivių žinių kokybė. Dar daugiau, švietimo srityje pastebima ir didėjanti socialinė nelygybė, tik 17 proc. visų

Lietuvos ekonominės strategijos svertai

»»

moksleivių iš atokesnių regionų siekia aukštojo mokslo. Vyriausybės vadina moji optimizavimo politika, uždaranč sveikatos ir švietimo centrus regione, tik labiau didintų šią nelygybę.

Pažangos šaltinis, kaip tikimasi, bus investicijos į žaliąją ekonomiką, tačiau Pasaulio banko ekspertų skaičiavimu, spartus perėjimas prie žaliosios ekonomikos nulemtų neigiamą ekonomikos augimą, ir pasaulis gali susidurti su maisto krize. Deja, tradicinei Lietuvos šakai – maisto pramonei – valstybės dėmesys mažėja, atitinkamai mažėja ir jos gamybos mastas.

Finansų ekspertė sakė, kad daug lūkesčių buvo susiję su investicijomis į inovacijas. Nors pajamos iš kompiuterinių, informacinių ir telekomunikacijos paslaugų per 2019–2021 m. išaugo dvigubai, jos santykinai tesudaro nedidelę dalį, apie 3 proc. visų paslaugų eksporto pajamų. Tad lėmė nedidelę ir net neigiamą šių investicijų grąžą. Tai matyti iš žymiai išaugusios, dvigubai ES vidurkį viršijančios infliacijos.

Lapkritį 9 proc. metinė infliacija ir jos spartaus augimo tendencija yra tik 30 proc. nulemta išorės veiksnių, tokių kaip žaliavų kainų augimas tarptautinėje rinkoje. Visas kitas kainų augimas, pasak ekonomistės, yra skatinamas didele monetarine ekspansija. Per labai trumpą laiką buvo išleisti visi iš ES pandemijos valdymo fondų gauti pinigai. Nėra aišku, kur buvo panaudotos šios lėšos, nes nėra matoma investicijų į didelius projektus, o išlaidų kompensavimas verslams, savarankiškai dirbantiems asmenims nėra skaidrus ir yra apipintas daugeliu taisyklių, kurios nuolat taisomos, sudarant privilegijuotas sąlygas vienai ar kitai ekonominių subjektų grupei. Tokiu atveju bazinių pajamų palaikymo modelis yra pranašesnis, nes užtikrina tolygų įvairių grupių prarastų pajamų dėl pandemijos kompensavimą.

Finansų ekspertė dr. M. Starkevičiūtė pabrėžė, kad dauguma ES paramos lėšų jau yra išleista, su neigiamomis pasekmėmis ekonomikai ir gyventojų santaupoms, kurios nuvertėjo vidutiniškai 10 proc. Ir ateityje nebus galimybės, remiantis šiuo šaltiniu, finansuoti valstybės einamosios sąskaitos balansą

bei ekonomikos augimą. Iš pozityvių veiksnių, pasak ekonomistės, reikėtų išskirti augantį šalies konkurencingumą dėl darbo apmokėjimo konvergencijos su ES vidurkiu.

Akad. R. Lazutka pateikė pastarųjų dešimtmečių Lietuvos ekonomikos ir socialinės politikos prieštaras. Lietuvos ūkio raidos rezultatai išpūdingi dėl atsivėrusių turtingų Vakarų Europos šalių rinkų ir finansinės ES paramos. Jie lygintini su pokarinės Europos gėrovės valstybės aukso amžiumi. Vakarų Europos šalių ekonomikos vidutinis metinis augimas 1950–1973 m. buvo 4,2 proc. Lietuvos ekonomika po 2000-ųjų kasmet vidutiniškai augo 5,2 proc. Galime teigti, pasak akademiko, kad, nors gerokai vėliau nei tikėtasi, Sąjūdžio metų siekis „gyventi kaip Švedijoje“ išsipildė. 2020 m. Lietuvos BVP vidutiniškai vienam gyventojui pasiekė Švedijos 1990 m. lygį. Deja, socialiniai rodikliai Lietuvoje itin prasti. Dėmesys sveikatai, išsilavinimui ir socialinei apsaugai toli gražu neprilygsta Vakarų Europos 1990 m. pasiekimams. Profesorius pažymėjo, kad jau daug kartų aptarta ir tirta radikaliai gyventojų skaičių ir amžiaus struktūrą pakeitusi emigracija. Daug mažiau žinoma apie gyventojų sveikatos nelygybę. Lietuviai vyrai gyvena vidutiniškai penkeriais metais trumpiau nei čekai ir net dešimčia metų trumpiau nei suomiai. Tačiau nėra tirta gyvenimo trukmės ir sveikatos nelygybės visuomenėje socialinio-ekonominio statuso (SES). Studiųjų prieinamumo nelygybė SES požiūriu yra šokiruojanti. 70 proc. aukščiausio SES šeimų jaunuolių studijuoja ir daugumos jų studijas finansuoja valstybė, kai žemiausio SES šeimų tik 17 proc. jaunuolių patenka į aukštąsias mokyklas ir dauguma – į mokamas studijų vietas.

Akademiko nuomone, menką dėmesį socialinei šalies raidai apibendrintai rodo Lietuvos išlaidos socialinei apsaugai. Jos 2020 m. sudarė tik 12,3 proc. BVP. Tai maždaug 1960 m. Vakarų Europos šalių lygis. Dabar jose socialinė apsauga finansuojama daugiau kaip du kartus dosniau. Lietuva tuo požiūriu reikšmingai atsilieka ir nuo Višegrado šalių. Nenuostabu, kad skurdo ir nelygybės rodikliai Lietuvoje – vieni

aukščiausių ES. Nepalankiai pasikeitusi demografinė visuomenės struktūra, sveikatos ir išsilavinimo netolygumai taps reikšmingomis kliūtimis ir sėkmingai ekonominei raidai.

Prof. dr. B. T. Visokavičienė savo pranešime pagrindinį dėmesį skyrė, jos nuomone, inovatyviam tvaraus gyvenimo finansiniam pamatui – universalioms bazinėms pajamoms (UBP). UBPs skirtingai negu sudėtinga ir neefektyvi pašalpų ar išmokų sistema, suteiktų orumo, ramybės ir pasitikėjimo valstybe. Užsienio šalių patirtis parodė (pvz., Suomijos, Kanados, Japonijos eksperimentai), kad keičiasi žmonių elgsena, atsiranda noro dirbti, kurti, tobulėti, o kartu ir greičiau išsivaduoti nuo COVID-19 pandemijos. Lietuva, priešingai nei kitos ES šalys, neturi UBPs tyrimų rezultatų ir jų neorganizuojama, neteikia jiems prioriteto, UBPs idėja Lietuvoje nėra tinkamai įvertinama politiniu lygmeniu. Socialinė politika Lietuvoje suvokiama kaip primityvus pašalpų mokėjimas gyventojams dėl epizodiško atsiskaitymo už būtiniausias valstybės teikiamas paslaugas mokesčių pavidalu, užuot garantavus būtiną pragyvenimo lygį UBPs lėšomis. Tarptautinė mokslininkų grupė parengė penkis inovatyvius UBPs projektus, numatė jų įgyvendinimo galimybes, finansavimo šaltinius ir išmokų mechanizmą, pateikė šalies mokslinių tyrimų ekonominės politikos transformacijų perspektyvą, kuri paremta monetarinės ir fiskalinės politikos metodologija. Tačiau ja nesusidomėta. Pasak profesorės, UBPs esmė – tai reguliari, besąlyginė, vienoda kiekvienam gyventojui išmoka (pvz., 700–800 Eur/mėn.), užtikrinanti būtiną minimalų, bet tvarų pragyvenimo lygį pagal šiuolaikinius gyvenimo standartus ir sąlygas. Finansavimo logika Lietuvos UBPs modelyje ir šaltiniuose grindžiama platesnėmis nei valstybės biudžeto finansinėmis galimybėmis.

Baigdama profesorė pažymėjo, kad moksliniai tyrimai parodė, jog Lietuva turi potencialą UBPs inovacijai įgyvendinti šalyje, gali suderinti ir spręsti visa apimtimi, valstybės mastu susikertančią administracinę, politinę ir finansavimo logiką bei visų

»»

Lietuvos ekonominės strategijos svertai

»»

ekonomikos sektorių poreikiais grįstą UBP mechanizmo ir šaltinių tvaraus naudojimo įgyvendinimo projektą, taip užtikrinant kaip finansinį papildomą vaistą išgyvendinant COVID-19 iš Lietuvos. Šio UBP modelio įgyvendinimas visų pirma mūsų šalyje galėtų būti pavyzdžiu ES šalims.

Ekonomistas R. Kasperavičius savo pranešime pagrindinį dėmesį skyrė konkurencingumo ir kainų stabilumo klausimams. Nuo 2021 m. šios erozijos galingiausiu veiksmu tapo paskolų prieaugio šuoliavimas, didinantis Lietuvos infliacijos atotrūkį nuo euro zonos. Spartus infliacijos lūkesčių prastėjimas yra vienas iš ateities infliacijos veiksnių. Ateities pajamų „indeksavimu“ paprastai siekiama atkurti perkamąją galią.

BVP, apskaičiuoto pagal perkamosios galios (PG) standartus, dalis vienam gyventojui – ilguoju laikotarpiu – yra nulemiama darbo valandinio vieneto kaštų. Pasak ekonomisto, probleminių euro zonos PIIGS šalių (Portugalija, Italija, Airija, Graikija, Ispanija) gyventojų pragyvenimo lygis blogėjo, kai jų darbo valandinio vieneto kaštai augo. Tik Airijos atveju, 2008 m. pradėjus mažinti darbo valandinio vieneto kaštus, 2015 m. sulaukta

gyventojų turto padidėjimo pagal PG standartus. Pastebėtina, kad Baltijos šalys nuo 2015 m. pradėjo atkartoti PIIGS darbo valandinio vieneto kaštų istoriją. Centrinų bankų tyrimai patvirtina, kad vienas pagrindinių infliacijos ir kainų stabilumo praradimo veiksnių yra darbo valandinio vieneto kaštai.

Ekonomistas pabrėžė, kad jaučiamas akivaizdus pastarųjų keletų metų Baltijos šalių pagrindinio konkurencingumo rodiklio blogėjimas. 2009–2014 m. Baltijos šalių duomenys rodo, kaip Lietuvos konkurencingumo būklės pagerėjimas nulėmė Lietuvos gyventojų PG šuolį.

Pastarųjų mėnesių Lietuvos monetarinės politikos rodikliai rodo, kad paskolų teikiamas postūmis visuminei paklausai ir kitiems, vėlesnėse kainų stabilumo praradimo fazėse spirale stiprėjantiems infliacijos veiksniams – ypač darbo užmokesčiui ir infliacijos lūkesčiams – yra maždaug dvigubai didesnis nei prieš Didžiąją recesiją. 2015 m. Lietuvos nekilnojamojo turto brangimą sėkmingai suvaldžiusios makroprudencinės priemonės šį kartą yra uždelstos ir nerezultatyvios.

Akad. A. Buračas, apibendrinamas konferencijos tikslus ir išklaustyti

pranešimus, pabrėžė, kad, aptariant Lietuvos ekonominės politikos tikslus, pirmiausia būtina atsižvelgti į pradedamos rengti *Valstybės pažangos strategijos 2024–2050 programos* reikmes ir jos viziją. Todėl ypač reikšminga atsižvelgti į du dalykus. Visų pirma, į strateginę JT plėtros perspektyvinę visuotinio tvarumo viziją. Jos kontūrai ir metodinės prielaidos buvo pradėtos rengti būtent LMA kartu su Tarptautiniu taikomųjų sisteminių tyrimų institutu (Austrija) pagal UNESCO programą „Žmogus ir biosfera“ 1982–1986 m. Pagal ją ekonominės plėtros strategija turi būti paremta tiek gamtinių išteklių tvariu naudojimu ir atkūrimu, tiek racionalia, adekvačia kultūros bei socialinės infrastruktūros plėtra, inovatyvių profesinių kompetencijų ugdymu. Itin svarbu atsižvelgti ir į tarptautinių ekspertų nuolat atnaujinamas ir detalizuotas pagal šalis *Globalios rizikos grėsmės ir jų sąnaudas* – dabar tai pandemija, Rusijos grėsmė, technologinis perversmas, demografinis senėjimas ir kitos. Prisijungusiųjų klausytis ir dalyvauti diskusijoje skaičius rodo, kad susidomėjimas šia tematika yra didelis, todėl planuojama diskusijas tęsti. •

Akad. Antanas Buračas,

akad. Arvydas Virgilijus Matulionis

Skyriaus „Mokslininkų rūmai“ renginiai

Spalio 7 d., Vytauto Mačernio žūties dieną, skyrius kartu su Lietuvos rašytojų sąjunga pakvietė poeto gerbėjus į jo 100-ųjų gimimo metinių paminėjimą LMA didžiojoje konferencijų salėje. Vakarą iš ciklo „Po ūkanotu nežinios dangum“ vedė literatūrologas dr. Mindaugas Kvietkauskas. Savo kalboje jis teigė, kad V. Mačernio žvilgsnis į miestą išryškina architektūros vertikales. Ir tai pastebimai rezonuoja su paties poeto gyvenimiška pozicija – nuolat veržtis aukštyn ir siekti tobulų išsipildymų. Kaip poetiškai ir filosofškai sako jis pats: „Jeigu kas nors vertingo yra tiek šiapus, tiek anapus, – tai aukštosios

akimirkos, kurių metu žmogus išsiskleidžia Visatos pilnatvėje. Tu klausai, kas yra gyvenimas, ir aš atsakau: aukštosios akimirkos!“ Renginyje dalyvavo ir apie poeto gyvenimą bei kūrybą kalbėjo literatūrologės akad. Viktorija Daujotytė ir prof. Brigita Speičytė. Akademikė V. Daujotytė pažymėjo, kad V. Mačernio kūryba prasideda katastrofinių laiko nuojautų fone ir baigiasi jau nusiritančio, bet vis dar tebesitęsiančio karo laiku. Tas katastrofinis pasaulio ir žmogaus jautimas ateina iš XIX a. pabaigos, bet tuomet jis pasiekia dar tik pačius jautriausius žmones. Prof. B. Speičytė V. Mačernį ir jo kartą lygino su filomatų

Pranešimą skaito literatūrologė akad. Viktorija Daujotytė.

»»

Skyriaus „Mokslininkų rūmai“ renginiai

>>>

2021 m. spalio 7 d. poezijos ir muzikos vakaras iš ciklo „Po ūkanotu nežinios dangum“, skirtas lietuvių literatūros klasiko, poeto Vytauto Mačernio 100-osioms gimimo metinėms.

karta ir ieškojo tarp jų paralelių. Poetas Rimvydas Stankevičius savo kalboje V. Mačernį vadino Dievo paženklinčiuoju, išskirtiniu Poetu, žinančiu gilesnę tiesą, įminusiu aukštesnės būties mįslę. V. Mačernio poeziją skaitė aktorė Jūratė Vilūnaitė. V. Mačernio ir jo bendraminčių poetų žemininkų, subrendusių istorinių kataklizmų laikotarpiu – Kazio Bradūno, Juozo Kėkšto, Alfonso Nykos-Niliūno, Henriko Nagio – eiles vakaro dalyviams skaitė LRT žurnalistas, poezijos skaitovas Paulius Šironas. Muzikinį foną kūrė kamerinis ansamblis „AR's Musica“, atlikęs J. S. Bacho, Balio Dvariono, Juozo Naujalio ir Juozo Pakalnio kūrinius.

Spalio 14 d. skyriaus organizuojamo ciklo „Mokslo žinių dienos“ renginys vyko Vilniaus Žirmūnų gimnazijoje. Paskaitą dvyliktokams skaitė dr. Mažena Mackoit-Sinkevičienė, VU Teorinės fizikos ir astronomijos instituto mokslo darbuotoja, Europos fizikų draugijos „Young Minds“ skyriaus Lietuvoje prezidentė. Šiuo metu jos tyrimų sritys susijusios su kvantine elektronika ir kvantine optika. Kartu su kolegomis ji aiškina, kokius reiškinius, atsirandančius atšaldytų dujų debesėliuose, galima būtų pritaikyti kuriant kvantinius kompiuterius, tikslesnius atominis laikrodžius ir kvantinius jutiklius.

Lapkričio 11 d. ciklo „Mokslo žinių dienos“ renginio Vilniaus Tuskulėnų gimnazijoje metu dr. M. Mackoit-Sinkevičienė vyresniųjų klasių gimnazistams skaitė paskaitą „Kelionė į kvantinį pasaulį: kaip veikia kvantiniai kompiuteriai?“. Gruodžio 9 d. dr. M. Mackoit-Sinkevičienė skaitė paskaitą „Kas yra dirbtinis intelektas ir mašininis mokymasis?“.

Skyrius ir LMA Jaunoji akademija tęsia renginių ciklą „Jaunoji akademija visuomenei“. Šį kartą Jaunosios akademijos narė istorikė dr. Olga Mastianica-Stankevič skaitė paskaitą „Vilnietės 1863–1864 m. sukilime: patirtys ir atmintys“ ir 2021 m. lapkričio 9 d. Vilniaus rotušėje susirinkusiems vilniečiams pristatė naujausius šio tyrimo rezultatus. Įžangos žodį taręs Rotušės valdytojas Perlis Vaisieta dėkojo organizatoriams už bendradarbiavimą ir pristatė meninę programą atlikusias Nacionalinės M. K. Čiurlionio menų mokyklos moksleives – tarptautinių konkursų laureates: Liepą Jurgutavičiūtę (smuikas), mokytoją Rusnę Mataitytę, koncertmeisterę Mariją Grikevičiūtę ir Mariją Normantaitę (fortepijonas), mokytoją Gabrielę Kondrotaitę. Jos atliko romantizmo epochos kūrinius: Kamilio

Sen Sanso (Camille Saint-Saëns)

„Rondo Capriccioso“ Op. 28 ir Ferenco Listo (Ferenc Liszt) „Tarantella“.

Gruodžio 22 d. Fizinių ir technologijos mokslų centro (FTMC) Lazerinių technologijų skyriaus (LTS) Lazerinio mikroapdirbimo technologijų laboratorijoje lankėsi verslo valdymo sistemų specialistai iš Marijampolėje įsikūrusios UAB „Apto IT“. Jiems paskaitą-ekskursiją „Lazerinės technologijos“ skaitė Lietuvos mokslo premijos laureatas, FTMC vyriausiasis mokslo darbuotojas, LMA Jaunosios akademijos pirmininkas dr. Mindaugas Gedvilas. Ekskursiją organizavo skyriaus vadovė Aldona Daučiūnienė. Informacinių technologijų specialistams buvo papasakota Lazerinio mikroapdirbimo technologijų laboratorijos įkūrimo ir raidos istorija. Taip pat buvo kalbama apie LTS-FTMC vykdomus mokslinius tyrimus ir Lietuvoje kuriamas lazerines technologijas bei jų taikymus pramonėje.

Gruodžio 7 d. įvyko LMA išvažiuojamoji konferencija „Studijos: nuo profesinės mokyklos iki magistro“ Molėtų r. Alantos technologijos ir verslo mokykloje bei Alantos dvare. LMA akademikai ir Akademijos darbuotojai klausėsi šios mokyklos ilgamečio direktoriaus Vlado Pusvaškio pranešimo „Profesinio ir aukštesniojo mokymo raida Alantoje 1940–2021 m. Aukštaitijos profesinio rengimo centro veikla“. Svetingasis šeimininkas aprodė svečiams technologijos mokyklos rūmus ir aplinkinius pastatus. Direktorius papasakojo, kaip 1959-ųjų pavasarį buvo įsteigtas Alantos žemės ūkio technikumai, kaip keitėsi ir išaugo į šiuolaikišką technologijų ir verslo mokyklą. Mokykla nuolat ieško naujovių verslo, gamybos technologijų ir paslaugų srityse, sėkmingai dalyvauja įvairiuose tarptautiniuose projektuose. Moksleiviai čia gali įgyti daugiau nei 12 specialybių: automobilių mechaniko, virėjo, padavėjo ir barmeno, statybininko, staliaus, apskaitininko ir kasininko, kaimo verslų darbuotojo, ekologinio ūkio darbininko, socialinio darbuotojo ir kitų specialybių. Svarbu yra tai, kad baigę mokslus, jie gali įsidarbinti savo gimtajame mieste ar rajone. LMA prezidentas akad. Jūras Banys padėkojo direktoriui >>>

Skyriaus „Mokslininkų rūmai“ renginiai

»»

V. Pusvaškiui už įdomų verslo mokyklos pristatymą. Savo pranešime „Profesinis ir aukštasis mokslas Lietuvoje: permamumas, sąsajos, perspektyvos“ prezidentas pažymėjo, koks svarbus pedagogų darbas regionuose, parengiantis šią dieną darbo rinką atitinkančią kvalifikaciją ir profesinius įgūdžius įgijusiems jaunuoliams. Konferencijos dalyviai aplankė ir dvaro rūmus, kur muziejaus direktorė Jolanta Bimbirienė vedė ekskursiją po įrengtas muziejaus galerijas, supažindino su turtinga

dvaro istorija, aprodydama Vaidoto Žuko paveikslų galeriją, pristatydama iš Alantos kilusio palaimintojo vyskupo kankinio Teofiliaus Matulionio muziejų ir dvaro rūsyje įrengtą Molėtų krašto muziejaus etnografinę ekspoziciją bei amatų centrą. Diskusijos vyko dvaro rūmų didžiojoje menėje. Kalbėjo akademikai Gintautas Žintelis, Zenonas Dabkevičius, Leonas Valkūnas, J. Banys ir kiti LMA kolektyvo nariai. Jie džiaugėsi puikia Alantos technologijų ir verslo mokyklos veikla, išpūdinga dvaro

rūmų aplinka. Meninę programą atliko Kauno muzikinio teatro solistė ir pedagogė Raimonda Tallat-Kelpšaitė, jos mokinė Lėja Danielė, koncertmeisteriai Jūratė Danielienė ir Gytis Cinauskas. Renginio dalyviai klausėsi kompozitorių Volfgango Amadėjaus Mocarto, Henrio Perselio, Antonino Leopoldo Dvoržako, Richardo Alstono, Roberto Štolco, Tomo Kutavičiaus, Gintarės Jautakaitės ir kitų autorių kūrinių. •

Aldona Daučiūnienė, skyriaus „Mokslininkų rūmai“ vadovė

LMA Vrublevskių bibliotekoje

Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka, derindama saugumą pandemijos sąlygomis ir poreikį bendrauti gyvai su lektoriais ir jų klausytojais, kvietė į renginius. 2021 m. spalio 7 d. bibliotekoje įvyko mokslo studijos „Bazilijaus Hiacintijaus *Panegirika Polocko sugriovimo proga* (Padova, 1580)“ ir šaltinio publikacijos „Bazilijaus Hiacintijaus iš Vilniaus *Panegirika Polocko sugriovimo proga* (1580)“ sutiktuvės. Dalyvavo studijos autorius, sudarytojas, vertėjas dr. Darius Antanavičius ir vertėjas dr. Sigitas Narbutas. *Panegirika* – tai Bazilijaus Hiacintijaus iš Vilniaus lotyniška poema apie dabar mažai mums ką sakantį istorijos įvykį: kaip 1579 m. iš Maskvos buvo atgauti dabartinės Baltarusijos rytuose esantis Polocko miestas ir pilis. Neįprastas šis leidinys tuo, kad jame net du B. Hiacintijaus poemos vertimai: prozinis ir poetinis. Tokio precedento mūsų vertimų istorijoje, regis, dar nebuvo. Atsitiko taip, kad nieko nenutuokdami apie vienas kito darbą, iš pradžių šią poemą savarankiškai vertė studijos autorius ir LMA Vrublevskių bibliotekos direktorius, senosios raštijos tyrėjas dr. S. Narbutas. Kiekvienas darė tai, ką moka geriausiai: pirmasis rengė prozinį, antrasis – poetinį vertimą. Šiam dalykui paašikėjus, nutarta skelbti abu

Mokslo studijos „Bazilijaus Hiacintijaus *Panegirika Polocko sugriovimo proga* (Padova, 1580)“ ir šaltinio publikacijos „Bazilijaus Hiacintijaus iš Vilniaus *Panegirika Polocko sugriovimo proga* (1580)“ sutiktuvės. Dalyvavo studijos autorius, sudarytojas, vertėjas dr. Darius Antanavičius. Valentinos Marmienės nuotr.

vertimus, nes jie gerai papildė vienas kitą. Renginio metu pavyko atskleisti ne tik istorinį įvykį, kuriam skirta panegirika, tyrėjo ir vertėjo darbo virtuvę, bet ir mįslingą B. Hiacintijaus eilių grožį.

Spalio 28 d. kalbėjome apie istorinį įvykį, reikšmingą buvusioms LDK teritorijoms. Viešojo paskaitoje „Vilnietės 1863–1864 m. sukilime: liudijimai, pasakojimai, įamžinimas“ nauju aspektu sukilimą atskleidė

humanitarinių mokslų daktarė Olga Mastianica-Stankevič (Lietuvos istorijos institutas). Lektorė tyrinėjo moterų, gimusių Vilniuje ir čia baigusių mokslus arba atvykusių į šį miestą sukilimo metais, likimus. Įdomu tai, kad naujaušios informacijos šaltinių mokslininkė aptiko LMA Vrublevskių bibliotekos fonduose. Lapkričio 18 d. kartu su jaunu tyrėju, biofiziku Aivaru Vilučiu paskaitoje „Kaip ieškoti nežemiškos

»»

LMA Vrublevskių bibliotekoje

>>>

Istorikės dr. Redos Griškaitės paskaita „Emilija Beniovskytė-Vrublevskienė, arba moteris, kurios vardu pavadinta Biblioteka“.

Valentinos Marmienės nuotr.

LMA Vrublevskių bibliotekoje ekskursiją po parodą „Jonas Karolis – Dievo Lietuvai duotas taleris“ vedė parodos koncepcijos autorius dr. Sigitas Narbutas. Vikos Petrikaitės nuotr.

gyvybės?“ aptarėme principus, kuriais tyrėjai remiasi, ieškodami tokios gyvybės, kokią pažįstame, ir tokios, kokios dar nepažįstame, dėsnius, kurie galėtų galioti universaliai gyvybei. Paskaitoje lektorius pasidalijo naujausia patirtimi, įgyta šią vasarą su Mėlynojo rutulio kosminių mokslų instituto (angl. *Blue Marble Space Institute of Science*) mokslininkais, vykdant naujų galimų biologinių ir fizinių technologijų gyvybės paieškas. Prisimindami Bibliotekos įkūrėją Tada Vrublevskį, gruodžio 2 d. iš klausėme dr. Redos Griškaitės viešą paskaitą „Emilija Beniovskytė-Vrublevskienė, arba moteris, kurios vardu pavadinta Biblioteka“. Ta proga lankytojai galėjo apžiūrėti ir naujausią bibliotekos parodą iš ciklo „Bibliopolio žvaigždynas“: trijuose stenduose fojė eksponuojamus T. Vrublevskio motinos rankraščius. Šios paskaitos metu buvo nuodugniau apžvelgta tiek šios moters biografija, tiek rankraštinių palikimas, kurį sudaro literatūriniai darbai ir egodokumentinis paveldas. Visa ši unikali medžiaga šiandien tebesaugoma jos vardu pavadintoje Bibliotekoje. Palydint besibaigiančius metus, gruodžio 8 d. įvyko dr. Ievos

Koreivaitės, VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto dėstytojos, paskaita „Persiški kilimai ir jų simboliai“. Šioje paskaitoje lektorė pabandė atskleisti tai, kas paslaptinčiausia – rytietiškų kilimų raštus ir jų simbolius. Įdomu tai, kad persiškų kilimų raštai būdingi ne vien persų kultūrai, bet ir archajinei archetipinei vaizduotės tradicijai, bendrai visai žmoniškai. Todėl persiškas kilimas gali būti patrauklus, nes jis kalba mums intuityviai suprantama kalba. Kartu reikia pripažinti, kad daugelis simbolių, būvę tokie aiškūs mūsų protėviams, šiuolaikiniam žmogui nebėra suprantami. Lektorė pasidalijo patirtimi, leidžiančia atskleisti tolimes kultūros slėpinius ženklų ir simbolių kalbą. Paskutinio ketvirčio laikotarpiu gyvo lankytojų dėmesio sulaukė spalio 6 – lapkričio 24 d. Bibliotekoje veikusi paroda, skirta Vilniaus vaivados, LDK didžiojo etmono Jono Karolio Chodkevičiaus gimimo 450-osioms ir mirties 400-osioms metinėms. Parodoje, pristatant svarbiausius J. K. Chodkevičiaus biografijos faktus ir su šia asmenybe susijusius paveldo ženklus Lietuvoje, buvo panaudoti Vrublevskių bibliotekoje saugomi dokumentai ir iš įvairių

Lietuvos ir užsienio atminties institucijų gauti vaizdai. Lankytojai turėjo galimybę pamatyti vieną iš retesnių eksponatų – Bibliotekoje saugomą 1606 m. Vilniaus Jėzuitų Draugijos akademijos spaustuvėje išspausdintą Laurencijaus Bojerio herojinės poemos „Karolomachija“ egzempliorių. Taip pat eksponuotas vienas seniausių dokumentų – Rankraščių skyriuje saugomas pergamentas – 1568 m. gruodžio 9 d. Lietuvos didžiojo kunigaikščio Žygimanto Augusto raštas, kuriuo Jonui Jeronimaičiui Chodkevičiui dovanojamas didelis Grūtės valsčius Žemaitijoje. Parodos koncepcijos autorius dr. S. Narbutas, rengėjai: dr. Daiva Narbutienė, dr. Neringa Markauskaitė, Violeta Radvilienė, dr. S. Narbutas. Parodą lydėjo net trys ekskursijos, kurias lankytojams vedė parodos koncepcijos autorius dr. S. Narbutas. Pasibaigus parodos eksponavimo laikui, visuomenė gali susipažinti su [virtualiu šios parodos variantu lietuvių ir anglų kalbomis](#). Joje pateikiama žymiai daugiau medžiagos, nei buvo eksponuota minėtoje parodoje. •

Inga Berulienė,
Vrublevskių bibliotekos
Komunikacijos skyriaus vedėja

>>>

ŽYMIUS MOKSLININKUS PRISIMENANT

Akademieniai skaitymai minint profesoriaus Mečislovo Treinio 80-ąsias gimimo metines

Vytauto Didžiojo universiteto (VDU) Žemės ūkio akademijoje (ŽŪA) 2021 m. spalio 1 d. vykusią mokslinę konferenciją organizavo ŽŪA Bioekonomikos plėtros fakultetas kartu su Lietuvos mokslų akademijos ŽŪMMS Agrarinės ekonomikos ir sociologijos sekcija. Akademieniai skaitymai aprėpė dvi su Mečislovo Treinio mokslinėmis idėjomis ir politinėmis pažiūromis susijusias temas: kryptis. Pirmoji susieta su laikmetį pralenkusiomis profesoriaus žemės ūkio ekonomikos idėjomis XX a. 9-ajame dešimtmetyje apie ribinį našumą žemės ūkyje ir agrotechninių sprendimų pagrindimą ne vien ekonominiu (kaip buvo įprasta tuometėje žemdirbystės praktikoje ir visa tai dar tebėra būdinga dabartiniams laikmečiams), bet ir socialiniu, o ypač ekologiniu požiūriais. O antroji – apie Lietuvos žemės ūkio reformines transformacijas XX a. 10-ojo dešimtmečio pradžioje per M. Treinio, kaip politiką, indėlį į agrarinį parlamentarizmą atkurtoje nepriklausomoje Lietuvoje.

M. Treinys Lietuvos žemės ūkio akademijoje (LŽŪA) 1960–1965 m. studijavo pagal Žemės ūkio ekonomikos ir organizacijos programą, o 1967–1970 m. tęsė studijas ekonomikos krypties aspirantūroje Žemės ūkio ekonomikos fakultete ir 1971 m. apgynė disertaciją. Baigęs studijas dirbo LŽŪA (nuo 1996 m. LŽŪU) 1970–2008 m. 1979–1989 m. vadovavo Žemės ūkio ekonomikos katedrai, o 1989–1990 m. dirbo LŽŪA studijų prorektoriumi. Fakulteto studentams dėstė „Žemės ūkio ekonomiką“, „Darbo ekonomiką“, „Agrarinę politiką“, „Valstybės ekonominę politiką“, „Geopolitiką“, „Pasaulio maisto ūkio ekonomiką“ ir „Kaimo verslų ekonomiką“. Kaip autorius, bendraautorius, sudarytojas ir mokslinis redaktorius parengė septynias monografijas bei studijas: „Talkos galia: žemės ūkio kooperacija vakar ir šiandien“ (1990); „Domas Cesevičius“ (1998); „Ūkio, mokslo ir valstybės baruose / Aleksa

vie.lt

Jonas“ (1999); „Gyvenimas – meteoros skrydis“ (2003); „Agrosocialinių mokslų ir studijų raida Lietuvoje“ (2006); „Kooperacijos ir studijų organizatorius Kazimieras Jasiūnas“ (2007); „Kaimas lūžio metais: Lietuvos žemdirbių sąjūdžio idėjų ir veiksmų dvidešimtmetis“ (2008). Nuo 1989 m. pabaigos M. Treinys aktyviai įsitraukė į Lietuvos žemdirbių sąjūdžio veiklą. 1990–1992 m. buvo Lietuvos Respublikos Aukščiausios Tarybos – Atkuriamojo Seimo deputatas. Šios kadencijos pradžioje buvo Agrarinės komisijos pirmininko pavaduotojas, o vėliau jos pirmininkas. 1992–1996 m. buvo Lietuvos Respublikos Seimo narys.

M. Treinys ribinio našumo koncepciją, plėtotą Vakarų akademiniame literatūroje, pristatė Žemės ūkio ekonomikos vadovyje (1982), parengtame su bendraautoriumi Jonu Čiulevičiumi. Ribinį našumą M. Treinys nagrinėjo žemės ūkio gamybos intensyvinimo kontekste. Anot autoriaus, pradžioje bendroji produkcija didėja sparčiau nei gamybos sąnaudos. Tačiau „jeigu gamyba ir toliau intensyvinama tos pačios kokybės priemonėmis ir metodais, bendroji produkcija ir grynosios pajamos ima mažėti. <...> Viršijus optimalų tręšimo lygį, žemės ūkio kultūrų derlingumas, o su juo ir grynosios pajamos ima mažėti“ (Treinys M., Čiulevičius J., *Žemės ūkio*

ekonomika, 1982, p. 140–141). Su ribinio našumo žemės ūkyje problematika dabartiniame laikmetyje buvo susietas akademinių skaitymų pranešimas „Ūkių dydžio klausimas Lietuvoje mažėjančio ribinio našumo koncepcijos požiūriu“ (pranešėja prof. Vlada Vitunskienė).

Tais pačiais metais M. Treinys parengė metodiką „Agrotechninių sprendimų ekonominis pagrindimas“ (1982), į kurią be efektyvumo vertinimo buvo įtrauktas ir poveikio „žmogų supančiai aplinkai – orui, vandenims, dirvožemiui, gyvajai gamtai“ vertinimas. Pasak autoriaus, agrotechniniai sprendimai racionaliais gali būti pripažinti pagal techninį efektyvumą, pasiektą priemonėmis, kurios „kaip tik daro gamtai didelę žalą, kurios likvidavimo išlaidos niekais paverstų visus gautus ekonominius ir trumpalaikius socialinius efektus“. Ekologinį požiūrį svarbu pripažinti, anot M. Treinio, „lemiančiuoju agrotechninių sprendimų vertinimo kriterijumi“, o „įgyvendintinu laikyti tik tą agrotechninį sprendimą, kuris, duodamas didžiausius ekonominius ir socialinius efektus, nepažeistų ekologinės pusiausvyros“ (13 p.). Akademinių skaitymų pranešime „Azoto trąšų mokesčio galimas poveikis ŠESD emisijų mažinimui“ trąšų mokestis buvo pristatytas ir argumentuotas kaip priemonė, galinti paveikti augalų tręšimo sprendimus, siekiant sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimą žemės ūkyje (pranešėja prof. Astrida Miceikienė su bendraautore dr. Aušra Nausėdiene).

M. Treiniui įsitraukus į Lietuvos žemdirbių sąjūdį, 1989 m. pavasarį agrarinės politikos diskusija, kaip tobulinti socialistinio žemės ūkio sistemą, buvo perorientuota į naują agrarinę reformą ir jos teisinių pagrindų rengimą. Daugelis prasidėjusios diskusijos nuostatų vėliau buvo įteisintos atskirusios LR Aukščiausiosios Tarybos priimtuose agrarinės reformos įstatymuose (tuomet M. Treinys, kaip deputatas, dirbo Agrarinės komisijos

Akademieniai skaitymai minint profesoriaus Mečislovo Treinio 80-ąsias gimimo metines

>>>

pavadootoju, o vėliau pirmininku). Žemės reforma buvo įgyvendinama kompleksiskai, kartu su žemės ūkio įmonių turto privatizavimu ir naujų ūkinių darinių steigimu (Treinys M. Lietuvos žemdirbių sąjūdis: ištakos ir sūkuriai. Iš „Kaimas lūžio metais: Lietuvos žemdirbių sąjūdžio idėjų ir veiksmų dvidešimtmetis“ (2008). Su

šiais klausimais susijusius pranešimus akademiniuose skaitymuose perskaitė prof. Vylius Leonavičius – „Sovietinio žemės ūkio transformacija: socialinių veikėjų pasirinkimo galimybės ir struktūriniai ribojimai“ ir dr. Virgilijus Skulskis – „Privatizacijos traukinys pajudėjo“: apie žemės ūkio įmonių turto privatizacijos procesą ir rezultatus“.

Diskusijoje VDU profesorius emeritas, LMA akad. Algirdas Juozas Motuzas pristatė bibliografinį leidinį „Kunigas, sociologas, ekonomistas, mokslų daktaras, profesorius Fabijonas Kemėšis (1880–1954). Bibliografija“, kurį buvo sumanęs ir pradėjęs rengti profesorius M. Treinys. •
Prof. dr. Vlada Vitunskienė

MOKSLININKŲ PRIPAŽINIMO ŽENKLAI

Akad. Virginijus Šikšnys – Baltijos Asamblėjos mokslo premijos laureatas

Kiekvienais metais lapkričio mėn. vyksta Baltijos Asamblėjos apdovanojimai. Apdovanojimai teikiami už literatūros, meno ir mokslo laimėjimus, remiantis jungtinės žiuri sprendimu. Statulėlė, sertifikatas ir piniginė premija įteikiami per specialią apdovanojimo ceremoniją. 2021 m. lapkričio 4 d. tokia ceremonija vyko Vilniuje, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmuose.

Mokslo premija už išskirtinius laimėjimus biomedicinos mokslų srityje – genų redagavimo įrankio CRISPR-Cas9 atradimą – įteikta LMA tikrajam nariui, VU Gyvybės mokslų centro valdybos pirmininkui, profesoriui Virginijui Šikšniui.

V. Šikšnys yra LMA narys nuo 2006 m., tikrasis narys nuo 2011 m. Jo tyrimai VU Biotechnologijos institute suvaidino pagrindinį vaidmenį, transformuojant CRISPR-Cas adaptivąją bakterijų imuninę sistemą į galingą genomo redagavimo įrankį, pakeitusį molekulinę biologiją.

Prieš pradėdamas studijas CRISPR-Cas sistemoje, jis tyrinėjo restrikcijos fermentų struktūros ir funkcijų ryšius ir reikšmingai prisidėjo prie šios srities. VU Gyvybės mokslų centre neseniai įkurtame EMBL Partnerystės genomo redagavimo institute jis siekia toliau plėtoti ir populiarinti

Virginijus Šikšnys

BALT ASSAMBLEE
BALTIJAS ASAMBLEJA
BALTIJOS ASAMBLEJA

genomo redagavimo technologijas Lietuvoje ir Baltijos šalyse. Jo darbai neseniai buvo įvertinti Warreno Alperto premija (2016), „Novo Nordisk“ fondo „Novozymes“ premija

(2017), Lietuvos mokslo premija (2017), Kavli premija (2018) ir t. t. •
Dr. Jadvyga Olechnovičienė,
BMGMS mokslinė sekretorė

SVEIKINAME

Rimantas Kačianauskas

RIMANTUI KAČIANAUSKUI – 70

2021 m. spalio 8 d. akad. Rimantui Kačianauskui sukako 70 metų.

Gerbiamas Jubilate,

Lietuvos mokslų akademijos prezidiumas ir Technikos mokslų skyrius nuoširdžiai sveikina Jus gražaus ir prasmingo jubiliejaus proga. Jūsų turtinga mokslinė patirtis, kompetencija ir darbštumas bei aktyvi mokslinė organizacinė veikla tiriant inžinerines konstrukcijas, jų elementus ir medžiagas, daugiapakopį modeliavimą ir optimizavimą, mechaninius irimo metodus labai daug pridedo prie statybinės mechanikos mokslo pažangos ir tarptautinio bendradarbiavimo plėtros. Labai aukštai vertiname Jūsų rezultatyvią veiklą rengiant jaunuosius mokslininkus. Dėkojame už Jūsų aktyvią veiklą Lietuvos mokslų akademijoje, jos Technikos mokslų skyriuje.

Jubiliejaus proga linkime stiprios sveikatos, kuo geriausios sėkmės, naujų kūrybinių idėjų ir daug džiaugsmingų dienų Jums ir Jūsų šeimai.

KAZIMIERUI RAGULSKIUI – 95

2021 m. spalio 15 d. akad. Kazimierui Ragulskiui sukako 95 metai.

Gerbiamas Jubilate,

Lietuvos mokslų akademijos prezidiumas ir Technikos mokslų skyrius nuoširdžiai sveikina Jus garbingo jubiliejaus proga.

Reiškiamo didelę pagarbą Jums, plačiai žinomam Lietuvos mokslininkui. Jūs savo nepakartojamos energijos,

2021 m. spalio 15 d. akad. Kazimiero Ragulskio 95-asis gimtadienis paminėtas Kauno technologijos universitete. Jubiliatą sveikino akademikai, gausus būrys mokinių, jo įkurto mokslo centro „Vibrotechnika“, kurį galėtume laikyti lietuviškuoju Silicio slėnio atitikmeniu tuometėje Sovietų Sąjungoje, žmonės. Jono Klėmano nuotraukos

Kazimieras Ragulskis

pedagoginio talento, išvalgos, aktyvumo ir entuziazmo bei meilės mokslui dėka subūrėte originalią fundamentinės precizinės vibromechanikos ir vibrotechnikos mokslinę mokyklą, išvystėte mechanizmų, mašinų, manipuliatorių, robototeknikos

sistemų mokslinius tyrimus ir pasiektais rezultatais garsinate Lietuvos mokslininkų vardą pasaulyje. Tam taip pat plačiai pasitarnavo jau keletą metų Jūsų bendrai su užsienio mokslo centrais kasmet organizuojama tarptautinių konferencijų serija „The International Conferences of Vibroengineering“ daugelyje pasaulio šalių.

Mes vertiname Jūsų patirtį ir aktyvią poziciją mokslo plėtros ir organizavimo klausimais, vaisingą bendradarbiavimą su Lietuvos mokslų akademija ir jos Technikos mokslų skyriumi.

Nuoširdžiai linkime Jums, gerbiama-sis Akademike, kūrybinės sėkmės mokslinėje veikloje, optimizmo, nesenkančios energijos, geros sveikatos ir daug šviesių akimirkų asmeniniame gyvenime.

...

Kauno technologijos universiteto muziejus parengė [virtualią parodą „Mokslo legenda. Akad. Kazimierui Ragulskiui – 95“](#), atskleidžiančią sudėtingą akademiko gyvenimo ir mokslinės veiklos kelią.

SVEIKINAME

Algirdas Gaižutis

ALGIRDUI GAIŽUČIUI – 80

2021 m. spalio 17 d. akad. Algirdui Gaižuičiui sukako 80 metų.

*Gerbiamasis Akademike,
Lietuvos mokslų akademijos prezidiumas bei Humanitarinių ir socialinių mokslų skyrius nuoširdžiai sveikina Jus jubiliejaus proga.*

Jūs įnešėte svarų indėlį į Lietuvos estetiką, menotyrą, kultūrologiją, pelnęte tarptautinį pripažinimą.

Išskirtinė Jūsų veikla formuojant mokslo politiką, ugdant jaunąją kartą, puoselėjant humanistines vertybes, ugdant visuomenės pilietiškumą.

Dėkojame už rezultatų darbą Lietuvos mokslų akademijoje einant viceprezidento, Humanitarinių ir socialinių mokslų skyriaus pirmininko pareigas ir tolesnį sėkmingą bendradarbiavimą.

Žavi Jūsų erudicija, interesų įvairovė, išvalgos, puiki iškalba ir humoras.

Linkime Jums, mielas Akademike, stiprybės, kūrybinės sėkmės, įgyvendinti siekius ir sumanymus, naujų idėjų ir darbų.

Plurimos annos!

...

Akad. A. Gaižutis už svarų indėlį į Lietuvos estetiką, menotyrą, kultūrologiją, išskirtinę mokslo politikos formavimo, jaunimo ugdymo veiklą ir aktyvias pilietines iniciatyvas, už didelį rezultatų darbą Lietuvos mokslų akademijoje 2001–2003 m. einant viceprezidento, 1990–2003 m. Humanitarinių ir socialinių mokslų skyriaus pirmininko

Algirdas Kaliatka

ALGIRDUI KALIATKAI – 60

pareigas, tolesnį bendradarbiavimą su Lietuvos mokslų akademija apdovanotas LMA atminimo medaliu.

2021 m. gruodžio 4 d. akad. Algirdui Kaliatkai sukako 60 metų.

*Gerbiamasis Jubiliate,
Lietuvos mokslų akademijos prezidiumas ir Technikos mokslų skyrius nuoširdžiai sveikina Jus jubiliejaus proga.*

Jūs įnešėte didelį indėlį į Lietuvos energetikos mokslą ir pasiekėte svarių rezultatų branduolinių energetinių įrenginių avaringumo deterministinių ir tikimybinų tyrimų srityje. Šie darbai pelnė Jums tarptautinį pripažinimą ir buvo panaudoti gerinant Ignalinos AE saugą ir patikimumą.

Dėkojame už aktyvų dalyvavimą Technikos mokslų skyriaus veikloje ir linkime Jums, mielas Akademike, stiprybės, kūrybinės sėkmės, įgyvendinti siekius ir sumanymus, naujų idėjų ir darbų.

ŽYDREI KADŽIULIENEI – 60

2021 m. gruodžio 9 d. akad. Žydrėi Kadžiulienei sukako 60 metų.

*Gerbiamoji Jubiliate,
Lietuvos mokslų akademijos prezidiumas bei Žemės ūkio ir miškų mokslų skyrius nuoširdžiai sveikina Jus gražaus jubiliejaus proga.*

Jūsų turininga patirtis, kompetencija, geranoriškumas, kryptingas darbo organizavimas labai daug prisideda prie agronomijos mokslo plėtros ir naujųjų sklaidos.

Žydrė Kadžiulienė

Vertiname Jūsų darbą plėtojant daugiafunkcinės paskirties žolynų, pupinių augalų ir naujų energetinių augalų biopotencialo formavimosi ypatumų bei kokybės tyrimus tradicinio ir ekologinio ūkininkavimo sąlygomis, vadovaujant ir dalyvaujant įvairiuose nacionaliniuose bei tarptautiniuose projektuose.

Svarus Jūsų indėlis organizuojant ir vykdant mokslinius tyrimus, kad kintančiomis klimato, aplinkosaugos ir rinkų sąlygomis tvarus išteklių bei agro-ekosistemų naudojimas bei potenciali nauda prisidėtų prie sveikesnės maisto sistemos, turtingo ir įvairaus kraštovaizdžio bei žaliosios ekonomikos plėtros.

Sveikindami jubiliejaus proga, dėkojame Jums už nuoširdų ir aktyvų dalyvavimą Lietuvos mokslų akademijos, jos Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus veikloje.

Linkime sėkmės, kūrybinės energijos, naujų idėjų, atradimo džiaugsmo ir daug nuostabių dienų Jūsų gyvenimo kelyje.

REINUI RAUDUI – 60

2021 m. gruodžio 21 d. LMA užsienio nariui prof. Reinui Raudui sukako 60 metų.

*Gerbiamasis Profesoriau,
Lietuvos mokslų akademijos prezidiumas bei Humanitarinių ir socialinių mokslų skyrius nuoširdžiai Jus sveikina jubiliejaus proga.*

Esate išskirtinai plataus spektro humanitaras – tarptautinį pripažinimą pelnęs filosofas, kultūrologas, orientalistas, rašytojas, vertėjas ir publicistas, politinis analitikas, vadovavęs ir dirbęs

»»

>>>

įvairiuose Estijos, Europos, Japonijos universitetuose. Jūs – vienas ryškiausiai matomų produktyvaus Lietuvos ir Estijos intelektualinio bendradarbiavimo pavyzdžių, ne tik atstovaujantis Estijos mokslo pasiekimams Lietuvoje, bet ir solidžiai reprezentuojantis Lietuvą Estijoje. Įspūdingas monografijų, tarptautinių mokslo straipsnių, literatūros kūrinių ir vertimų sąrašas įtaigiai byloja apie neabejotiną ir visapusišką Jūsų – talentingo poligloto – gebėjimus.

Reinas Raudas

Įsimintinas Jūsų dalyvavimas ilgametėje Santaros-Šviesos veikloje, pranešimai, paskaitos suvažiavimuose ir konferencijose, aktyvus bendradarbiavimas su Vytauto Didžiojo, Vilniaus, Mykolo Romerio universitetais. Esame dėkingi, kad Lietuvos humanistika, Lietuvos politinė realybė yra nuolatinio Jūsų dėmesio lauke.

Linkime Jums, gerbiamasis Profesoriau, neišsenkančio kūrybinio polėkio, naujų atradimų ir darbų, prasmingų susitikimų, veržlios energijos. Plurimos annos!

ATMINIMUI

Antanas Poviliūnas (1927 06 18 – 2021 11 06)

Apie netektį sužinojus po 2021 m. Vėlinių, iš karto atmintyje atgijo profesoriaus gyventas laikmetis, nuveikti darbai, naujumo siekis jo pasirinktoje mokslo srityje. A. Poviliūno brandi mokslinė, kūrybinė, pedagoginė veikla pasižymėjo atsakingumu, pareigingumu. Jis gebėjo darbui sutelkti kitus, nesvarbu kur darbuotųsi: universitete, tiriamajame institute ar Mokslų akademijoje.

A. Poviliūnas gimė Katlėrių kaime (Utenos vlsč.), tačiau tėvams kraustantis iš vienos vietos į kitą, augo Kaune, Šauliuose, Papilėje, Kuršėnuose, Viekšniuose, Utenoje. 1946 m. baigė Utenos gimnaziją, 1951 m. – Vilniaus universitetą. 1952 m. pradėjo dirbti Mokslų akademijos Ekonomikos institute jaunesniojo mokslo darbuotoju žemės ūkio ekonomikos klausimais. 1958 m. baigė MA Ekonomikos instituto aspirantūrą ir apgynė ekonomikos mokslų kandidato (dabar – dr.) disertaciją apie žemės ūkio elektrifikavimo efektyvumą. Nuo 1959 m. – MA Ekonomikos instituto mokslinis sekretorius, po ketverių metų – vyresnysis mokslo darbuotojas.

Nuo 1969 m. pradžios A. Poviliūnas pradėjo dirbti Lietuvos žemės ūkio Ekonomikos institute (Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas,

LAEI) Išvystymo ir išdėstymo skyriaus vedėju. Daktaro (habil. dr.) disertaciją „Ekonominės pagrindinių fondų naudojimo efektyvumo kėlimo problemos šalies intensyvios gyvulininkystės zonoje“ apgynė Latvijos žemės ūkio akademijoje (1987). Joje lyginamosios analizės būdu nagrinėjo gyvulininkystės pagrindinių fondų naudojimo efektyvumo didinimo problemas Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje ir Baltarusijoje. Prof. A. Poviliūno mokslinių tyrimų sritis Lietuvos agrariniame ekonomikos institute – žemės ūkio gamybinio kapitalo ir kapitalinių investicijų efektyvumas bei žemės ūkio perėjimas iš planinės į rinkos ekonomiką. Per daugiau nei trisdešimt (1969–2002) intensyvaus mokslinio darbo metų Profesoriumi buvo patikėtos įvairios atsakingos pareigos – LAEI triūsė vyriausiojo mokslo darbuotoju, vėliau tapo direktoriaus pavaduotoju, direktoriumi.

A. Poviliūno mokslinė veikla glaudžiai susijusi su pedagoginiu darbu, 1982 m. A. Poviliūnas tapo docentu, o nuo 1988 m. – profesoriumi. 1972–1988 ir 1991–2002 m. Vilniaus universitete dėstė žemės ūkio ekonomiką, mokslinių tyrimų pagrindus ir marketingą. 1984–2010 m. buvo tuometinės Lietuvos žemės ūkio akademijos ir Lietuvos žemės ūkio universiteto

Vyresniosios kartos ekonomikos tyrėjai vienas po kito, tarsi nematomos rankos surikiuoti, traukiasi iš žemiškojo gyvenimo. Šį kartą jau būtuojau laiku kalbame apie žymų agrarinės ekonomikos žinovą, garsų Lietuvoje ekonomistą, kilusį iš Utenos krašto, profesorių Antaną Poviliūną. Jo gyvenimo siūlas nutrūko beveik įpusėjus 95-iesiems gyvenimo metams.

>>>

ATMINIMUI

Antanas Poviliūnas (1927 06 18 – 2021 11 06)

>>>

Ekonomikos fakulteto studentų baigiamųjų egzaminų ir diplominių darbų gynimo komisijos pirmininku.

Išpūdinga prof. A. Poviliūno ilgametė veikla Lietuvos mokslų akademijoje. 1995 m. įkūrus Lietuvos MA Žemės ūkio ir miškų mokslų skyrių buvo suformuota Agrarinės ekonomikos ir kaimo sociologijos sekcija, kurios vadovu išrinktas profesorius A. Poviliūnas. Šiai sekcijai jis vadovavo labai kūrybingai ir nuoširdžiai net 16 metų. Tai buvo visuomeninis darbas. Profesorius į sekcijos veiklą įtraukė ne tik savo kolegas, bet ir kitų mokslo ir studijų institucijų žymiausius ekonomistus, surengė daugelį konferencijų, seminarų, diskusijų įvairiais aktualiais šalies žemės ūkio ekonomikos, mokslo ir ūkio plėtros klausimais.

Be to, prof. A. Poviliūnas aktyviai darbavosi leidybos srityje, buvo ilgametis LMA leidžiamo žurnalo „Žemės ūkio mokslai“ redakcinės kolegijos narys. Profesorius buvo šio žurnalo specialiųjų priedų sudarytojas ir mokslinis redaktorius (2002 m. Nr. 4; 2004 m. Nr. 4; 2006 m. Nr. 1; 2007 m. T. 14 ir 2009 m. Nr. 3–4). Taip

pat iškilus mokslininkas prisidėjo leidžiant Žemės ūkio enciklopediją – buvo mokslinės redakcinės tarybos nariu.

A. Poviliūno spausdintų darbų sąrašas ilgas. Jis paskelbė per 120 mokslinių straipsnių, buvo autorius ar bendraautoris šių leidinių: „Efektyvūs kapitaliniai įdėjimai – gero ūkininkavimo sąlyga“ (1968), „Gyvulininkystės pagrindinių fondų naudojimo efektyvumas“ (1985, rusų k.), „Marketingo pradmenys“ (1993), „Ž. ū. įmonių mokslo ir rinkotyras terminų vokiečių-lietuvių kalbų žodynas“ (1996), „Moksliniai ekonomikos tyrimai“ (2003). Monografijos „Ketvirtis amžiaus socializmo keliu“ (1965, respublikinė premija 1966) vienas autorių. Su kitais parengė „Rusiškai lietuvišką ekonomikos terminų žodyną“ (1966). Knygos „Lietuvos ekonomikos reforma: praktika ir perspektyvos“ (1997, anglų k.) bendraautoris. Sudarė knygas: „Lietuvos ž. ū. specializavimas ir koncentravimas“ (1982), „Lietuvos kaimo plėtros politika ir mokslo uždaviniai“ (1999), „Lietuvos integracija į Europos Sąjungą: ž. ū. uždaviniai ir mokslo vaidmuo“ (1999), „Konkurencingas ž. ū. ir jo svarba

šalies ekonomikai“ (2001), „Lietuvos kaimo plėtra ir kaimo bendruomenės“ (2002), „Rinkų globalizacija ir žemės ūkis“ (2004), „Lietuvos žemės ūkio grįžimas į rinkos santykius ir ūkininkijos ekonominę raidą“ (2008, 448 p.). Parengė atsiminimų knygą „Atradęs ekonomiką“ (du tomai), kurioje pasakoja apie dviejų Utenos krašto žemdirbių giminių migraciją iš kaimo, 1940–1946 m. įvykius Utenos gimnazijoje, vėliau – Vilniaus universitete, Žemės ūkio ekonomikos institute.

A. Poviliūnas buvo 2002 m. Albino Rimkos premijos laureatas. 2009 m. apdovanotas Švietimo ir mokslo ministerijos Atminimo medaliu.

A. Poviliūnas, savo gyvenimą pašventęs mokslui, jaunųjų ekonomistų ugdymui su jam būdingu pareigingumu, mokslinį ar pedagoginį darbą atlikdavo ypač atsakingai, stropiai, todėl jo veiklą ne tik lydėjo prasmingi darbai, bet ir jo profesijos žmonių įvertinimas bei nuoširdi pagarba.

Visų artimųjų, jį pažinojusiųjų, mokslininkų bendruomenės narių atmintyje profesoriaus A. Poviliūno vardas išliks kompetencijos, atsidavimo mokslui, profesionalumo pavyzdžiu visiems jau esantiems ir ateinantiems į nelengvą mokslinių paieškų kelią. •

*Lietuvos mokslų akademijos
bendruomenė*

Vytautas Pranciškus Straižys (1936 08 20 – 2021 12 19)

Idamas aštuoniasdešimt šeštuosius metus, mirė LMA narys, Lietuvos astronomas, profesorius, habilituotas daktaras Vytautas Pranciškus Straižys.

V. P. Straižys gimė 1936 m. Utenoje. Baigęs Utenos I vidurinę mokyklą, 1954 m. įstojo į Vilniaus universiteto Fizikos fakultetą, kurį baigė 1959 m.

Dar studijuojant Vilniaus universiteto Fizikos fakultete, 1957 m., pasirodė pirmieji jo moksliniai darbai apie kometų ir sidabriškųjų debesų stebėjimus. 1959 metais V. P. Straižys įstojo į Mokslų akademijos Fizikos

ir matematikos instituto astrofizikos aspirantūrą, vadovaujamą prof. Pauliaus Slavėno. 1963 m. apgynė kandidatinę disertaciją „Daugiaspalvių fotometrinių sistemų tyrimas“. Joje pasiūlyti principai, kaip sukurti naują optimalią daugiaspalvę fotometrinę sistemą žvaigždžių temperatūroms, absoliutiniams ryškiams ir tarpžvaigždiniam parausvėjimui nustatyti.

1962–1965 m. kartu su Kazimieru Zdanavičiumi jis sukūrė septyniaspalvę fotometrinę sistemą, kuri pasaulyje žinoma kaip Vilniaus fotometrinė sistema. 1971 m. Tartu universitete

V. P. Straižys apgynė daktaro disertaciją „Daugiaspalvė žvaigždžių fotometrija“. 1967 m. buvo priimtas į Tarptautinę astronomų sąjungą, tapo Fizikos ir matematikos instituto, o vėliau Fizikos instituto Astrofizikos skyriaus vadovu ir ėjo šias pareigas beveik 37-erius metus. Greta darbo Fizikos ir matematikos institute V. P. Straižys ilgus metus dirbo ir neetatiniu Vilniaus universiteto Astronomijos observatorijos vadovu, dėstė studentams įvairius astronomijos kursus. 1973 m. V. P. Straižiui skirta LTSR valstybinė premija.

>>>

ATMINIMUI

Vytautas Pranciškus Straižys (1936 08 20 – 2021 12 19)

>>>

Vilniaus fotometrinių sistema ypač išpopuliarėjo, kai V. P. Straižys 1977 m. išleido monografiją „Daugiaspalvė žvaigždžių fotometrija“. Jis buvo kviečiamas į šios tematikos tarptautines mokslines konferencijas, buvo daugelio jų organizacinių komitetų narys. Ši sistema stebėjimams imta naudoti įvairiose šalyse (JAV, Čilėje, Vokietijoje, Bulgarijoje). 1978–1979 m. Vilniaus fotometrinių sistema pradėta plačiai taikyti galaktikos struktūrai, žvaigždžių spiečiams ir tarpžvaigždinei ekstinkcijai tirti įvairiose dangaus srityse, taip pat žvaigždžių metalingumui nustatyti. 1979–1985 m. V. P. Straižys buvo išrinktas Tarptautinės astronomų sąjungos Žvaigždžių klasifikacijos komisijos viceprezidentu ir prezidentu. 1982 m. išleista antroji jo monografija „Žvaigždės su metalų deficitu“.

Vilniaus fotometrinių sistema iki šiol yra viena labiausiai pritaikytų klasifikuoti bet kurį galaktikos lauko žvaigždžių rinkinį esant tarpžvaigždinei ekstinkcijai. Sistema taip pat leidžia klasifikuoti įvairių tipų pekuliarias žvaigždes. Didelė darbo patirtis lėmė tai, kad Lietuvos astronomai buvo pakviesti bendradarbiauti su Europos kosmoso agentūra ruošiant į kosmosą GAIA observatoriją, o

V. P. Straižys – vadovauti jos pekuliarinių žvaigždžių klasifikacijos darbo grupei.

Prof. V. P. Straižys 1991 m. buvo išrinktas Lietuvos mokslų akademijos nariu ekspertu, 1996 m. – nariu korespondentu, nuo 2011 m. – Lietuvos mokslų akademijos narys emeritas. 2003 m. už darbų ciklą „Galaktikos struktūros ir evoliucijos tyrimai 1982–2002 m.“ kartu su bendraautoriais jam antrą kartą skirta Lietuvos mokslo premija. Profesorius mokslinėje spaudoje paskelbė per 300 straipsnių, yra 3 monografių autorius. Jam vadovaujant

apginta per 20 disertacijų. 1969–1990 m. V. P. Straižys vadovavo Molėtų astronomijos observatorijos ir Maidanako stebėjimų stoties Uzbekistane statybai bei teleskopų įrengimui.

1977–1990 m. profesorius V. P. Straižys buvo „Vilniaus astronomijos observatorijos biuletenio“, 1992–2016 m. – tarptautinio žurnalo „Baltic Astronomy“, 1991–2001 m. – metraščio „Lietuvos dangus“ redaktorius. 1992 m. išleista knyga „Paukščių takas“. 1984 m. kartu su Antanu Juška sudarė ir išleido „Astronomijos enciklopedinį žodyną“, o 2002 m. vienas parengė ir išleido jau dvigubai platesnį tokio pat pavadinimo žodyną. 1993 m. išleistas „Astronomijos“ vadovėlis vidurinės mokyklos 12 klasei, 1995 m. kartu su Aloyzu Pučinsku ir Algimantu Ažusieniu – „Astronomijos“ vadovėlis aukštųjų mokyklų studentams ir doktorantams (atnaujintas 1999). Nuo 1955 m. yra parašęs daugiau nei 500 mokslo populiarinimo straipsnių ir leidinių. 2002 m. Jo vardu pavadintas asteroidas 68730. 2003 m. už nuopelnus mokslui apdovanotas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino Karininko kryžiumi.

Visų pažinusiųjų atmintyje ir širdyse Akademikas išliks kaip darbus ir talentingas mokslininkas. •

Lietuvos mokslų akademijos bendruomenė

Leidinio redakcinė taryba: J. Banys (pirmininkas), A. Bernotas, Z. Dabkevičius, D. Kaunas, V. Kučinskas, R. Maskoliūnas, V. Nekrošius, R. Šiaučiūnas, L. Valkūnas, G. Žintelis.

Leidinių rengė: S. Aukštinaitenė, A. Bagdonavičienė, E. Baronienė, I. Berulienė, M. Datkūnaitė, A. Daučiūnienė, R. Daukšienė, M. Gedvilas, B. Jaskėlevičius, D. Marčiulynienė, L. Milošienė, J. Olechnovičienė.

Kalbos redaktorė S. Tamulionienė, nuotraukos V. Valuckienės, apipavidalino M. Datkūnaitė.

© Lietuvos mokslų akademija, 2022 | lma.lt

Elektroninio leidinio (PDF) ISSN 2669-1604